Міністерство освіти і науки України

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

Навчально-науковий інститут бізнесу і менеджменту

Студентський комітет навчально-наукового
інституту бізнесу і менеджменту

ВІСНИК

СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА

Випуск № 1/2017

Харків – 2017

ББК 74.58.268
В 53

Рекомендовано Вченою радою Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка.
Протокол № 12 від 22.06.2017 р.

В 53 **Вісник студентського наукового товариства навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства: збірник наукових праць. – Харків: ХНТУСГ, 2017. – Вип. 1. – 116 с.**

ISBN

Редакційна колегія:
ОНЕГІНА В.М., доктор економічних наук, професор (головний редактор);
ВАСИЛЬЄВ А.Й., доктор економічних наук, професор;
КОРНІЄЦЬКИЙ О.В., доктор економічних наук, професор;
КРАСНОРУЦЬКИЙ О.О., доктор економічних наук, професор;
МАЗНЄВ Г.Є., кандидат технічних наук, професор;
МАРЕНИЧ Т.Г., доктор економічних наук, професор;
ОРЕЛ В.М., доктор економічних наук, професор;
ПОТИШНЯК О.М., доктор економічних наук, професор;
ЗАЇКА С.О., кандидат економічних наук, доцент;
КРАВЧЕНКО О.М., кандидат економічних наук, доцент;
МАНДИЧ О.В., кандидат економічних наук, доцент (відповідальний секретар);
ШИБАЄВА Н.В., кандидат економічних наук, доцент;
ОНОПРІЄНКО К.С., голова студентського комітету ННІ БМ;
ДЯДЬКІН О.С., голова студентського наукового товариства ННІ БМ

ББК 74.58.268
В 53

Адреса редакції:
Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44, каб. 311
E-mail: visnyk_snt_bm@ukr.net

ISBN

© Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ЗМІСТ

Бобро І.І.
Маркетинг та його значення у функціонуванні підприємств 6

Vylusk A.O.
Main economic laws and Mixed economies 7

Ворвуль Ю.С.
Управління фінансовою діяльністю підприємства 9

Голишева Ю.О.
Проблеми розвитку аграрного сектору України 12

Грабар Л.І., Пилипенко С.М.
Сільський зелений туризм як напрям розвитку сільських територій 13

Hryhorenko A.S.
Quantitative, system and contingency management
approaches such as modern management theories 15

Горбач П.Є.
Теоретичні основи фінансів 17

Додух Н.О., Животченко В.В.
Аналіз ділової активності сільськогосподарських підприємств 18

Думчиков О.В.
Фермерські господарства у сільському туризмі 20

Жмак О., Полюшкевич М.
Аграрний ринок України: проблеми та перспективи розвитку 22

Zhuravleva A.
Factors of enterprise investment support 24

Животченко В.В., Додух Н.О.
Шляхи підвищення ефективності використання робочого часу 26

Zaika E.
Motivation as part of the strategy development of labor potential 28

Катамадзе М.Р.
Фінансові ресурси підприємств: джерела формування та ефективність використання 29

Kornienko V.
Role of motivation in the effective enterprise 32

Лимаренко А.В.
Електронні гроші в Україні 33

Малянова А.О.
Актуальні питання фінансового планування на підприємствах 35

Мензяк К.О.
Реформування бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграції 38

Міненко С.І., Столенко Н.А., Міненко Д.І.
До проблеми підвищення ефективності управління персоналом на підприємстві 39

Мудра А.В.
Перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні 41

Оберемок В.В., Лісман О.В.
Шляхи забезпечення економічної безпеки 43

Пахуща О.П.
Маркетинг у фермерському господарстві 45

Пашко Є.Є.
Логістичне управління підприємством: сутність і основні принципи 47

Пензева Ю.М.
Облік виробничих запасів: проблемні питання та їх вирішення 49

Піддубна Г.Д.
Ефективність сумісних посівів 50

Povalyayeva D.V., Horbach P.Ye.
Stimulation of labor at the present stage of economic development 52

Пориваєва Д.Ю.
Організація роботи логістичних центрів на сільськогосподарських підприємствах 53

Сірик Т.І.
Сутність агропромислової інтеграції 55

Романашенко І.О.
Лесь Курбас і театральне мистецтво Харкова 1920-1930-х років 56

Солод Ю.В.

Вплив в сучасних технологій на економічне зростання 58

Солошенко О.Ю.
Оборотні кошти та ефективність їх використання на підприємстві 59

Солтанов Ильяс, Бахаров Бабаджан
Развитие экономики Туркменистана 61

Оберемок В.В., Сотникова К.В.
Як правильно та коли садити картоплю і отримати найвищий урожай картоплі? 63

Корнієнко В.С., Стригун Д.В.
Економічна сутність продуктивності 66

Taran M., Horbach P.
Development of innovation in agriculture Ukraine 68

Оберемок В.В., Трофімов Я.Ю.
Новітні технології в сільському господарстві 71

Federka S., Lisman O.
Features planning innovation activity 72

Филенко Ю.Р.
Вишиванка як український народний символ 75

Fomina A.
Motivation as a factor increased productivity 76

Франко Є.О.
Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства 78

Цимбаліст А.В.
Системний підхід, як один з основних методів
управління підприємством та персоналом 80

Чалая Н.Г.
Философское осмысление проблемы: общество и природа 82

Черниш Я.В.
Актуальні напрями та новітні тенденції теорії і практики сучасного менеджменту 85

Шаповаленко Г.А.
Фінансова діяльність на підприємстві 86

Шатлык Кулыев, Нурджанов Аскар
Нефтедобыча Туркменистана 88

Мензяк К.О., Конанихін І.Ю.
Реформування бухгалтерського обліку в Україні
в рамках угоди про Асоціацію з Європейським Союзом 89

Корнієнко В.С.
Роль підприємця в інноваційних процесах 91

Міненко С.І.
Впровадження інновацій у виробництво
як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства 93

Пахуща О.П.
Ринок туристичних послуг в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку 95

Поваляєва Д.В.
Роль менеджменту в аграрному виробництві 97

Романашенко І.О.
Особливості сучасного періоду інфляції в Україні та шляхи її подолання 98

Оберемок В.В.
Особливості інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств 100

Міненко С.І., Столенко Н.А., Міненко Д.І.
Роль мотивації в управлінні персоналом 105

Дядькін О.С.
Класифікація страхових ризиків: міжнародний аспект 106

Іванченко А.Ю.
Управління ефективністю виробництва зерна 108

Матяш Г.Є.
Визначення основних засобів 109

Лісман О.В.
До питань конкурентоспроможності аграрних підприємств 111

Лимаренко А.В.
Особливості валютної системи України та країн Європейського Союзу 112

БОБРО І.І.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

МАРКЕТИНГ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ФУНКЦІОНУВАННІ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність дослідження ролі маркетингу в діяльності підприємств зумовлена тим, що в умовах неперервних змін будь-яке підприємство, якщо вона хоче мати попит на свою продукцію та бути прибутковим, повинно знати, що саме потребує суспільство або його певна частка, в якій кількостях, в якому місті і в який час.

Маркетинг передбачає широке використання найвигідніших ринкових можливостей. Він забезпечує випуск виробниками лише тих товарів, які користуються попитом. Звідси випливає важливість маркетингу як процесу, що пов'язує виробника зі споживачем через торгівлю і забезпечує зворотні зв'язки між ними [1].

Маркетинг фахівці розглядають як концепцію управління діяльністю підприємства та реалізації товарів (послуг, робіт), що орієнтована на виробництво, масовий збут, ринок чи споживача в залежності від стану ринку та комерційних цілей, які виникають перед підприємством [2].

Метою мого дослідження стало визначення маркетингу, його сутність і значення у функціонуванні підприємств.

Дослідженнями визначення маркетингу і його сутності займалися такі науковці, як Ф. Котлер, Х. Нефферт, Т. Левіт, П. Друкер та інші.

Сучасний розвиток маркетингу в Україні відбувається в умовах соціально-економічних змін, що характеризуються динамізмом, високим ступенем невизначеності навколишнього середовища, суттєвими технологічними перетвореннями, які значною мірою впливають і на маркетинг [3].

Пріоритетним завданням маркетингу вважається здатність передбачати майбутнє розвитку ринку, його зовнішнього та внутрішнього середовища, а підприємство на основі маркетингової діяльності може отримати стратегічну конкурентну перевагу та створити передумови для адекватної реакції на зміни й обумовити цілеспрямований вплив на зовнішнє середовище та активне його формування. Сучасний маркетинг повинен базуватися на швидкому, гнучкому плануванні нововведень, у центрі яких завжди повинен бути споживач. Нові продукти можуть створити нові ринки, а на існуючих ринках допомагають потіснити конкурентів. Якщо раніше пріоритети віддавалися мінімізації ризику виходу на ринок з новим продуктом, то на сьогодні пріоритети зміщуються у бік прискорення виходу на ринок, прагнення стати на ньому піонером, що, як правило, сприяє збільшенню сегменту ринку. Втрати від пізнього виходу на ринок можуть суттєво перевищувати втрати від недостатньої ефективності нових продуктів.

Останнім часом в Україні маркетинг упевнено завойовує ринкові позиції як джерело, що дає змогу створювати й підтримувати певні стандарти людського життя. Він базується на основі таких принципів:

– досягнення кінцевого практичного результату виробничо-збутової діяльності відповідно до довгострокових цілей підприємства, тобто отримання прибутку від реалізації запланованої кількості й асортименту продукції;

– орієнтація не лише на поточний, а й на довгостроковий результат діяльності підприємства, що вимагає особливої уваги прогнозним дослідженням виробництва та ринку;

– застосування у взаємозв'язку тактики та стратегії активного пристосування до вимог споживачів;

– цілеспрямований вплив на попит споживачів з метою його належного формування;

– комплексність, тобто здійснення різноманітних маркетингових дій як системи взаємозалежних заходів [4].

Сучасний маркетинг в Україні повинен базуватися на швидкому, гнучкому плануванні нововведень. Сучасні тенденції розвитку партнерських відносин обумовили появу та швидкий розвиток маркетингу відносин, тобто такого виду маркетингу, в основі якого лежить побудова

* *Науковий керівник – Онегіна В.М., д.е.н., професор*

взаємовигідних відносин з ключовими партнерами: споживачами, постачальниками, оптовими та роздрібними торговцями. У сучасних умовах акцент у діяльності підприємств зміщується з виробництва та продажу продуктів на вибір цінностей, їх створення та передачу споживачам і, як результат, перехід на маркетинг, що спонукається споживачем [5].

Отже, слід зазначити, що у багатьох високорозвинених країнах світу звички, наміри і поведінку економічних суб'єктів формує культура маркетингу, тобто ефективне його регулювання, правильна організація та підвищення виробництва і дохідності. Поняття "маркетинг" є складним. Тому необхідно ґрунтовно вивчати дану сферу економічної діяльності, оскільки саме ця діяльність допоможе вийти на дещо вищий, прогресивніший та продуктивніший етап економічного розвитку нашої держави.

Сьогодні багато вітчизняних підприємств виходять на зовнішній ринок, починають діяти у незвичному господарському середовищі, де ринкові відносини досягли високого рівня розвитку. Однак, не оволодівши передовими методами маркетингу, такі підприємства приречені на невдачі в конкурентній боротьбі. Знання маркетингу дозволяє належним чином організовувати роботу зі споживачами; об'єктивно оцінити своїх конкурентів, їх силу і слабкість, визначити порівняльні переваги в конкурентній боротьбі, правильно вибрати сегмент або "нішу" ринку, сферу господарської діяльності.

Визначальним в маркетингу є його цільова орієнтація на споживача, яка повинна проявлятися в тому, щоб підприємства, які сповідують концепцію і філософію маркетингу, повинні керуватися правилом: виробляти тільки те, що знайде збут у покупця, а не нав'язувати йому непотрібну продукцію, яка не має попиту.

Отже, підсумовуючи, ми зазначимо, що для підприємства маркетинг - це наука, практика і мистецтво успішної діяльності на ринку.

Література.

1. Чеботар С.І. Маркетинг. [Навчальний посібник] / С.І. Чеботар, Я.С. Ларіна, О.П. Луцій. – К. : «Наш час», 2007. – 504 с.

2. Нуралиев С.У. Маркетинг / С.У. Нуралиев, Д.С. Нуралиева. – М. : «Дашков и К», 2014. – 362 с.

3. Фоменко Л. Становлення теорії маркетингу як науки та особливості його використання в малих сільськогосподарських підприємствах / Л. Фоменко // Вісник Львівського національного аграрного університету. – Л. : ЛНАУ, 2013. – № 20 (1). – С. 380-387.

4. Савельєв Є.В. Загальна концепція маркетингу: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Е.В. Савельєв. – Тернопіль. – 2010. – Режим доступу: http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/books/_book-635.htm.

5. Гончаров В.Д. Методические основы маркетинга на перерабатывающем предприятии / В.Д. Гончаров // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2000. – № 8. – С. 35-36.

VYLUSK A.O.*

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

MAIN ECONOMIC LAWS AND MIIXED ECONOMIES

Mixed economies. Command and market economies both have significant fails. Partly because of this, an intermediate system, known as mixed economies, has developed.

A mixed economy contains elements of both market and planned economies. On one hand we have a command economy, which does not allow individuals to make economic decisions; on the other hand we have a free market, where individuals exercise considerable economic freedom of choice

** Науковий керівник – Антощенкова В.В.,к.е.н., доцент*

without any government restrictions. Between these two extremes lies a mixed economy. In mixed economies some resources are controlled by the government while others are used in response to the demands of consumers.

Technically, all the economies of the world are mixed. Some countries are nearer to command economies, while others are closer to free market economies.

The aim of mixed economies is to avoid the disadvantages of both systems while enjoying the benefits that they both offer. So, in a mixed economy the government and the private sector interact in solving economic problems. The state controls the share of the output through taxation and transfer payments and intervenes to supply essential items such as health, education and defense, while private firms produce cars, furniture, electrical items and similar, less essential products.

The UK is a country with mixed economy. Some services are provided by the state while a range of privately owned businesses offer other goods and services.

Prices in a Market Economy. Prices perform two important economic functions: They ration scarce resources, and they motivate production. As a general rule, the scarcer something is, the higher its price will be, and the fewer people will want to buy it. Economists describe this as the rationing effect of prices. In a market system goods and services are allocated, or distributed, based on their price.

Price increases and decreases also send messages to suppliers and potential suppliers of goods and services. As prices rise, the increase serves to attract additional producers. Similarly, price decreases drive producers out of the market. In this way prices encourage producers to increase or decrease their level of output. Economists refer to this as the production- motivating function of prices. But what causes prices to rise and fall in a market economy? The answer is Demand!

The Law of Demand. Demand is a consumer's willingness and ability to buy a product or service at a particular time and place.

The law of demand describes the relationship between prices and the quantity of goods and services that would be purchased at each price. It says that all else being equal, more items will be sold at a lower price than at a higher price.

Demand behaves the way it does for some of the following reasons: more people can afford to buy an item at a lower price than at a higher price. Let's see the law of demand from the point of ice-cream selling:

At a lower price some people will substitute ice-cream for other items, thereby increasing the demand.

At a higher price some people will substitute other items for ice-cream.

How many ice-creams can a man eat? One? Two? More? Some people will eat more than one if the price is low enough. Sooner or later, however, we reach the point where enjoyment decreases with every bite no matter how low is the cost. What is true of ice-cream applies to mostly everything. After a certain point is reached, the satisfaction from a good or service will begin to diminish. Economists describe this effect as diminishing marginal utility. «Utility» refers to the usefulness of something. Thus «diminishing marginal utility» is the economist's way of describing the point reached when the last item consumed will be less satisfying than the one before.

Diminishing marginal utility helps to explain why lower prices are needed to increase the quantity demanded. Since your desire for a second ice-cream is less than it was for the first, you are not likely to buy more than one, except at a lower price. At, even lower prices you might be willing to buy additional ice-creams and give them away.

Elasticity of Demand. The shape and slope of demand curves for different products are often quite different. If, for example, the price of a quart of milk were to triple, from $.80 to $2.40 a quart, people would buy less milk. Similarly, if the price of all cola drinks were to jump from $1 to $3 a quart (an identical percent increase), people would buy less cola. But even though both prices are changed by the same percentage, the decrease in milk sales would probably be far less than the decrease in cola sales. This is because people can live without cola more easily than they can do without milk. The quantity of milk purchased is less sensitive to changes in price than is the quantity of cola. Economists would explain this by saying that the demand for cola is more elastic than the demand for milk. Elasticity describes how much a change in price affects the quantity demanded.

When the demand for an item is inelastic, a change in price will have a relatively small effect on the quantity demanded. When the demand for an item is elastic, a small change in price will have a relatively large effect on the quantity demanded.

Changes in Demand. Until now, we have been describing the relationship between an item's price and the quantity of an item people will purchase. Sometimes things happen that change the demand for an item at each and every price. When this occurs, we have an increase or a decrease in demand. Let's consider the so-called "non-price" factors of changes in demand:

– Income of consumers;
– Presence of other goods and services (substitute or complement goods);
– Taste of consumers;
– Expectations of customers;
– Number of customers;
– Special (seasonal) factors.

Literature.

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах / Редкол.: С.В. Мочерний. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – Т. 1. – 864 с.

2. [Electronic resource]. – Access mode: http://pidruchniki.com/12281128/politekonomiya/osnovni_modeli_ekonomichnoyi_sistemi;

3. Держава у змішаній економіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fingal.com.ua/content/view/876/39/1/5/

4. Еластичність попиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/20080215/politekonomiya/elastichnist_popitu.

5. Зміни у попиті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studme.com.ua/1628041411763/politekonomiya/izmeizmene_sprose.htm.

ВОРВУЛЬ Ю.С.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова діяльність суб'єкту господарювання – це особливий вид діяльності управлінського персоналу підприємства, по формуванню і використанні фінансових ресурсів.

Фінансова діяльність суб'єкта господарювання повинна бути організована так, щоб рішення, що приймаються по управлінню фінансами були найбільш ефективні за наявних обмежених ресурсів та особливостей бізнесу.

Управління фінансовою діяльністю – це організація практики вироблення рішень по регулюванню грошових потоків, яка здійснюється відповідно до структури фінансової служби підприємства [4].

Кризовий стан фінансів у компанії жадає від менеджерів проведення ряду нетрадиційних заходів з метою подолання сформованої ситуації.

В умовах внутрішньої кризи менеджмент підприємства здобуває цілий ряд особливостей у порівнянні з нормальним станом і стабільною діяльністю компанії. Правильне використання доступних засобів і розробка необхідних у конкретній ситуації дій можуть дозволити перехід від спаду до розвитку і запланованого темпу зростання фінансових показників.

Останнім часом в Україні зберігається стійка тенденція щодо збільшення кількості фінансово нестійких підприємств. Як наслідок, найбільша кількість позовних заяв до судів

** Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент*

надходить у зв'язку із банкрутством підприємств. Водночас банкрутство підприємства та його ліквідація означають не тільки збитки для його акціонерів, кредиторів, виробничих партнерів, споживачів продукції, а й зменшення податкових надходжень у бюджет, збільшення рівня безробіття, що в свою чергу може стати одним із чинників макроекономічної дестабілізації. Суттєвим є те, що серед підприємств, справи про банкрутство яких знаходяться на розгляді, дуже багато таких підприємств, які тимчасово потрапили у скрутне становище. Вартість їхніх активів набагато більша за дебіторську заборгованість. За умови санації (оздоровлення) чи реструктуризації ці підприємства можуть розрахуватися з боргами і успішно функціонувати далі [5].

Отже, виходячи з актуальності даної теми, мета роботи – проаналізувати особливості фінансової діяльності ПАТ «Аграрний дім».

Підприємство ПАТ «Аграрний дім» протягом 2015 року збільшило свої наявні фінансові ресурси на 14543 тис. грн. або на 20 %, в тому числі власний капітал збільшився на 21982 тис. грн. або на 64,6 %. Позитивним є збільшення його за рахунок нерозподіленого прибутку.

Частка власного капіталу на кінець 2015 року склала 62% у загальній вартості майна підприємства.

Підприємство достатньо прибуткове його показники рентабельності мають позитивну тенденцію до зростання, наприклад, рентабельність капіталу (активів) показує, що на одну одиницю інвестованих коштів припадає прибутку у 2014 році – 0,000082, а у 2015 році – 0,24, що майже у 100 % перебільшує показник 2014 року.

Рентабельність власного капіталу показує, що на одиницю власного капіталу припадає чистого прибутку у 2014 році – 0,000182, а у 2015 році – 0,39.

Рентабельність виробничих фондів показує, що на одиницю вартості виробничих фондів припадає чистого прибутку у 2014 році – 0,000118, а у 2015 році – 0,32.

Рентабельність продукції підприємства показує, що з кожної грошової одиниці витраченої на виробництво продукції підприємство отримало прибутку у 2014 році – 0,16, а у 2015 році – 0,21, що на 0,05 більше ніж у 2014 році.

У 2015 році підприємство підвищило обсяг реалізації продукції, що позитивно вплинуло всі показники підприємства, була виплачена більша частина кредиторської заборгованості.

У процесі формування фінансових ресурсів і фінансової діяльності менеджер приймає рішення щодо структури та обсягу власних коштів підприємства, використання для їх збільшення зовнішніх та внутрішніх джерел, залучення позикового капіталу й створення оптимальної його структури.

При цьому він проводить оцінку обсягу, строку, вартості фінансування, методів мобілізації ресурсів, а також ризиків, які супроводжують процес формування капіталу.

Фінансовий менеджер обґрунтовує використання для здійснення інвестицій конкретних джерел фінансування, оцінює доцільність вкладення коштів у той чи інший інвестиційний проект, а також використовує вільні фінансові ресурси для формування портфеля цінних паперів з метою отримання додаткового прибутку та для підтримання ліквідності підприємства на належному рівні.

У процесі управління операційною діяльністю, яка забезпечує основну частину прибутку підприємства, фінансовий менеджер в основному вирішує тактичні завдання, оскільки управління товарними запасами, дебіторською заборгованістю чи грошовими коштами потребують вирішення низки питань у межах одного операційного циклу.

На сьогодні метою фінансового менеджменту, яка полягає в досягненні цілей підприємства, є:

– досягнення і підтримання високого рівня конкурентоспроможності підприємства;
– максимізація прибутку акціонерів (власників);
– забезпечення зростання обсягів реалізації продукції;
– максимізація ринкової вартості підприємства;
– забезпечення високих темпів економічного зростання;
– забезпечення високого рівня рентабельності виробничо-господарської діяльності;
– максимізація прибутку підприємства;
– мінімізація витрат тощо [3].

Фінансова діяльність – це система форм і методів, які використовуються для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей, тобто це та практична фінансова робота, що забезпечує життєдіяльність підприємства, поліпшення її результатів.

Фінансову діяльність підприємства спрямовано на вирішення таких основних завдань:

– фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності;

– пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності;

– виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками;

– мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власного капіталу;

– контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів.

Фінансова робота підприємства здійснюється за такими основними напрямками:

– фінансове прогнозування та планування;

– аналіз та контроль виробничо-господарської діяльності;

– оперативна, поточна фінансово-економічна робота.

Першочерговою задачею підприємств по підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів у сучасних умовах є нарощування абсолютної суми прибутку, прибутковості обсягу капіталу й обсягу виручки, тобто показників рентабельності, яке досягається різними шляхами.

Такими можуть бути:

– збільшення обсягу реалізації продукції;

– скорочення витрат на виробництво і реалізацію продукції шляхом усунення перевитрат по сировині і матеріалах, усунення понадпланових відходів, усунення невиправданих і непродуктивних витрат у складі цехових і загальновиробничих витрат, а також у складі витрат на утримання і експлуатацію устаткування, усунення втрат від браку;

– постійне зниження позареалізаційних витрат

– відновлення продукції, що випускається (аж до перепрофілювання);

– реалізація невикористаних матеріалів, невстановленого і невикористовуваного устаткування;

– модернізація виробництва;- інтенсифікація праці працівників і завантаження устаткування;

– упровадження прогресивних форм організації праці.

– маркетингові шляхи, зв'язані з коректуванням стратегії і тактики діяльності;

– точне і своєчасне виконання договорів по постачанню продукції

– обдумана дивідендна політика

– знання механізму впливу фінансового левериджу на рівень прибутковості власного капіталу і рівень фінансового ризику дозволяє цілеспрямовано управляти вартістю і структурою капіталу.

На основі наведених вище рекомендацій, пропонуємо застосувати наступні заходи та шляхи підвищення використання фінансових ресурсів:

1. Впровадження заходів щодо зниження всіх видів витрат.

2. Проведення грамотної дивідендної політики.

3. Вивчення механізму впливу фінансового левериджу на рівень прибутковості власного капіталу і рівень фінансового ризику.

4. Проведення заходів щодо модернізації виробництва.

5. Точне визначення терміну експлуатації активів, що вводяться в дію, а також правильний вибір методу нарахування амортизації.

Таким чином слід зазначити, що ефективність використання фінансових ресурсів впливає на фінансову стійкість підприємства, його ліквідність, платоспроможність, ділову активність і рентабельність. Тому ефективне управління фінансовими ресурсами є фундаментом для фінансової стабільності підприємства і його подальшого розвитку.

Література.

1. Малій О.Г. Інструменти фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва / О.Г. Малій // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – № 1/2016. – С. 60-64.
2. Малій О.Г. Фінансове забезпечення агроформувань / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків ХНТУСГ, 2014. – Вип. 149. – С. 220-224.
3. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: [монографія] /О.Г. Малій. – Харків : ХНТУСГ, 2008 – 210 с.
4. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [Навчальний посібник]. / Г.І. Філіна. – К. : Центр учбової літератури, 2009 – 320 с.
5. Фінанси підприємства: [підручник] / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та інші]; під ред. А.М. Поддєрьогіна. – [7-ме видання]. – К. : КНЕУ, 2008 – 552 с.

ГОЛИШЕВА Ю.О.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Аграрний сектор по-різному реагував на соціально-економічні трансформації останнього десятиріччя, які, переважно, залишали негативний відбиток на його функціонуванні та економічних результатах. Сучасний економічний стан створив чимало труднощів у аграрному секторі: відсутність матеріально-технічної бази через слабку фінансову підтримку і недостатнє кредитне забезпечення; недосконаліть системи оподаткування; низький рівень організації кооперування; відсутність сервісного і консультаційного обслуговування [1].

На сьогодні в аграрному секторі економіки все ще не створено не лише організаційного та економічного, а й ефективного правового механізму. Чинні юридичні нормативи, якими регулюють аграрні перетворення, не охоплюють увесь комплекс проблем, що з них випливають, і мають фрагментарний характер. Як наслідок, частина правових нормативів або не дотримується, або діє обмежено і викривлено. Такі дії призводять до того, що в більшості регіонів земля так і не отримала свого господаря, а нові аграрні формування працюють і далі зі збитками. Аграрна реформа не дала очікуваного результату, не зумовила суттєвого підвищення обсягів та ефективності аграрного виробництва, раціонального використання його земельно-ресурсного потенціалу і, як наслідок, забезпечення продовольчої безпеки країни. Проведені зміни не змогли стимулювати сталий розвиток сільськогосподарських підприємств. Очевидним фактом стали руйнація виробничого потенціалу галузі та зниження рівня життя сільського населення [2].

Причин, що обумовили такий стан справ, досить багато, але головна з них – це низька ефективність державного регулювання через відсутність стратегії розвитку галузі та послідовності в державній політиці підтримки розвитку аграрного сектора, безсистемність та не комплексність розв'язання завдань аграрної реформи, відсутність зваженої державної політики розвитку села та механізму її реалізації [3].

Проблемою у створенні фермерських господарств є:

– відсутність стартового капіталу, на основі якого можна було б побудувати ефективно функціонуюче виробництво та високі відсоткові ставки по кредитах;
– недосконаліть нормативно-правових актів щодо аграрної політики держави;
– недостатнє впровадження у діяльність підприємств інновацій;
– неналежні умови для реалізації громадянами права власності на землю;
– недосконала інфраструктура ринку землі [4].

** Науковий керівник – Крутько М.А., к.е.н., старший викладач*

Пріоритетними напрямами розвитку аграрного сектору є:

– впровадження перспективних агротехнологій, а отже підвищення продуктивності виробництва, зниження витрат на одиницю продукції, зміцнення її конкурентоспроможності;

– поліпшення якості землі та її використання за рахунок впровадження правильних сівозмін, збільшення маси добрив, насамперед органічних;

– боротьба зі шкідниками і хворобами сільськогосподарських культур, що дає змогу зберегти понад 20 % вирощеного врожаю;

– проведення комплексу заходів з охорони ґрунтів;

– інтенсифікація сільського господарства шляхом механізації та комп'ютеризації виробництва, хімізації, меліорації, інтенсивного розвитку біотехнології у рослинництві;

– у тваринництві інтенсифікація досягається завдяки використанню досягнень генетики і селекції, поліпшення кормової бази тощо;

– формування високоосвічених професійних кадрів;

– скоротити втрати сільськогосподарської продукції при її збиранні, транспортуванні, зберіганні та переробці [5].

Отже, незважаючи на проблеми, які притаманні сучасному етапу розвитку сільськогосподарського виробництва, Україна повинна розвивати виробничі потужності сільського господарства, щоб у найближчі декілька років наша сільськогосподарська продукція могла вийти на світовий ринок і конкурувати з продукцією інших розвинутих країн світу.

Література.

1. Пирог О.В. Стратегічні перспективи економічного розвитку національної економіки України / О.В. Пирог // Бізнес інформ. – 2011. – № 11. – С. 32-34.

2. Сацик В.І. Якісне економічне зростання в Україні: сучасний стан і шляхи забезпечення [Електронний ресурс] / В.І. Сацик // Ефективна економіка. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=485

3. Глушко В.П. Основи аграрної економіки: [підручник] / В.П. Галушко, Гвідо Ван Хулєнбрук, О.А. Ковтун [та ін.]. – К. : Вища освіта, 2003. – С. 144-150.

4. Дацій О.І. Удосконалення механізмів державного регулювання розвитку нових технологій і високотехнологічних агропромислових виробництв/ О.І. Дацій // Вісник НАДУ. – 2005. – № 1. – С. 180-187.

5. Могильний О. Критерії ефективності державного регулювання аграрного сектора економік / О. Могильний // Економіка України. – 2003. – № 2. – С. 65.

ГРАБАР Л.І., ПИЛИПЕНКО С.М.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Яке місце посідає сільський зелений туризм в національній туристичній галузі України? Мабуть, не кожний українець в змозі відповісти на це питання. Ми спробуємо розібратися в ньому.

По-перше, розвиток сільського туризму – це, насамперед, відродження села, збереження місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини, розширенню можливостей реалізації продукції особистого господарства та, як наслідок, збагачення селян.

Зростаючий попит на різні види туризму, що спостерігається в останні роки, приводить до переконання, що туристичні функції можуть бути основою використання природних і трудових ресурсів, розвитку окремих територій, у т.ч. і сільських [2].

** Науковий керівник – Краля В.Г., ст. викладач*

Як особливий вид економічної діяльності сільський туризм потребує дієвого організаційно-економічного механізму з відповідними важелями державного, регіонального та місцевого (локального) управління. Створення сприятливого підприємницького середовища та цілеспрямований саморозвиток сільського туризму дозволяють отримувати соціально-економічні вигоди для окремих підприємців, територіальних громад, регіонів та країни в цілому.

В результаті теоретичного узагальнення встановлено, що системний вплив сільського туризму на економіку сільських територій відбувається через системні ефекти (економічний, соціальний, етнокультурний, особистісний, екологічний) та системні зв'язки з суб'єктами інших видів економічної діяльності (сільськогосподарськими підприємствами, виробниками продуктів харчування, магазинами, закладами розміщення, будівельними компаніями, майстрами народних промислів, перевізниками, мисливськими, рибними та кінними господарствами тощо). В результаті цих впливів утворюється синергія сільського туризму, що забезпечує багатофункціональний (диверсифікований) соціально-економічний розвиток сільської економіки. [3].

Слід зазначити, що в економічному механізмі розвитку сільського туризму в Україні є чимало проблемних моментів. Потребують вирішення питання, що стосуються оподаткування у сільському туризмі, політики ціноутворення на послуги розміщення, харчування та інші послуги, гарантій щодо прийому і обслуговування гостей, певних стандартів обслуговування тощо. Важливим є остаточне вирішення питання, як кваліфікувати обслуговування туристів у сільських садибах – як підсобну діяльність сільської родини (на зразок особистого підсобного господарства), чи як підприємницьку діяльність? Якщо ж розділити обслуговування відпочиваючих у сільських садибах між названими двома видами діяльності, то за якими критеріями і де провести межу? [5]

Вирішення подібних питань можливе лише шляхом законодавчого закріплення обслуговування відпочиваючих у сільських садибах як підсобну діяльність сільських родин (хоча вона і не втрачає при цьому підприємницького сенсу, а лише підпадає під інше правове регулювання). Межа між підприємницькою і підсобною діяльністю повинна проходити в залежності від пропускної спроможності обслуговування туристів, тобто від кількості туристів, що одночасно можуть приймати сільські господарі в своїх помешканнях. Згідно з проектом Закону України «Про сільський зелений туризм»[1] у разі, якщо кількість ліжко-місць, призначених для ночівлі або тимчасового розміщення туристів сукупно у всіх будівлях, що належать господарю або членам його родини, не перевищують або дорівнюють 9 ліжко-місцям та / або сукупний дохід від діяльності у сфері сільського туризму не перевищує сукупний річний розмір прожиткового мінімуму у розрахунку на кожного члена родини господаря, які постійно проживають з ним у межах одного домогосподарства, вести діяльність з надання туристичних послуг в сфері сільського туризму дозволяється без реєстрації господарів та членів їх родини як суб'єктів підприємницької діяльності.

Невизначеною ситуація є і у ціноутворенні. Ціна на послуги сільського туризму, зазвичай, складається за домовленістю між господарями і відпочиваючими. Така інформація не може служити елементом економічного механізму. Тому як споживачам послуг, так і господарям садиб, необхідні орієнтовні (індикативні) ціни в регіональному розрізі, які відображатимуть кон'юнктури ринку сільського туризму [1].

Першим кроком вирішення вищезазначених проблем стала розробка національної програми розвитку сільського зеленого туризму відповідно до Програми розвитку туризму в Україні. Для розвитку сільського туризму потрібно вирішити низку невідкладних завдань. Перш за все розробити методичну нормативно-правову базу щодо визначення організаційних умов надання послуг з сільського зеленого туризму в межах особистого селянського господарства; - надати методичні рекомендації з добровільної категоризації житла, передбаченого для розміщення відпочиваючих; - впровадити систему пільгового довгострокового кредитування сільського населення на розвиток сільського туризму; - сформувати пропозиції щодо елементів фірмового стилю для ідентифікації українського сільського туризму; - створити інформаційні засоби та технології з даними щодо клієнтської бази та інформуванням клієнтів про пропозиції з послуг відпочинку в селі; - створити державну інституцію для просування за кордоном в'їзного туризму в Україну в цілому, в тому числі сільського зеленого туризму; - продовжити підготовку профільних

фахівців, навчання й перекваліфікацію сільських господарів, незайнятого сільського населення для роботи в секторі сільського зеленого туризму; - створити на рівні країни та областей комп'ютеризовану систему бронювання та резервування місць в домогосподарствах та послуг. – налагодження співпраці з міжнародними і вітчизняними фондами та залучення грантової і фінансової допомоги, участь у міжнародних програмах розвитку сільського туризму; – проведення досліджень туристичних ресурсів регіону та розробка туристичних маршрутів.

Отже, сільський туризм є дуже перспективним напрямом, котрий сприяє економічному (зростання доходів сільських мешканців, створення робочих місць, залучення інвестицій, міжгалузеві зв'язки тощо) та соціальному розвитку України (збереження історико-культурної спадщини, підвищення самооцінки у мешканців села та ін.).

Література.

1. Проект закону України «Про сільський зелений Туризм» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/zakon/pro siltur.htm

2. Мельниченко С.В. Соціально-економічне значення та проблеми розвитку сільського зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс] / С.В. Мельниченко, А.Ю. Єременко // КНТЕУ. – Режим доступу: http://www.ecologylife.ru/tyrizm-kurort/page/3

3. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України [Електронний ресурс] / В.І. Биркович // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2008. – № 1 (6). – С. 138-143. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/byrkovych.htm

4. Про особисте селянське господарство: туризм, але немає відповідних законів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.arattaukraine.com/news_ua.php?id=2901

5. В Україні легалізують сільський зелений туризм. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://agroua.net/news/news_12522.html

HRYHORENKO A.S.*

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

QUANTITATIVE, SYSTEM AND CONTINGENCY MANAGEMENT APPROACHES SUCH AS MODERN MANAGEMENT THEORIES

Quantitative or Mathematical Approach or Management Science Approach. The mathematics, statistics, engineering sciences and the related fields of knowledge have made an essential contribution to the theory of management.

The Mathematical School or "Operations Research School" or "Management Science School" gives a quantitative basis for decision-making and considers management as system of mathematical models and processes.

Indicators of this school consider management as system of logical process and consider that all stages of management can be expressed in quantitative expression for the analysis. Various mathematical and quantitative methods or tools, such as linear programming, simulation and sequence, are even more often used practically in all fields of management for studying of a wide range of problems.

It should be noted that mathematical methods of the quantitative analysis provide tools for the analysis, but to them it is impossible to treat as independent system of an administrative thought. Besides, mathematical models help with the systematic analysis of problems, but models don't replace common sense.

** Науковий керівник – Антощенкова В.В., к.е.н., доцент*

This approach has the following limitations:

– Such approach does not give any age to a human element which plays the dominating role in all organizations.

– In real life executives have to make quickly decisions, without waiting for the complete information for development of models.

– Different mathematical tools help with decision-making. But decision-making is a part of management activities. Management has many other functions except decision-making.

– This approach assumes that all variables for decision-making are measurable and interdependent. This assumption is not realistic.

– Sometimes the information available in business to development of mathematical models are not correspond to date and can lead to the wrong decision-making.

Systems Approach. At system approach is used the theory of systems in management, that is studying of complex through search of simple. System approach in the 60-70th years of the 20th century becomes universal ideology of management, and the system analysis - the conventional tool.

System approach considers processes and the phenomena in the form of set of elements, structures, relationship and interrelations.

System approach is first of all a way of thinking on the organizations and managements.

The system is defined as a set of the elements or parts functioning as a unit directed to achievement of a common goal and interconnected. Systems are characterized by hierarchical construction, horizontal and vertical communications. Distinguish the closed systems functioning separately (independently) of the external environment, and opened, the affected factors of the external environment, are characterized by entropy, synergy and interdependence of subsystems. Heads usually in the activity face open systems as all organizations work in such mode.

Assessment of system approach:

– System approach has advantage over other approaches as it is very close to reality. This approach helps with studying of functions of the complex organizations and is used as a basis for new types of the organizations.

– This approach is called abstract and uncertain as it can't be applied to the large and complex organizations easily.

Contingency or Situational Approach. Situational approach studies the solution of separate management situations, that is a concrete set of circumstances which influence the organization during certain time for the purpose of the most effective achievement of the objectives. Situational approach has gained distribution in the 80-90th years of the 20th century. Sources of this approach are based on the thesis that the successful solution of specific problems in the concrete organizations depends on ability of managers to identify the main characteristics of a situation. Situational approach defines a possible way of thinking of rather organizational problems and development of ways of their decision. It agrees situational approach, the executive has to use special methods of management for effective achievement of goals of the organization. Situational approach is often used in unusual situations when in the conditions of uncertainty it is necessary to react to changes in the external environment of business. This approach demands from managers of flexibility in decision-making, skills of the objective analysis and forecasting. Situational approach is used for overcoming crisis state when there are no ready algorithms of management decisions. Thus, situational approach combines concrete administrative receptions and theoretical concepts with the current situations for effective achievement of the objectives of the organization.

The methodology of application of the situational approach consists of the following factors:

– The manager has to possess modern technology of management, understand features: management process, individual and group behavior, system analysis, methods of planning and control, quantitative methods of support the adoption of administrative decisions.

– The manager has to be able to expect probable consequences of application of a certain administrative technique or the concept as each of them has strengths and weaknesses.

– The manager has to be able to interpret correctly a situation, to reveal the major factors in a concrete situation, to define probable effect of change of one or several factors.

– The manager has to be able to apply the corresponding management skills in concrete situations, providing achievement of goals of the organization in the most effective way according to available circumstances.

Literature.

1. Василенко В.О. Ситуаційний менеджмент: [Навчальний посібник] / В.О. Василенко. – [2-ге вид. виправл. й доп.]. – К. : ЦУЛ., 2005. – 372 с.
2. Наука управління або кількісний підхід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://m.pidruchniki.com/2008021537383/meditsina/nauka_upravlinnya_abo_kilkisniy_pidhid.
3. Основні підходи до менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.studfiles.ru/preview/5265706.
4. Сучасні підходи до менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://westudents.com.ua/glavy/41698-suchasn-pdhodi-do-menedjmentu.html.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studme.com.ua/1397020512624/menedzhment/podhody_upravleniyu_sistemnyy_protsessnyy_situatsionnyy.htm

ГОРБАЧ П.Є.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСІВ

Для повного забезпечення будь-яких господарських процесів на різних рівнях господарювання завжди потрібен ресурс, який так чи інакше можна виразити фінансовим еквівалентом. Щоб таке вираження стало можливим і зрозумілим набуває актуальності дослідження теоретичних положень сутності фінансів, що в повній мірі дає можливість розкриття основних критеріїв, які формують або реструктурують вже наявний потенціал для ефективного здійснення господарського процесу та пошуку нових форм та механізмів фінансових взаємовідносин, які мають бути повністю адаптовані до умов ринкової економіки.

Фінанси підприємств безпосередньо пов'язані з рухом грошових коштів. Саме тому досить часто поняття «фінанси підприємств» ототожнюється з грошовими коштами, наявними фінансовими ресурсами. Однак самі кошти чи фінансові ресурси не розкривають поняття «фінанси», якщо не з'ясувати суті економічної природи останніх. Такими суттєвими загальними властивостями, які лежать в основі фінансів, є закономірності відтворювального процесу та грошові відносини, що виникають між учасниками суспільного виробництва на всіх стадіях процесу відтворення, на всіх рівнях господарювання, у всіх сферах суспільної діяльності. Однак не всі грошові відносини належать до фінансових. Грошові відносини перетворюються на фінансові, тільки тоді, коли рух грошових коштів стає відносно самостійним. Це відбувається в процесі формування, розподілу, використання грошових доходів та фондів згідно з цільовим призначенням у формі фінансових ресурсів [1].

Фінанси – це відносини, суб'єктами яких є держава, підприємницькі структури й населення. Вони мають грошовий характер. Тому гроші, які акумулюються в централізованих і децентралізованих фондах, називають фінансами. В економічній літературі сформувалися такі основні точки зору при дослідженні фінансів. Так, деякі автори розкривають категорію «фінанси» як «сукупність економічних відносин, що виникають у процесі формування та використання грошових фондів» [2].

Дуже справедливо зазначають Н.О. Пікалова та О.І. Бобирь. в діючому законодавчому забезпеченні та нормативно-правових актах України поняття «фінансовий ресурс» застосовується досить часто, але без чіткого тлумачення його сутності. Сформувалися також два основні підходи щодо визначення складу фінансових ресурсів, у тому числі фінансових ресурсів підприємств. Згідно з першим, фінансові ресурси – це кошти (фонди, накопичення, нагромадження, доходи),

** Науковий керівник – Крутько М.А., к.е.н., старший викладач*

наявні у розпорядженні держави і підприємств. Цієї точки зору дотримується більшість вчених економістів: В.Г. Бєлоліпецький, Л.Д. Буряк, О.Д. Василик, І.В. Зятковський, Г.Г. Нам [1].

Якщо брати за основу першу точку зору, тоді незрозуміло, чим відрізняються фінансові ресурси від грошових коштів в момент їх перебування на рахунках або в касі підприємств. Цю дилему робить спробу розв'язати О.Д. Василик [4, с. 84]: «Поняття «грошові засоби» значно ширше, але фінансові ресурси виступають завжди у грошовій формі. Грошові засоби стають фінансовими ресурсами тоді, коли вони концентруються у відповідні фонди, для яких встановлено порядок створення й використання». І.В. Зятковський також фінансовими ресурсами підприємств вважає «...грошові фонди цільового призначення...» [3, с. 25].

Таким чином можна говорити, що О.Д. Василик і І.В. Зятковський до фінансових ресурсів включають лише ту частину грошових коштів, яка сконцентрована у відповідних фондах і має цільове призначення [1].

Г.Г. Нам [4, с. 10] не погоджується з цим і стверджує, що до «...фінансових ресурсів належать грошові фонди та частина грошових коштів, яка використовується в не фондовій формі», а «під фінансовими ресурсами слід розуміти всі грошові кошти, що є в розпорядженні підприємств». Таким чином, Г.Г. Нам ототожнює фінансові ресурси зі всіма грошовими коштами підприємства. Що на нашу думку є досить вузьконаправленим розкриття сутності фінансових ресурсів.

Отже, узагальнивши підходи, які застосовують різні вчені щодо встановлення понятійного апарату економічної категорії фінанси, досить широко розкривається загальне бачення досліджуваного поняття. Фінанси займають основну частину економічних відносин як в підприємництві так і соціально-орієнтованих сферах господарювання.

Література.

1. Пікалова Н.О. Економічна суть фінансових ресурсів підприємства [Електронний ресурс] / Н.О. Пікалова, О.І. Бобирь. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=165.

2. Мирошник Н.В. Теоретичні засади управління фінансами праві [Електронний ресурс] / Н.В. Мирошник. – Режим доступу: http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/489/1/Myroshnyk_27.pdf.

3. Зятковський І.В. Теоретичні засади фінансів підприємства / І.В. Зятковський // Фінанси України. – 2000. – № 4. – С. 25.

4. Поддерьогін А.М. Фінанси підприємств: [Підручник] / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк, Г.Г. Нам та ін.; Кер. кол.авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – [5-те вид., перероб. і доповн.]. – К. : КНЕУ, 2004. – 546 с.

5. Крутько М.А. Фінансовий менеджмент підприємств в сучасних реаліях міжнародної інтеграції / М.А. Крутько // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – № 177. – 2016. – С. 186-191.

ДОДУХ Н.О., ЖИВОТЧЕНКО В.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах європейської інтеграції та значного посилення міжнародних економічних зв'язків перед українськими підприємствами постає низка невирішених питань, які потребують узгодження із практикою управління господарською діяльністю на міжнародному рівні. Аналіз ділової активності підприємства є одним із таких питань . Даний аналіз застосовується з метою подолання кризових явищ у фінансовій діяльності підприємства, мінімізації ризику в умовах нестабільної ринкової економіки та жорсткої конкуренції , прийняття важливих оперативних

** Науковий керівник – Краля В.Г., старший викладач*

управлінських рішень, формування стратегії на перспективу і як наслідок забезпечення стійкого економічного зростання сільськогосподарського підприємства.

Стійкий фінансовий стан кожного підприємства в ринкових умовах обумовлюється саме його діловою активністю.

На сьогодні практика господарювання на українських сільськогосподарських підприємствах мало уваги приділяє питанню управління діловою активністю. Аналіз ділової активності – це один із основних напрямів аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Саме тому на сьогодні дане питання є особливо актуальним для сільськогосподарських підприємств, які перебувають в складному становищі.

Дослідженням питання теоретико-методологічного обґрунтування та вирішення практичних проблем оцінки ділової активності займалося багато зарубіжних та вітчизняних вчених, серед них: В.В. Тереховський, В.В. Вітлінський, А.П. Дорошенко, А.М. Лебедєва, Є.В. Мних, Є.М. Руденко, В.О. Мец, Ю.С. Цал-Цалко, Г.В. Савицька.

Зважаючи на значні напрацювання, питання аналізу ділової активності підприємств недостатньо вивчені і потребують подальших досліджень.

Трактування поняття «ділова активність» на сьогодні має багато визначень різних авторів.

Так, вітчизняні науковці В.О. Подольська та О.В. Яріш стверджують, що ділова активність безпосередньо пов'язана з інвестиційною привабливістю підприємства, характеризує ефективність використання фінансових [1].

На думку Хелферта Є. ділова активність – це ефективність використання менеджерами активів, довіреними їм власниками [2].

А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін та Е.В. Негашев вважають, що ділова активність характеризується тільки «швидкістю обороту оборотних коштів суб'єкта». Саме в даному понятті виділено основний фактор ділової активності сільськогосподарського підприємства, проте втрачена можливість прояву інших напрямів [3].

На нашу думку, ділова активність загалом відображає ефективність роботи сільськогосподарського підприємства відносно величини вкладеного капіталу та швидкості його споживання.

Удосконалення управління діловою активністю на підприємстві включає такі етапи:

1) вивчення змін у зовнішньому середовищі підприємства і вчасне реагування на ці зміни активними заходами;

2) забезпечення функціонування ефективного основного виду діяльності на основі зменшення операційних витрат і збільшення рентабельності виробництва;

3) створення конкурентних переваг підприємства на ринках за рахунок впровадження нових технологій та задоволення потреб споживачів у різні проміжки часу [4].

Показники ділової активності поділяють на два рівні: ключові показники, які застосовуються для експрес-аналізу, та додаткові показники, які необхідні для поглибленого аналізу.

До ключових показників належать: коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості, коефіцієнт обертання

кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності основних засобів.

Додаткові показники використовуються для визначення резервів зростання ділової активності, до них належить: період погашення дебіторської заборгованості, період обертання кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності запасів, період операційного циклу тощо.

Ділову активність в більш широкому контексті можна розраховувати і оцінювати за допомогою «золотого правила економіки», яке характеризує ділову активність як категорію, що визначає рівень ефективності використання вкладених ресурсів в динаміці [5].

Ділова активність сільськогосподарських підприємств поєднує у собі такі функції господарської діяльності:

1) корисність, що полягає в економічній вигоді підприємства;

2) здатність до відтворення – забезпечення економічного зростання вартості підприємства з мінімальними втратами;

3) безперервність – розвиток підприємства за рахунок використання ресурсів;

4) пропорційність, тобто розподіл доданої вартості серед різних груп учасників економічних відносин, забезпечуючи при цьому інтереси кожного.

Отже, в умовах ринкової економіки аналіз ділової активності на сільськогосподарських підприємствах та постійне його удосконалення є важливим фактором зростання ефективності виробничо-фінансових результатів господарської діяльності. Саме застосування такого інструменту як «золоте правило економіки" при аналізі ділової активності визначає наявність диспропорції в господарській діяльності, зокрема переважаючі темпи зростання активів та чистого доходу в окремі періоди. Удосконалення процесу управління діловою активність можна досягти за рахунок вмілого управління витратами, забезпечення більш ефективного використання ресурсів та управління рухом грошових потоків.

Література.

1. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник] / В.О. Подольська, О.В. Яріш. – К. : ЦНЛ, 2007. – 488 с.

2. Шохина Е.И. Финансовый менеджмент: [учебное пособие] / Е.И. Шохина. – М. : ИД ФБК-ПРЕСС, 2004. – 408 с.

3. Негашев Е. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций / Е. Негашев, А. Шеремет. – [2 изд.]. – М. : Инфра-М, 2010. – 208 с.

4. Мєшкова Н.Л. Економічна сутність ділової активності промислового підприємства / Н.Л. Мєшкова // Вісник економічної науки України. – 2013. – № 1. – С. 105-108.

5. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник [Електронний ресурс] / Є.М. Мних. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1663111641846/ekonomika/ekonomichniy_analiz_-_mnih_yev

ДУМЧИКОВ О.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ФЕРМЕРСЬКІ ГОСПОДАРСТВА У СІЛЬСЬКОМУ ТУРИЗМІ

Сільський туризм є одним із засобів збільшення джерел доходів сільського населення та компонентом комплексного розвитку сільських територій і сільської інфраструктури. Сільський туризм може стати стратегією подолання бідності в сільській місцевості. Саме тому, в країнах, які розвиваються, сільський зелений туризм підтримується і заохочується державою, доступ до діяльності в цій сфері максимально спрощений, а суб'єкти, які надають послуги в цій сфері, отримують всілякі преференції, у тому числі і податкові. Основою в організації відпочинку на селі виступає сільська сім'я, яка проживає в селі, здійснює основну діяльність, пов'язану з веденням особистого селянського господарства, і побічну, - з використанням майна цього господарства для надання послуг у сфері сільського зеленого туризму, а саме: забезпеченням відпочивальників житлом, харчуванням, ознайомленням з місцевою культурою і традиціями.

Сільськогосподарське виробництво, яке є основним видом діяльності особистих селянських, фермерських господарств, залежить від природно-кліматичних умов, характеризується нестабільністю цін на продукцію та доходів, що впливає на його інвестиційну привабливість.

Разом з тим, ведення агротуристичної діяльності додатково до основної сільськогосподарської, дає можливість особистим селянським, фермерським господарствам розширити сферу застосування праці у сільській місцевості, отримувати стабільний дохід, що, в свою чергу, сприяє підвищенню життєвого рівня сільського населення [1].

** Науковий керівник – Бобловський О.Ю., к.ф.н., доцент*

В Україні налічується близько 1000 агроосель, які протягом року приймають туристів, в тому числі із закордону. Разом з тим потребують законодавчого забезпечення питання щодо визначення загальних правових, організаційних соціально-економічних засад, пов'язаних із здійсненням агротуристичної діяльності особистих селянських та фермерських господарств у сфері сільського аграрного туризму, залучення сільськогосподарських кооперативів до цього виду діяльності.

Сільськогосподарське виробництво, яке є основним видом діяльності в сільській місцевості, залежить від природно-кліматичних умов, характеризується нестабільністю цін на продукцію та доходів, що впливає на його інвестиційну привабливість. Ведення агротуристичної діяльності додатково до основної – сільськогосподарської дає можливість особистим селянським та фермерським господарствам, сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам розширити сферу застосування праці, отримувати стабільний дохід протягом року, що, в свою чергу, сприяє підвищенню життєвого рівня сільського населення.

Особливо сприятливі умови для розвитку зеленого туризму створюються на територіях національних і ландшафтних парків, де існує можливість поєднати відпочинок з пізнанням природного та історико-культурного потенціалу регіону. Необхідною умовою реалізації програм його розвитку є співпраця місцевих осередків та національних і регіональних парків. Розвиток сільського туризму спонукає до поліпшення благоустрою селищ, тобто сільських садиб, вулиць, а також він стимулює розвиток соціальної інфраструктури. На першому етапі обслуговування відпочиваючих відбувається за допомогою існуючого житлового фонду з використанням місцевих рекреаційних ресурсів. Та з часом за рахунок коштів, які надходять від цієї діяльності ті, хто нею займаються, починають робити вклади у поліпшення комунального облаштування житла, вулиць.

Об'єднаними зусиллями вони поліпшують сферу обслуговування, що є вагомим внеском у розвиток села. Сільський туризм позитивно впливає на відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини. Проявляючи інтерес до цих надбань народної культури, жителі міст, що відпочивають на селі, розкривають місцевим жителям їх справжню цінність, популяризують їх у своїх краях і таким чином допомагають їх збереженню морально, а подекуди й матеріально.

Суттєву роль відіграє розвиток туризму у підвищенні культурно-освітнього рівня сільського населення [2]. Готуючись приймати і обслуговувати відпочиваючих, члени селянських родин змушені поповнювати свої знання з ведення домашнього господарства, приготування їжі, а спілкування з гостями розширює їх кругозір, дає змогу зав'язати нові знайомства, завести друзів в інших населених пунктах. Сільський туризм сприяє і розвитку демографічних процесів на селі.

Природні умови являють собою об'єкти й чинності природи, які безпосередньо не використовуються в господарській діяльності, але впливають на неї [3]. У числі природних умов, що виявляють безпосередній вплив на розвиток сільського зеленого туризму, слід виділити кліматичні особливості й специфічні риси рельєфу. Ці види природних умов мають особливий вплив на розвиток сільського господарства, його спеціалізацію, що має пряме відношення до системи туристичних послуг у сільській місцевості. Крім того, особливий ефект визначають кліматичні умови щодо привабливості території: специфічні риси, що визначають її комфортність для перебування туристів і заняття тим або іншим видом туристичної діяльності.

У числі соціальних передумов формування системи сільського зеленого туризму, на наш погляд, доцільна наявність культурно-історичних пам'ятників, об'єктів культурно-історичної спадщини території, що обслуговує соціальну інфраструктуру, а також житла, що відповідає санітарно-гігієнічним нормам.

Незважаючи на те, що культурно-історичні пам'ятники здебільшого зосереджені в містах, — у сільській місцевості частіше поширені окремі пам'ятники або їх групи. Найбільш характерними для сільської місцевості є церкви, монастирі, музеї — краєзнавчі, прикладного мистецтва, музеї — пам'ятники, фортеці, історико-культурні заповідники, кургани, могильники [4].

Використання в екскурсійних цілях перерахованих вище об'єктів історії й культури дозволить підвищити різноманітність видів діяльності в сільській місцевості, поєднувати задоволення духовних і фізичних потреб населення в процесі споживання туристичного продукту в сільській місцевості.

Література.

1. Фарйон О.О. Функціонування сільського зеленого туризму в Україні в умовах ринкової економіки / О.О. Фарйон // Інноваційна економіка: всеукраїнський фаховий науково-виробничий журнал / [за ред. А.М. Стельмащук]. – м. Тернопіль : Тернопільська державна с/г дослідна станція ІКСГП НААН, 2013. – № 8(46). – С. 183-185.
2. Ключник А.В. Активізація несільськогосподарського підприємництва на селі [Електронний ресурс] / А.В. Ключник // Режим доступу: http://rtpp.com.ua/news/2014/02/24/5/3099.html.
3. Габчак Н. Сільський зелений туризм на Закарпатті / Н. Габчак // Географія та основи економіки в школі. – 2007. – № 6 (64). – С. 39-41.
4. Теоретичні основи рекреаційної географії. / За ред. В.С. Преображенського. – М. : Наука, 1975.

ЖМАК О., ПОЛЮШКЕВИЧ М.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

АГРАРНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Формування та ефективне функціонування товарного ринку в державі забезпечує передумови для інтенсивного розвитку всіх галузей економіки та сфер суспільного життя. пріоритетність розвитку агропромислового комплексу та соціального розвитку села в національній економіці зумовлюється винятковою значущістю та незамінністю виробленої продукції сільського господарства в життєдіяльності людини і суспільства, потребою відродження селянства як господаря землі, носія моралі та національної культури [1]. Тому сьогодні основною метою аграрних перетворень є створення умов для розвитку ефективного, високопродуктивного і конкурентного агропромислового сектора, що, в цілому, сприятиме економічному зростанню та підвищенню добробуту населення країни. Вирішення цього важливого завдання неможливе без ефективного розвитку та урегульованості аграрного ринку.

Однією з основних проблем ефективного функціонування аграрного ринку є невирішеність тривалого зберігання товарних партій, а також неможливість комплектувати достатньо великі для продажу на більш високому рівні ринкової інфраструктури товарні партії безпосередніми товаровиробниками. Це створює умови для функціонування закупівельних підприємств та більш потужних торгових операторів, що негативно впливає на прибутки сільськогосподарських товаровиробників [2].

Особливістю сільськогосподарського виробництва є його сезонність. У певних межах її можна згладжувати шляхом виготовлення продуктів, які мають неоднакові час виробництва і робочий період. Науково-технічна революція здійснюється на основі ринкових механізмів, що у сільському господарстві передбачає не просто використання техніки, а створення системи машин та застосування досягнень біотехнології. А тому, перш ніж розпочинати процес вироблення сільськогосподарської продукції, слід мати перед собою орієнтири щодо її ціни та термінів і способів реалізації продукції. Ще одним вкрай необхідним елементом інфраструктури аграрного ринку, що має сприяти підвищення конкурентоспроможності підприємств, є його комунікаційне та інформаційне обслуговування. До системи комунікацій належать транспортна, телефонна, радіотелефонна, телевізійна і комп'ютерна системи, які забезпечують підприємницьку діяльність розосереджених у просторі сільськогосподарських підприємств та індивідуальних сільських товаровиробників. Тому необхідно розвивати в країні створення Національної системи розповсюдження сільськогосподарських знань та інформації [3].

** Науковий керівник – Краля В.Г., ст. викладач*

Аграрний ринок не може розвиватися без вирішення проблеми своєчасної доставки продукції, виробленої у сільському господарстві, до місць її зберігання, пакування, тарування, переробки і споживання. Будівництво доріг для переміщення величезних товарних потоків сільськогосподарської продукції, як і розвиток телефонної, радіотелефонної, телевізійної систем зв'язку в сільській місцевості потребує реальної державної підтримки. Важливою умовою в Україні, яка прагне вирішувати існуючі проблеми ефективного функціонування аграрного ринку є підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами. Сьогодні кошти, що виділяються на підготовку кадрів, в основному, стосуються лише оплати праці та видатків на споживання. На розвиток аграрних навчальних закладів в Україні на протязі останніх років кошти практично не виділяються. Безперечно, що без висококваліфікованих спеціалістів у сфері сільського господарства розвиток аграрно-промислового ринку відбуватись не може. Як вже зазначалось, що одним із пріоритетів розвитку аграрного ринку є відродження експортного потенціалу України на основі шляхів підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств. Тому головною метою заходів державної підтримки галузі має стати підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняного аграрного виробництва, що стане головним чинником посилення позицій України на світових ринках продовольства в умовах їх рецесії й поглиблення фінансової кризи. Розв'язання визначених проблем створить сприятливі умови для розвитку інфраструктури аграрного ринку, покращить цінову кон'юнктуру та фінансовий стан аграрного сектор[4].

Сутність ефективного аграрного розвитку полягає у тому, щоб сформувати умови для забезпечення розгорнутого типу відтворення всіх галузей і сфер аграрного ринку, забезпечити дотримання інтересів, споживачів і держави. Сільськогосподарське виробництво має значну низку проблем, але, на наш погляд, ці проблеми можуть бути не такими болісними, якщо буде створена ефективна мережа руху аграрної продукції від виробника до споживача, що забезпечуватиме паритетність економічних інтересів виробників, переробників і кінцевих споживачів на основі використання досягнень сучасного менеджменту, логістики, ефективного маркетингу та фінансової обґрунтованості [5]. Отже, для успішного збуту виробниками аграрної продукції необхідно, перш за все, на державному рівні створити умови для розвитку біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією, а особливо – для укладення ф'ючерсних і форвардних контрактів, створення дієздатних оптових ринків сільськогосподарської продукції та інтенсифікації процесів комунікаційно-інформаційного забезпечення діяльності агровиробників. Для реалізації експортного потенціалу аграрних підприємств необхідно створити умови для залучення іноземних інвесторів, сприяти технічному і технологічному переоснащенню потужностей для виробництва експортної продукції, закріпитись на традиційних та освоювати нові ринки збуту.

Література.

1. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.minagro.gov.ua

2. Сільське господарство України у 2016 році / Звіт Державного комітету статистики України. – Офіційна Інтернет-сторінка Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

3. Старіков О.Ю. Суть і складові елементи інфраструктури аграрного ринку через призму його функцій / О.Ю. Старіков // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць: спец. вип. Аграрна економічна освіта в розбудові конкурентоспроможного сільського господарства України. – К. : КНЕУ, 2015. – С. 559-567.

4. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання: [монографія] / М.А. Латинін. – Х. : Вид-во ХарРИ НАДУ «Магістр», 2006. – 320 с.

5. Гладій М.В. Формування оптового ринку в Україні / М.В. Гладій. – К. : ННЦ Інститут аграрної економіки, 2013. – 580 с.

ZHURAVLEVA A.*

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

FACTORS OF ENTERPRISE INVESTMENT SUPPORT

Category of investments is determined by both foreign and domestic scientists differently. Some of them consider this category of financial and economic point of view as long-term investment resources for profit in the future. In economic terms, others scientists define the investment as the production process in order to create production capacity and manpower, understanding investment investing in real assets to produce goods and services for profit at a reasonable amount of risk.

In a broad sense, under the investment are funds, property and intellectual values of the state, businesses and individuals directed to the creation of new enterprises, reconstruction and modernization of existing, purchase real estate, stocks, bonds, other securities for profit [1]. In the known classification of investments are divided into:

– financial, i.e. investments in stocks, bonds, other securities, assets other enterprises;

– real, i.e. investments in creating new, reconstruction and modernization of existing enterprises. These investments are also called creating a capital, including: investment in fixed assets, the cost of major repairs, purchase of land, investments in intangible assets (patents, licenses, software, innovation, etc.), and investment in replenishing inventories.

A distinctive feature of financial investments compared with the actual investment is that they are not intended for the mandatory creation of new capacities, and involve transfer of money and the acquisition of rights to future income. They may be called the portfolio, because the risks of their investments are usually reduced through diversification of the investment portfolio [3].

As economic category investments perform several important functions, including the following:

– ensure product competitiveness and improving its quality;

– restructuring production;

– creation of the necessary raw materials for the effective functioning of enterprises;

– solution of social problems.

Investments are necessary for the effective functioning of enterprises, their stable condition and therefore they are used to achieve these goals:

– further expansion and development of production;

– recovery of fixed assets;

– improve the technical level of labor and production;

– implementation of environmental measures and the acquisition of securities, investing in assets other enterprises [5-6].

Research of investment company evaluates investment situation, investment environment and investment attractiveness. The investment situation is defined investment activity of the enterprise and efficiency of investment processes. Investment Climate Assessment carried out by analyzing the results of prediction socio-economic situation and environmental situation in the country and the region. Investment attractiveness driven by favorable investment situation and investment climate, the benefits that will provide investors additional income on investment and reduce risk [2].

Investment company situation defined national and regional factors, including:

– inflation;

– tax, depreciation, currency and customs policy;

– bank interest rates, the sectorial structure of regional external economic relations, the geographical position of the enterprise, income, investment attractiveness of the enterprise.

In a transitional economy qualitatively changed the socio-economic mechanism of investment. The economic content of investment category is filled with new modern forms of attraction and movement resources, and relations between the participants of the investment process [7].

Evaluating the effectiveness of investment company should consider strategic development goals and ways to achieve them, provide the ability to select the most effective option among alternative investment projects. This is consistent with the theory of efficiency, which provides a comparative

---

* *Supervisor – Shabinskyy O., Doctor of Economics, professor*

assessment of the outcomes of activities to costs that contribute to its achievement.

The economic justification for the investment of the enterprise allow to ensure its ongoing development, giving it flexible, adaptive nature that required under uncertainty and overcome the negative trends in the transition economies. It is important to the rating of investment attractiveness based on attributes that reflect the most important aspects of investor estimates for the company. One method of assessing the investment attractiveness is an expert method based on the use of the views of experts enterprises. The main features that are used for evaluation of investment attractiveness are: the export potential of the enterprise; scientific and technical potential of the enterprise; stable market products that are produced; financial stability of the company; duration of the production cycle; necessary investment [4].

Effective investment activities in the enterprise necessitates optimization system of investment and development of an appropriate management structure. It is necessary to develop specific tasks for each department with clearly defined parameters. Efficiency is defined efficacy investment management investment activities, which should be based on an economic basis and include the following subsystems: financial credit, taxation, payments for production and natural resources, pricing, economic incentives and sanctions. Due to the fact that funding and financing affects virtually all stages of the investment process, leading role of financial and credit subsystem. The process affects investment by the state interest rate for the loan. It can raise or lower the demand on investments depending on the specific conditions of economic development.

Prominent among systems of investment activity belongs subsystem taxation. The tax system participants investment based on the relevant laws of Ukraine. An important element of the investment management business is payment system for production, natural and other resources that should be stimulating nature [1].

Price subsystem includes the development of prices, their types, structure, size, dynamics changes and the process as a way of pricing rules establishing, developing new and changing existing price.

Company investment process based on the company's investment policy, which provides instruction in target investment and its implementation mechanism.

The investment activities of the company shall be based on its purpose and objectives of the investor and must ensure consistency between profitability and risk capital investment. You also need to ensure liquidity and make minimizing risk factor based on the formation of a diversified investment portfolio.

Given the instability of the economy and the fact that increased investment risks, there are serious difficulties in the development of long-term investment programs necessary to conduct a thorough analysis and develop long-term plans investment [3].

Take into account in planning all the trends and changes in the economic situation is impossible, so it is advisable to consider alternative options for investment and the possibility of adaptive change through the development of organizational and economic mechanism of investment decisions under risk and uncertainty. Development investment constrains no well-founded regulatory and legal framework.

Of great importance for the company has sales estimate that takes a long-term market demand. This requires serious marketing research of which allows the company to enter into specific agreements for delivery to the definition of the terms of volumes and prices. This requires a detailed analysis of the manufacturing process for the production of such products, which includes an analysis of the production program, the calculation of its complexity, graphic design resource requirements. The output, which has a long-term market demand, makes strengthening the role of new technologies, including information and technical renewal of fixed assets and improve the quality of its use. This in turn requires improvement depreciation policy, which under current conditions it is impossible to restore production levels and get out of the economic crisis, as is common knowledge that depreciation is a source of domestic investment company [6].

The economic basis for the release of the country's economic crisis may provide realization of investment projects to develop real production. However, according to research results, most companies do not develop their own strategy of development based on market requirements. This affects the decision-making potential investors due to the high risk of loss of funds due to insecurity of property rights, poor management, and lack of transparency of the financial condition of enterprises.

Literature.

1. Skudlarski J. The theoretical aspects of innovation / J. Skudlarski, S.O. Zaika, O.V. Gridin // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – Випуск № 1. – С. 17-25.
2. Zaika S.O. The evolution of innovation theories / S.O. Zaika, O.V. Gridin // Journal of International Business Studies. – No. 9 (2), (December). – Volume 47. – «Palgrave Macmillan Ltd.», 2016. – P. 1652-1657.
3. Гриньова В.М. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності: [Монографія] / В.М. Гриньова, В.О. Каюда, Т.І. Лепейко, О.П. Каюда – [За заг. ред. Гриньової В.М.] – Харків: Вид ХДЕУ, – 2002. – 464 с.
4. Заїка С.О. Інвестиційний потенціал підприємства та варіанти його формування / С.О. Заїка // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – Випуск 13. – Частина 1. – С. 84-87.
5. Мазнєв Г.Є. Administrative services sphere innovative development / Г.Є. Мазнєв, С.О. Заїка, О.В. Грідін // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – Випуск № 3. – С. 5-10.
6. Татаренко Н.О. Теорії інвестицій: [Навчальний посібник] / Н.О. Татаренко, А.М. Поручник – К. : КНЕУ, 2000. – 160 с.
7. Шарп У. Инвестиции / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бэйли; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, – 2007. – 1024 с.

ЖИВОТЧЕНКО В.В., ДОДУХ Н.О.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ

Час – це найбільш дефіцитний ресурс, і якщо ним не керувати, то все інше також залишиться некерованим. Більше того, аналіз свого часу є, по суті єдиним легко здійсненним і в той же час систематичним засобом аналізу власної діяльності з метою виявлення найбільш значимих ділянок зростання своїх сил [1].

У більшості випадків обговорення завдань, що стоять перед начальником , починається із наголошення на важливості планування роботи. Важко заперечувати його користь, але справа полягає в тому, що далеко не всі заплановані дії втілюються в життя. Плани часто залишаються тільки на папері у вигляді побажань. Дуже рідко вони втілюються в реальних досягненнях. Досвідчені начальники не відразу починають вирішувати свої нагальні завдання. Вони починають з аналізу свого часу, а не з планування, - спочатку продумують, як розподілити свій час. Потім вони намагаються контролювати час, скорочувати непродуктивні витрати. Нарешті, вони зводять свій "особистий" час у максимально великі й пов'язані між собою блоки.

Таким чином, цей процес складається з трьох компонентів:

1. Реєстрація часу;
2. Керування часом;
3. Укрупнення часу;

Саме дотримання цього триступінчатого процесу лежить в основі підвищення ефективності керівної роботи. Досвідчені управлінці знають, що час обмежений, його не можна накопичити і використати пізніше. Межі продуктивності будь-якого процесу встановлюються самим часовим ресурсом. Ніхто не може позичити, найняти, купити або якимось іншим способом здобути більше часу.

---

* *Науковий керівник – Колпаченко Н.М., старший викладач*

Пропозиція часу абсолютно не варіює. Яким би високим попит на нього не був, пропозиція не буде зростати. Час не має ціни, його не можна відобразити кривою граничної корисності. Більш того, час – це найбільш "швидкопсувний" продукт, його неможливо зберігати. Він іде назавжди і безповоротно. Саме тому він завжди дефіцитний. Далі, час досконалий. У певних межах ми завжди можемо замінити один ресурс інший.

Ми можемо замінити людську працю на капітал, можемо використовувати більше знань, інтенсивніше включати інтелект. Але ми не можемо нічим замінити час. В принципі люди недостатньо підготовлені до керування своїм власним часом [2].

Управлінці ведуть щоденники фактичних витрат свого власного часу. При зіставленні його передбачуваних і фактичних витрат завжди існують великі розбіжності. Кожний начальник , який прагне підвищити ефективність своєї праці, повинен знати, що керування часом вимагає насамперед аналізу його витрат. Практично в будь-якій організації кожна посадова особа стикається з реальністю непродуктивних витрат свого часу.

Будь-який менеджер, незалежно від посади, час від часу змушений витрачати багато часу на діяльність, яка не робить якісного внеску в діяльність організації. Іншими словами, багато часу витрачається марно. Чим вищу посаду в своїй організації посідає людина, тим більше вимог висуває організація щодо його власного часу.

Отже, управлінська праця пов'язана з обов'язковою витратою великої кількості часу на виконання обов'язкових завдань, що не мають продуктивного характеру. Проте вирішення завдань, що стоять перед менеджерами, нехай навіть з мінімальною ефективністю, вимагає від них великих витрат часу. Звідси висновок: якщо ви не досягаєте цієї мінімальної ефективності, то ваш час витрачається марно. Нічого не досягши, вам доведеться почати все спочатку, і цей процес може повторюватися постійно [3].

Планування часу служить справі підвищення ефективності використання робочого дня. Вважається, що день краще всього починати в один і той же час. Це забезпечує хороший тонус і дозволяє на ділі реалізувати принцип "людина - господар роботи, а не навпаки". Бажано, щоб начальник розпочинав свій день раніше підлеглих, щоб до їх приходу у нього була можливість уточнити завдання і вжити всіх необхідних заходів для успішного подолання труднощів на роботі. Після цього виконуються важкі та неприємні справи, а в другій половині дня – легші. Така послідовність обумовлена не тільки наростанням втомленості, але й тим, що після обіду підлеглі, контакти з якими в першій половині дня обмежені, часто приходять з проханням про допомогу, вирішення тих чи інших завдань. Тому в другій половині краще займатися справами, які не вимагають великої зосередженості, наприклад, перегляд пошти або вирішення проблем, які знову з'явилися зранку.

Для економії часу в процесі роботи необхідно уникати імпульсивних вчинків і не відволікатися за можливості на проблеми, які виникають знову, бо вони можуть вимагати нових дій. Ці проблеми доцільно для того, аби повернутися до них пізніше, щоб дозволити завершити почате.

Література.

1. Єсінова Н. Економіка праці та соціально-трудові відносини: [Навчальний посібник] / Н. Єсінова. – К. : Кондор, 2014. – 429 с.

2. Виноградський М. Організація праці менеджера: [Навчальний посібник] / М. Виноградський, А. Виноградська, О. Шканова; Київ. економ. ін-т менеджм. – К. : Кондор, 2015. – 516 с.

3. Грішнова О. Економіка праці та соціально-трудові відносини: [Підручник] / О. Грішнова,. – К. : Знання, 2012. – 535 с.

4. Економіка праці і соціально-трудові відносини: [Навчальний посібник] / В.М. Ковальов, В.С. Рижиков, О.Л. Єськов та ін; Мін-во освіти і науки України, Донбаська державна машинобудівна академія. – К. : Центр навчальної літератури, 2013. – 255 с.

5. Економіка праці та соціально-трудові відносини: [Навчальний посібник] / А.В. Мерзляк, Є.П. Михайлов, М.Х. Корецький та ін.; М-во освіти і науки України, ГУ «ЗІДМУ». – К. : Центр навчальної літератури, 2015. – 235 с.

ZAIKA E.*

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

MOTIVATION AS PART OF THE STRATEGY DEVELOPMENT OF LABOR POTENTIAL

Increased motivation and incentives effective work is a basic condition of the economy in any society. One of the areas of rationalization of business management is creation an effective motivational complex employment potential.

Motivating the company associated with the desire of employees to work, consistent with the will of the leadership, through appropriate selection of methods, tools and techniques to stimulate labor. Thus, the essence of motivation is subjective orientations associating workers with the process of implementation of the tasks of economic entities to which they are.

There are considering several types of employee motivation in the literature. However, the most common among them are motivated by goals and motivation of achievement. The motivation for tasks enables employee:

– receive a reward in the form of property (bonuses), increased recognition;

– be sure to employment, their own professional development, etc. [5].

Motivation achievements is a journey to success. Its main components are the hope of success and fear of failure.

Widely interpreted the scope of motivation in enterprises covers:

– problems of management staff;

– material factors, including: salary, bonuses, compensation, benefits, benefits, etc.;

– intangible factors, among which are the possibility of increasing stabilization and self-employment, an interesting and varied work, low stress, the ability to self-improvement, the prestige of the company and the possibility of its development, good relations with staff;

– assessment system for employees [1].

Motivational role of these factors are different for individual employees. For some, the most important is the value of wages, the other - the possibility of self-realization. These differences arise from the different levels of knowledge workers, their age, education, material status, etc..

Motivation at various levels (groups, companies, state) is different in the elements, structure, orientation.

Efficient use of labor potential should be carried out through a system of progressive motivators and incentives for highly productive work as a system that combines physical, social and moral incentives. Accordingly, the organization of incentives and progressive impact on motivating people to do too multifaceted and diverse.

Modern approach to understanding the progressive motivation is motivation and relationship analysis suggested demand for employee incentives based on their relevance to meet the constantly growing needs.

In the practice of business management can coexist various motivational mechanisms. At different stages of economic transformation, these mechanisms will certainly have their own specificity, which depends, first, on the strategic orientation of the company and staff, and secondly, the level of development needs and opportunities to meet them on the micro-macro levels in the third, the relations of property and organizational culture [4-5].

The main tool for motivating employees in the company are financial incentives. Selection of items of material incentives will depend on the subject, which directed package. The material elements of motivation now treated as so-called package of proposals employee incentive that is versatile to work for the economic growth of the company in general, as key to the success of the enterprise is qualified and reliable personnel. One package will be sent to the managers of responsibility centers, the other is - to workers who are subject to them. This implies the need for flexible adaptation to the preferences of the package as workers and to changing needs and business opportunities. Motivation to improve efficiency

** Supervisor – Gridin O.V., Senior Lecturer*

in this center of responsibility is greater, the more you can link the effects of a reward. So this is essential to proper measurement of the effects of the labor centers.

Within the fund premiums accrued appointed premiums for managerial personnel, responsibility centers and workers. Managers who follow the budget execution should be held accountable for the effectiveness of their work in a range subject to their control, within which they can make decisions. Managers can not only match the results directly depend, for example, the conditions of the world economy or price trends in foreign markets. The main task of management is to achieve goals. Therefore, they should be sufficiently motivated to achieve the best results subordinate responsibility centers.

Direct employees of the company is also an important subject of bonuses, because the effectiveness of their work affects the results of responsibility centers. Prize must be clearly defined, and workers - in this mode, aware of a way to measure the effects, the grounds for bonuses. Prize must be a significant part of the basic salary (20-50%), so the extent to which the objectives translated to the level of bonuses was palpable. Workers can receive "extra premium" for works on special assignments leaders who are not in the range of duties [2-3].

So, the idea of material incentives should be clearly defined, ranging from planning funds for wages and the provision of bonuses to employees and managers of responsibility centers. Otherwise, the bonus system can lead to conflicts between cooperating among themselves centers and groups of workers due to unreasonable and incomprehensible pryvileyuvannya some to others. An employee who is aware that his involvement and contribution of labor is directly related to the consideration received and additional material incentives will work better. Also performed the pleasure of his work will be greater. And, therefore, more productive labor group of people has a direct relation to the overall financial results.

Literature.

1. Дмитренко Г.А. Мотивація і оцінка персоналу: [навчальний посібник] / Г.А. Дмитренко, Е.А. Шарапатова, Т.М. Максименко – К. : МАУП, 2012. – 248 с.

2. Заїка С.О. Управління інтелектуальним капіталом як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства / С.О. Заїка, О.В. Грідін // Вісник ХНТУСГ Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків : ХНТУСГ, 2016. – Вип. 177. – С. 176-186.

3. Кудріна Т.С. Психологія мотивації: теорія та експеримент: [навчальний посібник] / Т.С. Кудріна. – К. : Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2006. – 214 с.

4. Мазнєв Г.Є. Сутнісна характеристика інтелектуального капіталу / Г.Є. Мазнєв, С.О. Заїка, О.В. Грідін // Науково-практичний журнал «Причорноморські економічні студії». – 2016. – Вип. 10. – С. 36-47.

5. Прокопенко О.В. Теорія мотивації: [конспект лекцій] / О.В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2006. – 171 с.

КАТАМАДЗЕ М.Р.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВ: ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ

В умовах самофінансування важливе місце займають фінансові ресурси підприємств - головна складова їх функціонування і один з факторів виробництва в умовах ринку. Самостійність підприємств не в останню чергу характеризується наявністю фінансових ресурсів. Забезпеченість підприємств фінансовими ресурсами та їх ефективне використання суттєво впливає і на поповнення бюджету, державних і регіональних фондів. В сукупності фінансові ресурси

** Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент*

підприємств відіграють важливу роль для формування ринкових відносин у національній економіці в цілому.

Фінансові ресурси формуються ще до початку діяльності підприємства в процесі утворення статутного фонду. Далі ці кошти інвестуються для забезпечення виробничо-господарської діяльності, розширення й розвитку виробництва. Саме так підприємство отримує можливість займатися виробництвом і збутом продукції, одержувати доходи. Грошові ресурси підприємств зберігаються в касі, а також на поточному, валютному та інших рахунках у банківських установах [1].

Фінансові ресурси трансформуються у діловий оборот через відповідні джерела. Вони можуть бути розглянуті з двох точок зору: як сукупність інструментів, що використовуються для залучення фінансових ресурсів, необхідних для обслуговування виробничих та інших витрат організації; і як сукупність способів фінансового забезпечення діяльності організації, потенційно доступних і фактично використаних в процесі створення, становлення і розвитку організації, що забезпечують певну величину фінансових ресурсів [2].

На сьогодні залишаються актуальними питання, пов’язані з розробкою та реалізацією ефективної стратегії і тактики управління фінансовими ресурсами підприємств, як цілісної системи, підпорядкованої єдиній фінансовій і генеральній стратегії функціонування та розвитку підприємства в сучасних умовах невизначеності та ризиків, що притаманні мінливому ринковому середовищу.

Мета дослідження полягає у розробці напрямів вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства на основі узагальнення теоретичних та оцінки практичних аспектів досліджуваної проблематики.

Об’єктом дослідження є фінансові ресурси ВАТ «Зелений Гай».

Предмет дослідження – теоретико-методичні та практичні засади управління фінансовими ресурсами підприємства.

Методи дослідження. Теоретичною та методичною основою дослідження виступають концепції та підходи сучасної економічної теорії, економічного аналізу, теорії управління, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених та фахівців, де обґрунтовано концептуальні засади інформаційного забезпечення управління фінансовими ресурсами підприємства.

Жодне підприємство не може функціонувати без фінансових ресурсів, адже це ті кошти, як забезпечують здійснення усіх видів діяльності підприємства та дозволяють йому отримувати прибутки.

Фінансові ресурси підприємств – це частина грошових коштів підприємства, що формуються в процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу, які акумулюються за рахунок власних, позичених та залучених коштів та перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і необхідні для виконання ним фінансових зобов'язань, здійснення витрат з метою забезпечення процесу розширеного відтворення, а також з метою одержання прибутку від здійснення виробничо-господарської діяльності [3].

Управління фінансовими ресурсами представляє собою сукупність взаємопов'язаних елементів – суб'єкта (фінансові менеджери), об'єкта (фінансові потоки), мети (створення ресурсної бази з відповідних джерел та забезпечення ефективного використання сформованих ресурсів) і методів та інструментів її реалізації [4]. Управління фінансовими ресурсами підприємств є одним з ключових чинників організації виробничо-господарської діяльності підприємства, одним з найважливіших факторів забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах, діяльність, що спрямована на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного «балансування» [5].

Для оцінки джерел формування фінансових ресурсів підприємства було обрано невеликий суб’єкт підприємницької діяльності місцевого значення – ВАТ «Зелений Гай». В аналізованому періоді обсяги фінансових ресурсів ВАТ «Зелений Гай» зростають. Це відбувається за рахунок нарощення обсягів позикового капіталу, частина якого використовується на покриття збитків. Найбільшу частку в фінансових ресурсах ВАТ «Зелений Гай» становлять довгострокові зобов’язання, а саме інші довгострокові зобов’язання. Власний капітал підприємства щорічно

зменшується, що пов'язано із отриманням збитків підприємством та формує кризовий фінансовий стан останнього.

Основним реальним напрямом використання фінансових ресурсів ВАТ «Зелений Гай» є основні засоби, при чому такі інвестиції є виправданими. Адже у 2014-2015 роках частка виробничих фондів у продукції суттєво зменшилась та це дозволило підприємству скоротити свої збитки, а у 2016 році відбулася зворотна динаміка.

ВАТ «Зелений Гай» є збитковим підприємством та щорічно протягом аналізованого періоду отримує від'ємне значення фінансового результату. Однак зменшення сум цих збитків в поєднанні із загальним зростанням обсягів фінансових ресурсів, які використовуються не лише на покриття раніше отриманих збитків, провокує зменшення рівня збитковості підприємства та дає підстави припустити, що за умов стабільної роботи в цьому напрямку товариство може не лише досягнути нульової рентабельності, а й вийти з часом на прибуткову діяльність.

Впродовж 2014-2016 років ВАТ «Зелений Гай» має незадовільну структуру капіталу, проте немає адекватного варіанту його перерозподілу, оскільки збитки давно перевищили суму власного капіталу. За умови повного погашення непокритих збитків, зі збереженням всіх решти умов більш-менш ефективним може бути залучення позикового капіталу лише на 400 тис. грн. тобто на 21% у пасиві. Однак, досягнення такого стану досить довий процес, тому насамперед потрібно орієнтуватися на збільшення економічної рентабельності активів.

Фінансова санація ВАТ «Зелений Гай» підприємства може бути здійснена за рахунок внутрішніх джерел, а саме розширення внутрішнього ринку збуту, перегляду цінової політики, розширення системи знижок та реклами, а також продовження політики зниження частки собівартості в доході (виручці) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

ВАТ «Зелений Гай» в аналізованому періоді має незадовільну структуру активів та немає адекватного варіанту її покращення. Останнє може відбутись, по-перше, після покращення загальної ситуації в країні, яка призведе до зниження відсоткових ставок за користування позиковим капіталом, по-друге, після покриття збитків попередніх періодів. Фінансова санація підприємства може бути здійснена за рахунок внутрішніх джерел, а саме розширення внутрішнього ринку збуту, перегляду цінової політики, розширення системи знижок та реклами, продовження політики зниження частки собівартості в доході (виручці) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Передача частини дебіторської заборгованості факторинговій компанії все ж не зможе вирішити проблему підприємства, оскільки призведе до конфлікту інтересів. Це в свою чергу означає, що ВАТ «Зелений Гай» може покращити стан своїх фінансових ресурсів лише за рахунок підвищення прибутковості виробничої діяльності та перегляду фінансових витрат.

Література.

1. Пойда-Носик Н. Фінансові ресурси підприємства / Н. Пойда-Носик // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 97.

2. Бердар М.М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства / М.М. Бердар // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 5. – С. 133-138.

3. Волинчук Ю. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємств. / Ю. Волинчук // Економічний аналіз. – Т., 2013. – Вип. 11, ч. 2. – С. 96-101.

4. Сторожук Т.М. Фінансова політика підприємства в контексті його внутрішньогосподарської політики / Т.М. Сторожук, Д.Є. Сторожук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 561.

5. Хотомлянський О.Л. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами підприємств / О.Л. Хотомлянський // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2. – С. 151.

6. Малій О.Г. Інструменти фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва / О.Г. Малій // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – № 1. – 2016. – С. 60-64.

7. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх утворення: теоретичні аспекти / О.Г. Малій // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – № 2. – 2016. – С. 71-74.

KORNIENKO V.*

Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture

ROLE OF MOTIVATION IN THE EFFECTIVE ENTERPRISE

In terms of socio-economic development prevailing in Ukraine, inefficient use of human resources, on which depends largely on the rise of the domestic economy, welfare and quality of life, reduces productivity, lack of appropriate profit, budget cuts, etc..

In connection with this important task is to create the proper conditions for productive staff for the discovery and development of his abilities and creativity. Relevant problems remain to determine the most effective in this period, leverage staff development and introduction of motivating systems to establish a close link between wages and worker efficiency of its operations, skills, qualifications, personal initiative and allow you to modify the behavior required for Company direction that will ensure achieving high production results [1, 4].

Studies on the motivation of work has both theoretical and practical importance. The way to understand a particular employee and his career is guided by what motives he depends on his attitude. The task motivation is to give effect to employee capabilities associated with its skill, education and professional training, development of labor potential, desire for self.

Building an effective motivation system in the company is an important strategic task. It has a direct impact on productivity, and hence to competitiveness in the marketplace. Besides the motivation - the most important factor to attract higher quality workforce, saving valuable staff, staff development organizations in terms of production and updating of rapid environmental changes [4].

The essence of the motivation is to design such a system of incentives that would ensure production of high quality products and the profitability of their work, but that, above all, should be of interest to each individual employee for efficient, high-performance work. This system includes wages, to create normal conditions for the reproduction of labor power, labor, ie workers' housing, health services, education and other [2].

The main objective process of motivation - it's the ultimate use of human resources, which allows to increase the overall efficiency and profitability of the company. No management system can not function well, if not developed an effective model of motivation that encourages a particular worker and staff to achieve personal and common goals.

Today, well-motivated staff is one of the most important factors affecting the company. Not surprisingly, poor staff motivation is third in the list of obstacles to business growth. Accordingly, a high degree of motivation of subordinates, current leaders tied for first place in a number of internal factors increase the competitiveness of their business [9].

Wages are motivating factor only if it is directly related to the results of labor. Workers need to be sure of the existence of stable relations between the received material compensation and productivity. But special research showed that encourages workers not the salary, and the real possibility of growth, fair appointments employees bonuses etc. [1, 3].

Personnel motivation system includes not only economic incentives but also intangible, such as the possibility of further professional development, personal recognition, enriching personal knowledge and skills, providing a certain level of autonomy in solving production problems and confidence in the future.

An analysis of non-financial motivation of labor activity of the personnel of enterprises should be noted that the most effective way of encouraging staff is immaterial to attract workers to manage the affairs of production, which is especially important in corporate organizations [7-8].

Also play important condition of employment. They may be attracted close to comfortable. Then the man works with great pleasure, as provided interacting with powerful forces that contribute to the formation of a strong work motivation of employees [5].

Therefore, equally important component of employee motivation is the organization - motivation factors. The most important factors include organizational motivation:

– maintenance of favorable hygienic conditions;

– facilitate administration of lifelong learning, self-improvement, spiritual and cultural development workers;

** Supervisor - PhD, senior lecturer S. Zaika*

– attract employees to participate in production management;
– maintaining workplace favorable social and psychological climate;
– creating favorable conditions for rest and recovery workers; high workplace [9].

Recently, the majority of enterprises and encouraging staff motivation are in poor condition. Now every third inhabitant of Ukraine salary is not enough for the necessary. Falling real wages in the fields of economic complex of Ukraine was associated with decreased productivity.

Therefore particularly important research tool enabling wages, as in market transformation and development of the crisis pay not equivalent to the cost of labor and do not fulfill its purpose of stimulating [6].

So motivation is not a simple element. To ensure its effectiveness should be combined into a single system efforts, working ability, the results of their work, compensation and satisfaction.

Literature.

1. Atkinson John W. An Introduktion to Motivation / W. John Atkinson. – N.Y. : Van Nostrand Reinhold, 2014. – 122 p.

2. Заїка С.О. Управління інтелектуальним капіталом як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства / С.О. Заїка, О.В. Грідін // Вісник ХНТУСГ Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2016. – Вип. 177. – С. 176-186.

3. Іляш О.І. Посилення мотивації праці в системі управління трудовим потенціалом підприємства / О.І. Іляш, М.В. Капериз // Економіка, планування і управління галузі: Науковий вісник НЛТУ України. – 2011.– Вип. 21.2. – С. 167-171.

4. Козак К.Б. Вплив мотивації на ефективність використання та розвитку трудового потенціалу персоналу / К.Б. Козак // Економіка харчової промисловості. – 2011. – № 1. – С. 69-74.

5. Колот А.М. Мотивація персоналу: [підручник] / А.М. Колот, С.О. Цимбалюк. – К. : КНЕУ, 2011. – 397 с.

6. Кушнерик О.В. Зарубіжні моделі мотивації праці персоналу на підприємстві / О.В. Кушнерик // Вісник університету «Україна». – 2012.– № 15. – С. 98-103.

7. Мазнєв Г.Є. Сутнісна характеристика інтелектуального капіталу / Г.Є. Мазнєв, С.О. Заїка, О.В. Грідін // Науково-практичний журнал «Причорноморські економічні студії». – 2016. – Вип. 10. – С. 36-47.

8. Тімашкова О.А. Мотивація праці та її роль у підвищенні ефективності діяльності підприємств / О.А. Тімашкова // Вчені записки Інституту економіки та права «КРОК». – 2008. – Т. 2. – № 18. – С. 216-221.

9. Энциклопедия систем мотивации и оплаты труда / Под ред.: Д. Бергер, Л. Бергер; [пер. с англ.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 761 с.

ЛИМАРЕНКО А.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ В УКРАЇНІ

Гроші інтегрують і переходять на новий сучасний рівень свого функціоналу, що зумовлено глобалізаційними процесами та розвитком НТП. Комп'ютерні технології і програми в мережі Інтернет здатні замінити паперовий обіг грошей на віртуальний, що значно спрощує систему розрахунків в рамках економічних відносин.

Електронні гроші (e-money) – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.

** Науковий керівник – Крутько М.А., к.е.н., старший викладач*

Випуск електронних грошей може здійснювати виключно банк. Банк має право здійснювати випуск електронних грошей, номінованих лише в гривні. Банк, що здійснює випуск електронних грошей бере на себе зобов'язання з їх погашення.

Користувачем електронних грошей може бути суб'єкт господарювання або фізична особа. Суб'єкти господарювання та фізичні особи мають право використовувати такі гроші для здійснення оплати товарів, робіт, послуг. Також, фізичні особи можуть переказувати електронні гроші іншим фізичним особам.

Особливістю електронних платежів є те, що вони можуть здійснюватися анонімно, якщо для здійснення деяких операцій не потрібно відслідковувати транзакції даних коштів. У зв'язку з цим, максимальна сума електронних грошей, що може перебувати в розпорядженні користувача, становить 4 тис. грн. (для непоповнюваного електронного пристрою), а загальна сума операцій за поповнюваним електронним пристроєм протягом календарного року – 62 тис. грн [1].

Банк, що має намір здійснювати випуск електронних грошей, зобов'язаний до початку їх випуску узгодити з Національним банком України правила використання електронних грошей, у порядку, встановленому нормативно-правовим актом Національного банку України [2].

Таким чином, користувачі мають право здійснювати операції з електронними грошима відповідно до вимог законодавства України та за правилами використання електронних грошей, узгоджених з Національним банком України.

Згідно з даними, що містяться на офіційній сторінці НБУ у Facebook, у 2016 році кількість випущених банками електронних грошей становила 40,5 млн. грн., а обсяг операцій з електронними грошима – майже 3 млрд. грн.

Існує ряд переваг впровадження безготівкових платежів, які сприяють прискоренню економічного розвитку країни:

1. Поширення електронних платежів при розрахунках за інших рівних умов стимулює споживання домогосподарств. При розрахунку готівкою споживач може купити не більше, ніж є грошей у нього в гаманці. Це змушує його відмовитись від вигідної, але обмеженої за часом угоди. А допомогою електронних платежів, споживач має доступ до всіх коштів на рахунку.
2. Розвиток електронних платежів позитивно впливає на фінансову систему та монетизацію економіки. Впровадження електронних платежів сприяє залученню коштів населення та компаній у банківську систему і зменшує обіг готівки.
3. Запровадження електронних платежів означає скорочення операційних витрат економіки та держави в цілому. Обслуговування готівкової платіжної системи пов'язане з істотними витратами, які фактично покриваються суспільством. Ці витрати включають витрати центрального банку на друкування паперових грошей і обслуговування міжбанківських розрахунків, витрати держави на здійснення нагляду та запобігання злочинам у цій сфері, витрати часу споживачів і підприємств на облік і проведення розрахунків, витрати банків і підрядників на підтримання фізичної інфраструктури грошового обігу, транспортування паперових грошей, обробку платежів тощо [3].

У зв'язку з даними перевагами Національний банк України планує випуск власних електронних грошей на базі Національної платіжної системи «Простір» (раніше — Національна система масових електронних платежів або НСМЕП) – це внутрішньодержавна банківська багатоемітентна платіжна система масових платежів, платіжною організацією якої є Нацбанк. [4].

Згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції про його застосування, існує субрахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» (зі змінами від 18.06.2015 р.), на якому відображаються операції з електронними грошима [5].

В бухгалтерському обліку поповнення платіжної або мобільної старт-картки (електронного гаманця) з поточного рахунку відображається записом: дебет 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» та кредит 311 «Поточні рахунки в національній валюті».

За поповнення платіжної картки стягується комісія: дебет 92 «Адміністративні витрати» та кредит 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті».

Оплата товарів за допомогою електронних коштів з платіжної картки здійснюється підзвітною особою: дебет 372 «Розрахунки з підзвітними особами» та кредит 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті».

Отже, можна впевнено говорити про важливість і актуальність використання електронних грошей тому потрібно покращити систему впровадження новітніх світових розробок в систему економічних відносин в як найкоротші терміни. Не можна не наголосити на удосконаленні нормативно-правового регулювання таких відносин та розрахунків.

Література.

1. FinPost [Electronic resource]. – Access mode: http://finpost.com.ua/news/2548.

2. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 № 2346-III.

3. Кравчук В. Електронні гроші в Україні / В. Кравчук, Д. Науменко, А. Глибовець. Аналітичний звіт. – К. : Альфа-ПІК, 2012. – 64 с.

4. Hromadske.UA [Electronic resource]. – Access mode: https://hromadske.ua/posts/natsbank-planuie-vypustyty-u-2017-rotsi-vlasni-elektronni-hroshi.

5. Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http//zakon.rada.goy.ua.

6. Крутько М.А. Роль іноземних інвестицій у розвитку економіки України / М.А. Крутько // Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми розвитку сучасної науки». – м. Полтава: ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая». – С. 131– 133.

МАЛЯНОВА А.О.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У сучасних умовах діяльності будь-яких підприємств, безсумнівно, особливої актуальності набуває підвищення якості та економічної ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства. Основне призначення функціонування фінансів полягає в тому, щоб забезпечити підприємство необхідними фінансовими ресурсами, організувати безперервний обіг коштів та збільшити доходи від торговельно-господарської діяльності.

Фінансове планування відображає одну з найважливіших сторін організації виробництва – управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Його необхідність викликана тим, що потрібно передбачити конкретні грошові кошти, без наявності яких неможливе неперервне функціонування підприємства, оскільки їх необхідно витрачати для придбання сировини, матеріалів, інших цінностей, сплати податків, відрахувань до спеціальних фондів, виконання фінансових зобов'язань перед постачальниками, членами трудового колективу. У ринкових відносинах від фінансових можливостей підприємства багато в чому залежить не тільки неперервність виробництва, але й кінцеві результати його діяльності, уникнення банкрутства. Тому головним призначенням фінансового планування стає передбачення надходження доходів підприємства, визначення видатків, результативності кожної господарської і фінансової ситуації, обґрунтування найвірогіднішого напрямку використання фінансових ресурсів підприємства.

** Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент*

Фінансове планування здатне активно впливати на усі сторони роботи підприємства через вибір об'єктів фінансування, направлення грошових коштів і вибірково в залежності від віддачі тих чи інших заходів економічного і соціального розвитку сприяти раціональному використанню трудових, матеріальних і грошових ресурсів.

Метою статті є дослідження поняття фінансове планування на підприємстві, ефективність процесу фінансового планування та шляхи його вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети здійснювалось вирішення наступних задач:

– викладення теоретичних основ фінансового планування;

– розкрити сутності, змісту та завдань поняття фінансового планування;

– на основі проведеного аналізу фінансового планування зробити аналіз ефективності фінансового планування на досліджуваному підприємстві.

Дослідження здійснювалось на матеріалах державного підприємства «Дослідне господарство «Елітне» Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва Національної академії аграрних наук України».

Підприємство має в користуванні 1819 га землі, з них 1545 га використані під ріллю, спеціалізується на виробництві і реалізації насіння сільськогосподарських культур високих генерацій. Чистий дохід від реалізації продукції складає 11545 тис. грн. Чистий прибуток складає 57 тис. грн. Показники фінансового стану підприємства знаходяться в межах норми. Коефіцієнт швидкої ліквідності (0,3) зазнав позитивних змін, що характеризує здатність підприємства розрахуватись за своїми першочерговими зобов'язаннями за рахунок найбільш ліквідних активів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (0,1) має тенденцію до збільшення, що характеризує негайну готовність підприємства ліквідувати короткострокову заборгованість. Коефіцієнт автономії (0,8) досяг позитивних результатів, що свідчить про ступінь незалежності підприємства, від залучених коштів. Отже, підприємство має здатність покривати обсяг запасів за рахунок власних коштів, вчасно розраховуватись з кредиторами та розширювати свою діяльність.

Фінансове планування – це процес визначення обсягів надходжень відповідних видів фінансових ресурсів (прибутку, амортизації тощо) і їх розподіл за напрямами використання в плановому році.

До основних завдань фінансового планування на підприємстві відносять:

1. Визначення джерел та обсягів фінансових ресурсів відповідно до потреб підприємства.
2. Виявлення резервів збільшення фінансових ресурсів.
3. Виявлення шляхів найбільш раціонального вкладення капіталу та його ефективного використання.
4. Збільшення прибутку за рахунок економного витрачання коштів.
5. Раціональний розподіл отриманих доходів і накопичень за каналами їхнього використання.
6. Здійснення фінансового контролю за формуванням та використанням фінансових ресурсів і грошових коштів.

Фінансовий план – це найважливіший елемент бізнес-плану, який складається як для обґрунтування конкретних інвестиційних проектів, так і для управління поточною та стратегічною фінансовою діяльністю. Поточні фінансові плани розробляються на основі перспективних шляхом їх конкретизації й деталізації. Проводиться ув'язування кожного виду вкладень з джерелами фінансування. Для цього звичайно використовуються кошториси утворення і витрачання фондів грошових коштів. Ці документи необхідні для контролю за ходом фінансування найважливіших заходів для вибору оптимальних джерел поповнення фондів і структури вкладення власних ресурсів [6].

Дані, включені у поточні фінансові плани, характеризують такі параметри: фінансову стратегію підприємства; результати фінансового аналізу за попередній період; плановані обсяги виробництва і реалізації продукції, а також інші економічні показники операційної діяльності підприємства; систему розроблених на підприємстві норм і нормативів витрат окремих видів ресурсів; чинну систему оподаткування; чинну систему норм амортизаційних відрахувань; середні ставки кредитного та депозитного процентів на фінансовому ринку.

Оперативне планування доповнює поточне і використовується з метою контролю за надходженням поточної виручки на розрахунковий рахунок і витрачанням наявних фінансових ресурсів. Для здійснення оперативного планування фінансової діяльності розробляються

комплекси короткострокових планових завдань щодо фінансового забезпечення основних напрямів господарської діяльності підприємства. Оперативне фінансове планування включає складання та використання платіжного календаря, касового плану і розрахунку потреби у короткостроковому кредиті.

Фінансова стратегія підприємства – це генеральний план дій по забезпеченню підприємства грошовими засобами, що будується на основі фінансового аналізу, а також оптимізації основних і оборотних коштів, розподілу прибутку, безготівкових розрахунків, податкової і цінової політики, політики в області цінних паперів, прийнято розрізняти генеральну й оперативну фінансові стратегії, головну стратегічну мету, стратегічні цілі.

Генеральна фінансова стратегія визначає діяльність підприємства, його взаємини з бюджетами всіх рівнів, утворення і використання доходу підприємства, розмір потреб і джерел фінансування на певний строк. Оперативна фінансова стратегія охоплює усі валові доходи і надходження засобів (розрахунки з покупцями за продану продукцію, надходження по кредитних операціях) і усі валові витрати (платежів постачальникам, заробітна плата, погашення зобов'язань перед бюджетами всіх рівнів і банками) [6].

Головна стратегічна мета – забезпечення підприємства необхідними і достатніми грошовими ресурсами.

Зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства вимагають від керівництва коригування бюджетів за допомогою поточного і наступного аналізу всіх необхідних елементів та етапів бюджетування. Накопичення та рух цієї інформації від низових ланок до адміністрації підприємства формує процес "зворотного зв'язку" у роботі над бюджетом. Відповідно, кругообіг інформації за допомогою прямого та "зворотного" зв'язку здатний забезпечити ефективність та налагодженість процесу бюджетування. Досягти високих результатів роботи підприємства практично неможливо без своєчасного забезпечення керівних працівників необхідною інформацією. При цьому, забезпечення ефективного обміну інформацією всередині підприємства покладається на службу контролінгу.

Основна ідея створення концепції контролінгу полягає у підвищенні ефективності фінансового менеджменту підприємства шляхом створення такої обліково-аналітичної системи, яка б синтезувала елементи обліку, аналізу, контролю та планування відповідно до вимог і потреб керівництва підприємства. Особливістю впровадження відділу контролінгу є штабна організація управління, тобто безпосереднє підпорядкування керівництву підприємства.

Впровадження контролінгу має відбуватися поступово з чітким визначенням цілей та мети, що дозволить подолати психологічний бар'єр без значних витрат, а також отримувати мінімальні вигоди, тим самим розкриваючи переваги контролінгу.

Література.

1. Економіка підприємства: [Навчальний посібник] / [В.С. Рижиков, В.А. Панков, В.В. Ровенська, Є.О. Підгора та ін.]; за редакцією В.С. Рижикова. – Київ : Видавничий дім «Слово», 2004. – 253 с.

2. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: [підручник] / Г.Г. Кірейцев. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – 440 с.

3. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент: [Підручник] / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – [2-ге вид.]. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.

4. Малій О.Г. Фінансовий аналіз: [Курс лекцій] / О.Г. Малій. – Харків : ХНТУСГ, 2016. – 157 с.

5. Малій О.Г. Фінанси підприємств: [Навчальний посібник] / О.Г. Малій. – Харків : Вид-во «Міськдрук», 2012. – 354 с.

6. Саєнко М.Г. Економічна думка: [Підручник] / М.Г. Саєнко. – Тернопіль, 2006. – 390 с.

Справедлива вартість відповідно до Міжнародних стандартів – це сума, за допомогою якої сторони угоди можуть сплатити актив або зобов'язання. Оцінка справедливої вартості є одним з інструментів підвищення капіталізації компанії, тому що дозволяє значно підняти вартість активів, а отже, і власного капіталу. При цьому на відміну від традиційної переоцінки власний капітал, крім позитивного результату від переоцінки основних засобів, може бути також скоригований у бік збільшення за рахунок вартості нематеріального активу «гудвіл». Застосування справедливої вартості дозволило б визначити межі її застосування з метою забезпечення достовірності фінансової звітності. Необхідно скорочення варіативності методів оцінки активів і зобов'язань, яка знижує можливість порівняння фінансової звітності суб'єктів господарювання, через встановлення пріоритету оцінки за історичною (фактичною) собівартістю як найбільш достовірного та обґрунтованого методу оцінки за сучасних умов господарювання. Обмеженість використання оцінки за справедливою вартістю ґрунтується на високому рівні її об'єктивності, що обумовлено відсутністю єдиної методики її визначення, наявністю обмежень активного ринку на більшість об'єктів бухгалтерського обліку, необхідністю адаптації фахового рівня підготовки бухгалтерів до сучасних вимог і недостатньою розвиненістю ринку послуг незалежної оцінки та інституту професійних оцінювачів в Україні.

Підбиваючи підсумки, можна зробити висновки про те, що в системі бухгалтерського обліку України існує необхідність вирішення цілого ряду проблемних питань у напрямку розвитку прозорості обліку і формування показників фінансової звітності.

Література.

1. Макурін А.А. Проблеми облікового забезпечення господарських операцій в контексті євроінтеграції України / А.А. Макурін / / Бізнес-Інформ. – 2014. – № 11. – С. 233–237.

2. Регулювання у сфері бухгалтерського обліку та аудиту в ЄС та перспективи адаптації законодавства України: порівняльно-правове дослідження. Центр європейського та порівняльного права. С. Голов (наук.ред.). – К. : Арт-медіа, 2005. – 584 с.

3. Крутько М.А. Ідентифікація інтеграції в соціально-економічному розвитку України / М.А. Крутько / / Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – № 174. – 2016. – С. 218.

МІНЕНКО С.І., СТОЛЕНКО Н.А., МІНЕНКО Д.І.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ДО ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Під впливом сучасних тенденцій розвитку суспільних та економічних процесів стає цілком очевидним, що без навчання персоналу, без створення сприятливого морально-психологічного клімату в колективі, без об'єднання всіх співробітників однією метою не можливо побудувати продуктивну систему управління персоналом. Саме тому відбуваються інтенсивні пошуки впливу на персонал з метою підвищення та покращення ефективності управління його роботою.

В останні роки, питання підвищення ефективності управління персоналом досліджувалось багатьма вченими, зокрема такими як: С.А. Барковою [1], Г.А. Дмитренком [2], К. Килленом [5], Р.Л. Кричевським [6], С.В. Шекшні [11] та багато іншими.

Однією з головних функцій будь-якого підприємства або організації є управління персоналом, воно може бути одним із визначальних факторів, який розкриває успіхи чи невдачі підприємства. Так, від створення команди співробітників-однодумців та злагодженості у роботі цієї команди безпосередньо залежить конкурентоспроможність підприємства на ринку.

** Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач*

З метою зміцнення позицій на ринку та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняним підприємствам та організаціям потрібно навчитися оперативно впливати на процес управління персоналом. Останнім часом ведеться інтенсивний пошук шляхів формування оптимальної системи управління персоналом, яка б відповідала трьом основним вимогам: висока ефективність, регулярне оновлення та гнучкість [6, с. 96].

Дж. М. Іванцевич і А.А. Лобанов, які займались вивченням питання ефективності управління персоналом, вважають, що: «оцінка ефективності управління персоналом − це систематичний, чітко формалізований процес, спрямований на вимір витрат і вигод, пов'язаних із програмами діяльності з управління персоналом і для зіставлення їхніх результатів з підсумками базового періоду, з показниками конкурентів і з цілями підприємства» [4, с. 274].

Аналізуючи наукові концепції можна виділити три методичні підходи для оцінки ефективності управління людськими ресурсами.

За першим підходом персонал організації є сукупним суспільним робітником, який безпосередньо впливає на виробництво, тому кінцеві результати виробництва повинні виступати і показниками ефективності персоналу. До таких показників відносять: прибуток підприємства; витрати на одну гривню продукції (собівартість); рівень рентабельності; об'єм реалізованих послуг, продукції; об'єм обслуговування (осіб); дохід підприємства; якість продукції, послуг; термін окупності капітальних витрат.

Прихильники другого підходу вважають, що показники повинні відображати результативність, якість і складність живої праці або трудової діяльності. До таких показників оцінки виробничого й управлінського персоналу відносять: продуктивність праці; темпи росту продуктивності праці і заробітної плати; загальний фонд оплати праці; відсоток виконання норм виробітку; втрати робочого часу; якість праці робітників; фондооснащеність праці; працемісткість; коефіцієнти складності робіт і праці; загальна чисельність персоналу.

Прибічники третього підходу вважають, що ефективність роботи персоналу у значній мірі визначається організацією його роботи, мотивацією праці, соціально-психологічним кліматом у колективі, тобто найбільше залежить від форм і методів роботи з персоналом. До показників ефективності роботи персоналу належать наступні: плинність кадрів; рівень кваліфікації персоналу; рівень трудової і виконавчої дисципліни; професійно-кваліфікаційна структура; співвідношення робітників і службовців; використання фонду робочого часу; соціальна структура персоналу; рівень порушення трудової дисципліни; рівномірність завантаження персоналу; витрати на одного робітника; витрати на управління; рівень накладних витрат; соціально-психологічний клімат у колективі.

Визначення ефективності управління персоналом потребує комплексного підходу з позицій важливості кінцевих результатів діяльності, продуктивності і якості праці та організації роботи персоналу як соціальної системи [3, с. 47].

Проте, не можна визначити ефективність управління персоналом лише за допомогою зіставлення тих або інших кількісних економічних показників.

Одним із важливих критеріїв ефективності управління персоналом є створення сприятливого внутрішнього психологічного клімату в колективі.

Внутрішній психологічний клімат − це реальний стан взаємодії людей як учасників спільної діяльності. Він характеризується задоволенням робітників організацією та умовами праці, стосунками між членами колективу, настроєм, взаєморозумінням, ступенем участі в управлінні і самоуправлінні, дисципліною, групою і місцем у ній кожного працівника, якістю отриманої інформації.

Висновок. Узагальнюючи вищезазначене, можна зробити висновок, що тільки ефективне управління персоналом підприємства призведе до створення конкурентоспроможного виробництва та утримання підприємством лідируючих позицій на ринку.

Література.

1. Баркова С.А. Управление персоналом: [учебное пособие] / С.А. Баркова. – Новосибирск: СибУПК, 2001. – 87 с.

2. Дмитренко Г.А. Стратегический менеджмент в системе образования: [учебное пособие] / Г.А. Дмитренко. – К. : МАУП, 1999. – 176 с.

3. Економіка знань: виклики глобалізації та Україна / Під. заг. ред. А.П. Гальчинського, С.В. Льовочкіна, В.П. Семиноженка. – Національний інститут стратегічних досліджень. − Київ, 2004. – 261 с.

4. Иванцевич Дж. Человеческие ресурсы управления / Дж. Иванцевич, А.А. Лобанов. – М. : Дело, 1993. – 304 с.

5. Лелі Ю.Г. Сучасні системи управління персоналом та їх вплив на ефективність роботи підприємства / Ю.Г. Лелі // Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. – Маріуполь:ДВНЗ «ПДТУ», 2013. – Вип. 1. – Т.2. – 348 с.

МУДРА А.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Система бухгалтерського обліку, яка існувала в умовах планової економіки, була обумовлена суспільним характером власності і потребами державного управління економікою. Головним споживачем інформації у цій системі виступала держава в особі галузевих міністерств і відомств, статистичні, фінансові і органи планування. Діюча система державного фінансового контролю вирішувала завдання виявлення відхилень від встановлених моделей господарювання. Зміна системи суспільних відносин, а також цивільно-правового середовища зумовили необхідність адекватної трансформації бухгалтерського обліку.

На сучасному етапі особливо актуальною стала проблема розробки концепції бухгалтерського обліку в Україні, що дасть змогу вивести його на передові позиції в світі. В основі такої концепції мають бути можливості впровадження низки теоретичних і практичних положень, що відповідають потребам управління держави в цілому та кожного підприємства зокрема, що дасть змогу піднести бухгалтерський облік як науку на рівень інших наук.

При формуванні концептуальних засад нової парадигми бухгалтерського обліку в Україні треба насамперед взяти до уваги той факт, що суттєво змінюється його місце в ринковій економіці. Очевидно, що, по-перше, реформування – це безперервний процес, постійних рух, і по-друге, основною його метою є формування об'єктивної, відкритої для бізнесменів і виробничих колективів інформаційної системи. На жаль, саме об'єктивності та відкритості сьогоднішній економіці України не вистачає. Виходячи з цього, передусім, потрібно переоцінити основні функції бухгалтерського обліку: інформаційну, контрольну й оцінювальну.

Необхідною є також переоцінка процесу реформування системи бухгалтерського обліку в Україні шляхом як розробки концепції, так і проведення низки організаційних заходів, що дасть змогу усунути наявні невідповідності, і врешті-решт удосконалити систему бухгалтерського обліку.

Таким чином, шлях удосконалення бухгалтерського обліку на основі його цілісності, системності та дієвості – це збереження його концептуальних основ в межах чинного правового поля. Передумовою подальшого розвитку бухгалтерського обліку є насамперед:

– уточнення та дотримання в умовах активного розвитку різноманітних облікових систем концептуальних основ і методологічної бази бухгалтерського обліку;

– уніфікація методики визначення даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності, термінології бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародної практики стандартизації;

– гармонізація на основі міжнародних стандартів фінансової звітності та з урахуванням вітчизняних потреб і можливостей методики обліку підприємницької та непідприємницької діяльності (підприємств, фінансових установ, органів державного сектора);

** Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

– безперервна професійна освіта, реалізація програми сертифікації бухгалтерів та аудиторів із забезпеченням прийнятних для широкого загалу умов та належного рівня оцінювання [3].

Аналіз міжнародних стандартів обліку дозволяє виявити відмінності вітчизняної системи бухгалтерського обліку від узагальненої міжнародної системи.

Порівняння складу фінансової звітності, яку повинна надавати організація, незалежно від виду діяльності та форми власності (табл. 1) свідчить: суттєвих відмінностей у складі фінансової звітності, яка надається відповідно до МСФЗ та за вітчизняними правилами немає.

Таблиця

Склад фінансової звітності згідно з МСФЗ і українського законодавства

МСФЗ	Національне законодавство
Звіт про фінансовий стан на кінець періоду	Баланс (звіт про фінансовий стан) (форма №1)
Звіт про сукупний дохід за період	Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (форма №2)
Звіт про зміни у власному капіталі за період	Звіт про рух грошових коштів (форма №3, 3-Н)
Звіт про рух грошових коштів за період	Звіт про власний капітал (форма №4)
Примітки, що містять стислий виклад суттєвих облікових політик та інші пояснення	Примітки до річної фінансової звітності (форма №5)
Звіт про фінансовий стан на початок найбільш давнього порівняльного періоду	–

Щодо змісту основних принципів за МСФЗ та П(С)БО, вони є близькими, але групування їх має відмінності. Так, у Концептуальній основі МСФЗ [1] наведено два основоположні припущення – безперервності та нарахування, і відповідності доходів і витрат. У вітчизняному законодавстві наведено вказані принципи, але не як основоположні, а як пересічні у числі десяти принципів ведення обліку і складання звітності. Окремі принципи висвітлені у МСФЗ у числі якісних критеріїв фінансової звітності, об'єднання яких забезпечує надійність звітності. Такі якісні характеристики, як доступність, доречність, достовірність, порівнянність наводяться і у Концептуальній основі, і у П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2].

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що перехід України на міжнародні стандарти фінансової звітності є важливим кроком у процесі побудови взаємної довіри з міжнародною спільнотою. Збільшення «корпоративної прозорості» буде означати, що інвестиції в національну економіку стануть менш ризикованими для інвесторів. Проте, реформування можна буде вважати закінченим лише тоді, коли кожен бухгалтер буде на професійному рівні володіти основами МСФЗ, а керівники організацій – насправді зацікавленими у наданні достовірної та об'єктивної інформації. Це означає, що більш активно повинна проводитись робота з підвищення кваліфікації бухгалтерів.

У числі інших завдань адаптації вітчизняних стандартів до міжнародних вимог, слід відмітити необхідність врахування національних традицій, специфіки економічного розвитку України, а не звичайне «сліпе» копіювання західного досвіду. Міжнародні стандарти фінансової звітності потрібно розглядати, перш за все як ефективний інструмент для виходу на міжнародні ринки капіталу, як новий комплексний підхід у процесі формування фінансової інформації. Підприємствам агропромислового сектору економіки доводиться вирішувати задачу: як залишитись «на плаву» в умовах динамічного розвитку ринку, та пристосуватись до прискорених темпів змін і циклам ділової активності, а також обробляти інтенсивні потоки інформації.

Література.

1. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс] / Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО). – 2010. – Режим доступу: http//www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929-009

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. № 87 (зі змінами і доповненнями) // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – № 10.

3. Левицька С. Бухгалтерський облік: основи, перспективи розвитку / С. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 8. – С. 7-11.

4. Мэтьюс М.Р. Теория бухгалтерского учета: [Учебник] / М.Р. Мэтьюс, М.Х.Б. Перера. Пер. с англ.; Под ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой. – М., 1999. – 663 с.

5. Сльозко Т. Про теорії та підходи до бухгалтерського обліку /Т. Сльозко //Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 7. – С. 17-21.

ОБЕРЕМОК В.В., ЛІСМАН О.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Головним національним інтересом є сталий розвиток економіки та добробут громадян України. Забезпечення національних інтересів та економічної безпеки - найважливіші функції держави, реалізація яких покликана посилювати позиції в міжнародному співтоваристві. Національна безпека України, як стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз - необхідна умова збереження та примноження духовних і матеріальних цінностей.

Найгостріші проблеми сьогодення у сфері забезпечення національної безпеки взагалі і економічної зокрема можна виділити: суттєве посилення фінансової безпеки і максимальне поліпшення інвестиційного клімату; досягнення реального економічного зростання та утворення ефективної системи соціального захисту населення; посилення трудоресурсної безпеки; підвищення рівня продовольчої безпеки держави; створення надійних гарантій техногенної, екологічної та технологічної безпеки, розвитку науково-технічного потенціалу; посилення енергетичної безпеки; забезпечення інформаційної безпеки держави; поглиблення інтеграційних взаємовідносин; підвищення рівня конкурентоспроможності держави з урахуванням національних інтересів за всіма складовими зовнішньоекономічної політики [1, 4].

Узагальнення думок учених і експертів щодо джерел виникнення загроз економічній безпеці дає змогу стверджувати, що головна загроза полягає у відсутності цілеспрямованої політики державного регулювання економічними процесами в контексті реалізації проголошених стратегій соціально-економічного розвитку країни. Визначальним у проведенні економічних реформ повинно стати поєднання прагматичної політики захисту національних інтересів з конструктивним курсом на зростання добробуту широких верств населення країни. Матеріальною основою цього процесу має бути відродження та прискорений розвиток перспективних секторів національної економіки за наявності конструктивних програм реструктуризації господарського комплексу країни.

У стратегічному плані економічну безпеку гарантує лише конкурентоспроможна економіка. Натомість нині спостерігається тенденція реалізувати лише тактичні заходи щодо соціально-економічного розвитку економіки. Такий стан справ обумовлений здебільшого чинниками об'єктивного характеру, однак не можна відкидати і суб'єктивні чинники [3].

Основне завдання держави в контексті забезпечення економічної безпеки - створення такого економічного, політичного та правового середовища й інституційної інфраструктури, які б стимулювали найбільш життєздатні підприємства, інвестиційні процеси, виробництво перспективних конкурентоспроможних товарів. Цей процес має супроводжуватися реалізацією низки заходів, серед яких найактуальнішими є:

– діагностика галузевої конкурентоспроможності, створення умов для входження до світової господарської системи;

** Науковий керівник – Артеменко О.О., к.е.н., доцент*

– вибір пріоритетних сфер, галузей, комплексів, які в змозі забезпечити вихід на світові ринки;

– розробка програм та механізмів їх реалізації відповідно до обраних пріоритетів;

– забезпечення активної участі в реалізації програм держави та інших суб'єктів господарської діяльності [5-6].

Сьогодні потрібно враховувати, що місце країни в сучасному світі визначається якістю людського капіталу, станом освіти і ступенем використання науки і техніки у виробництві. Достатня кількість робочої сили і сировинних матеріалів усе менше розцінюється як конкурентна перевага.

З огляду на вищезазначене, розглянемо проблеми конкурентоспроможності України у світовому господарстві та шляхи досягнення економічної безпеки.

Фінансові аспекти економічної безпеки. Нагальність зміцнення системи фінансової безпеки в Україні обумовлюється існуючими недоліками у фінансово-економічній сфері, а саме: розладом фінансів держави, місцевого самоврядування та приватних підприємницьких структур, що, зокрема, проявляється в недосконалості міжбюджетних відносин та дефіцитності бюджетів усіх рівнів; втратами внутрішньої та зовнішньої платоспроможності, яка загрожує банкрутством; послабленням контролю у сфері розрахунків між економічними агентами; загостренням кризи платіжної системи; нерозвиненістю фондового ринку; домінуванням негрошових відносин в економіці; "втечею" національного капіталу за кордон; втратою довіри населення до національної грошової одиниці, фінансових інституцій тощо. Однією з найсуттєвіших загроз фінансовій безпеці є істотна виснаженість ключових джерел фінансових ресурсів - прибутку суб'єктів господарювання, доходів бюджетів усіх рівнів, амортизаційних відрахувань, ресурсів цільових фондів та ін. [2].

Подальше зміцнення фінансової безпеки повинно базуватися насамперед на врахуванні похідної ролі фінансів у забезпеченні функціонування економіки. Навіть окремі спроби йти всупереч цим принциповим положенням призводили і призводитимуть до деструктивних наслідків, руйнуватимуть прагнення забезпечити захищеність економіки від внутрішніх і зовнішніх загроз. Практика господарювання останніх років свідчить про те, що внаслідок розриву між реальним і монетарним секторами економіки відбувається все інтенсивніший відтік коштів із виробничої сфери до фінансово-кредитної.

В організаційному аспекті дедалі важливішою запорукою дотримання економічної безпеки України стає узгодженість взаємодії державного, комунального та приватного сегментів фінансової сфери національного господарства та забезпечення керованості кожного з них. Іншою істотною передумовою фінансової безпеки є узгодженість взаємодії бюджетних, зокрема фіскальних та інвестиційних компонентів фінансової сфери, з такими складовими монетарного сектора економіки, як грошово-валютний, кредитний та фондовий ринок, страхова діяльність тощо [7].

Відтак досягнення позитивного впливу фінансового сектора на реальну економіку мусить передбачати пріоритетне спрямування фінансових потоків у розвиток тих галузей, які, по-перше, забезпечують економічне зростання за рахунок переважаючого використання відтворюваних ресурсів та наукоємних процесів, а по-друге, спроможні реалізувати сукупність притаманних економіці України об'єктивних конкурентних переваг.

Особливе місце в системі забезпечення фінансової безпеки має загострення проблеми грошового обігу загалом і позабанківського зокрема. Неадекватність протидії тінізації грошово-кредитної сфери і позабанківського грошового обігу є одним із чинників платіжної кризи, гальмування можливостей переведення національного господарства на шлях стабілізації та забезпечення економічного зростання [1].

Отже, сьогодні як ніколи загострюється надзвичайно важливе питання забезпечення економічної безпеки України, що є одним з найважливіших національних пріоритетів і вимагає посиленої уваги представників владних структур, громадських і політичних рухів, науковців, широких кіл громадськості. Забезпечення економічної безпеки є гарантом державної незалежності України, умовою її сталого розвитку та зростання добробуту громадян.

Література.

1. Білошкурська Н.В. Особливості формування рівнів економічної безпеки / Н.В. Білошкурська // Економіка, фінанси, право. – 2011. – № 5. – С. 7-10.

2. Варналій З.С. Економічна безпека: [навчальний посібник] / З.С. Варналій. – К. : Знання, 2009. – 647 с.

3. Заика С.А. Инновации как основа восстановления продовольственной безопасности Украины / С.А. Заика, А.В. Гридин // International scientific-practical conference from Baltic to Black sea: National models of Economic Systems: Conference proceedings, March 25, 2016. Riga: Baltija publishing. 348 pages, pp. 71-75.

4. Заїка С.О. Проблеми конкурентоспроможності України у світовому господарстві та шляхи досягнення економічної безпеки / С.О. Заїка, О.О. Білецька // Матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції «Наука України. Перспективи та потенціал» / Всеукраїнське громадське об'єднання «Нова освіта» - Запоріжжя: 2012. – С. 35-38.

5. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства: [навчальний посібник] / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

6. Коваленко К.В. Економічна безпека аграрних підприємств:суть і проблеми забезпечення в сучасних умовах господарювання: [монографія] / К.В. Коваленко, С.В. Купріянов. – Донецьк : СПД 2010. – 210 с.

7. Шарапов О.Д. Економічна кібернетика: [навчальний посібник] / О.Д. Шарапов, В.Д. Дербенцев, Д.Є. Семьонов. – К. : КНЕУ, 2004. – 231 с.

ПАХУЩА О.П.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

МАРКЕТИНГ У ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Агропромисловий комплекс займає найважливіше місце серед галузей економіки України, та в свою чергу, включає цілий ряд галузей. В наш час велику роль в АПК відіграє не лише виробництво сільськогосподарської продукції, а також шляхи її реалізація. Економіка нашої країни пережила ряд реформ, які призвели до створення великої кількості малих підприємств, до яких відносяться і більшість фермерських господарств.

Фермерське господарство вирізняється рядом особливостей:

– обмежене поле діяльності;
– власний (статутний) капітал;
– самостійне (незалежне) управління;
– невеликий розмір у порівнянні з усією галуззю.

Досягнення результату в малому підприємстві [1] залежить від самих підприємців, їхньої компетентності, знань, всіх тих якостей, що дають змогу ефективно працювати навіть при великій конкуренції.

Для того щоб підпорядкувати підприємства ринковим вимогам, а також встановити зв'язки між обігом та виробництвом – потрібно використовувати принципи маркетингу [2]. Саме він, як інструмент ринкової діяльності, забезпечує оптимальну швидкість просування сільськогосподарських товарів, при якій співвідносяться темпи продажу товару та обігу за мінімальних затрат на зберігання запасів, вказує на основні принципи отримання прибутку (пошук потреби та її задоволення), стимулює створювати товари на продаж, а не намагатися продати те, що виробляється, спрямовує на повне задоволення споживчого попиту. Маркетинг прискорює процеси системи «виробництво – обмін – споживання», саме маркетинг робить кінцевий результат

** Науковий керівник – Бобловський О.Ю., к.ф.н., доцент*

найбільш схожим на те, що відповідає вимогам суспільного попиту.

В більшості випадків фермерські господарства змушені до початку виробництва сільськогосподарської продукції ретельно досліджувати ринок та поведінку споживачів, адже вирощувати продукцію, а потім шукати ринок збуту, є досить ризикованим. На наш погляд, найбільш доречним у цьому випадку є використання «партизанського» маркетингу [3] основою якого є взаємини, які мають кілька видів:

1. Відносини із клієнтами – невеликі контакти, що демонструють увагу до клієнта;
2. Відносини з персоналом – кожний співробітник підприємства, повинен знати, що керівництво вважаєте його професіоналом в сфері маркетингу. Від того, які відносини складаються в співробітників підприємства із клієнтами, постачальниками й між собою, залежить успіх всього бізнесу;
3. Відносини з конкурентами – замість того, щоб воювати з конкурентами, прихильники «партизанського» маркетингу шукають з ними шляхи співробітництва.

Отже, маркетинг для фермерського господарства – це система організації його праці, за якої виробничі рішення приймають після спеціального вивчення вимог ринку [4], прогнозування та управління діяльністю підприємства.

Можна виділити два види маркетингу – мікро- (який вирішує питання оптимізації виробництва на рівні підприємства (фірми)) та макромаркетинг (реалізація продукції на рівні держави, стимулювання економічного розвитку країни).

У систему маркетингу на малому підприємстві входять:

– вивчення кон'юнктури та динаміки платоспроможного попиту на продукцію, що виробляється на підприємстві (фірмі);
– аналіз зміни цін на продукцію, її замінники та «прикордонні» види товарів;
– прогнозування доходів потенційних споживачів, їх потреб у певному товарі;
– стимулювання збуту продукції;
– планування товарного асортименту з урахуванням соціально-психологічних настанов різних груп споживачів;
– спеціальна організація торговельного обслуговування споживачів, коли не покупець зацікавлений у товарі, а товар повинен наближатися до потенційного споживача.

Найголовніший показник успіху в бізнесі - обсяги продажів. Необхідно зробити все, щоб збільшити обсяги продажів, це допоможе збільшити прибуток.

Сьогодні покупці стають більш вимогливими до товарів і послуг, тому вони шукають продукти, які задовольняють їх специфічні потреби.

По-перше, треба визначити цільовий ринок покупців. Потім необхідно спланувати маркетингову кампанію і стратегію з продажу щоб залучити клієнтів і зберегти наявних покупців. Чим більше зусиль докладається до планування кампанії, тим більше шансів отримати сприятливі результати.

Література.

1. Маркетинг (І. Навчальний посібник. ІІ. Збірник вправ) / Л.А. Мороз, Н.І. Чухрай; Держ. ун-т "Львів. політехніка". Ін-т підвищ. кваліфікації та перепідгот. кадрів. – Л., 1999. – 243 с.
2. Ілляшенко Н.С. Організаційно-економічні засади інноваційного маркетингу промислових підприємств: [монографія] / Н.С. Ілляшенко. – Суми : «Вид-во СумДУ», 2011. – 192 с.
3. Матійчук О.І. Регулювання соціально трудових відносин у сільському господарстві на основі контракту / О.І. Матійчук // «Економічні науки». — Серія «Облік і фінанси». — Випуск 9 (33). – Ч. 2. – 2012. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/En_oif/ 2012_9_2/50.pdf
4. Сайт «Аграрний сектор України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: (agroua.net) http://agroua.net / economics / documents /category-95/doc-96/

ПАШКО Є.Є..*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ЛОГІСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУТНІСТЬ І ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

Розвиток ринкових процесів в нашій країні вимагає створення нових систем управління підприємством, щоб максимально ефективно використовувати наявні ресурси, зміцнюючи при цьому свою позиції на висококонкурентному ринку.

Таке реформування викликано входженням нашої держави у світовий економічний простір як рівноправного економічного партнера, що ставить перед вітчизняними підприємствами досягнення певного рівня розвитку для свого ефективного функціонування, задоволення власних потреб і потреб споживачів.

Пошук інноваційних моделей розвитку та управління підприємством, однією з яких є застосування логістичного підходу до управління підприємством, є важливою умовою досягнення стійкої конкурентоспроможності на ринку.

Процес управління підприємством з логістичним підходом має за мету забезпечення оптимізації та раціоналізації потокових процесів у рамках керованої системи. Тобто з позиції єдиного матеріалопровідного ланцюга, поєднання окремих частин якого здійснюється на технологічному, технічному, економічному та методологічному рівнях, а мінімізація витрат ресурсів і часу досягається шляхом оптимізації наскрізного управління матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками.

Опрацювавши літературні джерела, можемо зазначити, що логістичне управління підприємством вчені переважно розглядають як процес приведення інфраструктури підприємства до стану рівноваги або досягнення цілей з ефективного забезпечення та обслуговування логістичних процесів і операцій на підприємстві. Загальна мета логістичного управління – це реалізація та узгодження економічних інтересів всіх учасників підприємницької діяльності через ефективне використання ресурсів в існуючих умовах господарювання.

Логістичне управління підприємством можна визначити як наскрізне (інтегроване) управління бізнес-процесами з просування продукції і супутніх йому потоків від джерела його виникнення до кінцевого споживача з метою досягнення максимальної ефективності діяльності компанії.

Логістичне управління підприємством можна також розглядати як систему, що погоджує в єдине ціле управління, як внутрішніми бізнес-процесами, так і бізнес-процесами партнерів.

Як головна підсистема загальної системи управління підприємством логістичне управління спрямоване на досягнення стратегічних і тактичних цілей розвитку підприємства. Логістичне управління інвестиційною, інноваційною, виробничою, фінансовою, кадровою та інформаційною сферами діяльності сприяє реалізації стратегічних, а всіма потоковими процесами в ланцюзі «закупівля ресурсів – транспортування – виробництво – складування – реалізація – сервісне обслуговування кінцевих споживачів» – тактичних цілей підприємства [2].

Діяльність кожного підприємства характеризується як процес, що постійно повторюється, тому логістичне управління розглядається як замкнутий управлінський цикл, і через це логістичне управління вивчається як циклічний процес з позицій структурного та функціонального підходів, які тісно взаємодіють один з одним.

Діяльність промислового підприємства як логістичної системи, тобто такої, що підлягає логістичному управлінню, може бути подана за фазовим поділом трьома блоками [3]:

1) логістика постачання, під якою розуміють комплексне планування, управління та фізичне опрацювання потоку матеріалів, сировини, комплектуючих та відповідного інформаційного потоку від їх переміщення від постачальників до початкового виробничого складування;

** Науковий керівник – Гіржева О.М., к.е.н.*

2) логістика виробництва, яка включає управління процесами від початку виробництва до передавання продукції у сферу збуту;

3) логістика збуту охоплює управління переміщенням готових виробів до замовника.

Головною відмінністю логістичного управління є цілісний, системний підхід до організації та виконання переміщення готових виробів, матеріалів на шляху від виготовлення до кінцевого споживання. Завдяки логістичному підходу існує можливість розгляду руху вантажу від постачальника до споживача, що поєднує взаємодіючі логістичні ланцюги. Проаналізувавши діяльність промислового підприємства як логістичної системи, можна сказати, що використання логістики базується на оперативному контролі витрат виробництва, постачання, зберігання і збуту. Але стандартна логістика, спрямована на бухгалтерський облік, так як, інформаційна система не повністю дає потрібну інформацію.

Логістичне управління підприємством здійснюється на основі загальних принципів менеджменту з урахуванням специфіки логістичної діяльності, а саме:

– системність і комплексність (управління всіма потоковими процесами у взаємодії та узгодженні окремих етапів бізнес-процесів з метою оптимізації всієї логістичної системи);

– узгодження показників та критеріїв оцінки ефективності функціонування окремих ланок логістичного ланцюга на мікро- і макрорівнях;

– організацію обліку витрат на управління матеріальними та пов'язаними з ними інформаційними, фінансовими та сервісними потоками усього логістичного ланцюга;

– активніше використання інформаційних технологій та сучасних методів моделювання в управлінні логістичними системами та ін. [5]:

Розглянувши та проаналізувавши логістичне управління та його принципи, можна зробити висновок, що їх застосування дало б змогу підприємству забезпечити високий рівень конкурентоспроможності своїх товарів та послуг завдяки оптимізації витрат, які безпосередньо пов'язані з виробництвом та реалізацією, а також досягнути максимального задоволення споживачів високоякісними товарами та сервісом. Такий результат підприємство може отримати тоді,коли відбудеться скорочення тривалості виробничого циклу та помітно зменшаться запаси матеріальних ресурсів та готової продукції у різних сферах виробництва тощо.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що логістика є досить важливою складовою в управлінні підприємством, адже вона має ключову роль у вирішенні різних процесів удосконалення ефективності виробництва, постачання, зберігання та збуту продукції.

Література.

1. Система логістичного сервісу транспортно-експедиційного підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nadoest.com/udk-sistema-logistichnogo-servisu-transportno.

2. Сутність та роль логістичного управління в системі управління підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// helpstudentu.com/logistika/ 1898/ logistichna_praktika_na_pidpriyemstvi.

3. Бойко Є.О. Логістичне управління підприємством – запорука його конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / Є.О. Бойко. – Режим доступу: http://rtpp.com.ua/news/2014/02/19/5/3089.html.

4. Хаджинова О.В. Логістична стратегія управління витратами великого багатопрофільного промислового підприємства [Текст]: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / О. В. Хаджинова. – Донецьк, 2006. – 23 с.

5. Крикавський Є. В. Логістика. Основи теорії: [підручник] / Є.В. Крикавський. – Львів : Національний університет «Львівська політехніка», Інтелект-Захід, 2006. – 454 с.

ПЕНЗЕВА Ю.М.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ЇХ ВИРІШЕННЯ

Виробничі запаси є основою виготовлення готової продукції. Від правильної організації обліку запасів на підприємстві безпосередньо залежать результати його фінансово-господарської діяльності.

У наш час існує необхідність й одночасно можливість нових організаційних і методичних підходів у вирішенні проблем обліку запасів, пов'язаних, з однієї сторони, з переходом на ринкові відносини й міжнародні стандарти, з іншої – з широким впровадженням комп'ютерних технологій [1].

Вивчення літературних джерел дає підстави зробити висновок про те, що основними напрямами удосконалення обліку виробничих запасів є:

– узагальнення теоретико-методологічних основ обліку, аналізу і контролю виробничих запасів, визначення їх суті та класифікації;

– удосконалення методико-організаційних основ фінансового та управлінського обліку виробничих запасів, а також їх контролю;

– проектування системи економічного аналізу та контролю ефективності використання виробничих запасів;

– розробка системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами .

Також дані бухгалтерського обліку повинні містити інформацію для знаходження резервів зниження собівартості продукції в частині раціонального використання матеріалів, зниження норм витрат, забезпечення належного зберігання [2].

Одним з важливих напрямів удосконалення процесу формування запасів та підвищення ефективності управління ними в умовах реформування економічної системи є визначення оптимальної потреби в них [3]. У зарубіжній практиці управлінню оборотними активами приділяється значно більше уваги, ніж в Україні. Одним із напрямків є оптимізація формування виробничих запасів.

Значно поліпшити організацію обліку виробничих запасів можна, удосконалюючи процес документування, тобто ширше використовуючи накопичувальні документи (лімітно-забірні картки, відомості тощо), картки складського обліку як витратний документ по відпущених матеріалах (бездокументальну систему оформлення витрат матеріалів) [4].

Для удосконалення первинного обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах пропонуються зміни в бланк первинного документа форми № ВЗСГ-4 «Акт витрати насіння і садивного матеріалу». На нашу думку, потрібно розмістити код синтетичного і аналітичного обліку справа в таблиці, а не знизу, як було раніше. Ці зміни спричинені тим, що підприємство в майбутньому може вирощувати садивний матеріал самостійно, тому в Плані рахунків підприємства може з`явитися новий аналітичний рахунок. Також слід додати ще один рядок «Всього», але уже з конкретним рахунком, наприклад: «Всього по рахунку 208/2».

Доцільною також є розробка в сільськогосподарських підприємствах єдиної форми документа (на відпуск матеріалу), призначеної для машинної обробки. У цей документ варто включити всі об'єкти основного та допоміжного виробництва під відповідними кодами, які б указували напрям використання матеріальних ресурсів – рослинництво, тваринництво, допоміжне виробництво, промислове виробництво, інші.

Щоб уникнути помилок і порушень при збиранні та реєстрації оперативних фактів про виробничі запаси, що підлягають обліку, доцільно розробити детальні інструкції конкретним виконавцям (у вигляді посадових інструкцій, виписок з графіків документообігу) про порядок і терміни реєстрації даних, а також використовувати систему заохочень і покарань за виконання своїх обов'язків виконавцями. Проведення контрольних заходів (ревізії, звірки, інвентаризації) знижують ризик неефективної системи збору і реєстрації фактів господарської діяльності.

** Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

Крім того необхідно передбачити:

– створення графіків документообігу з обліку запасів і доведення до виконавців їх функцій при створенні і перевірці первинного документа;

– видачу розпорядчої документації особам, що відповідають за здійснення тієї або іншої господарської операції, і мають право підпису первинних документів;

– контроль з боку працівників бухгалтерії за правильністю оформлення первинної документації з обліку виробничих запасів (включення в обов'язок бухгалтера, що робить обробку документа, цієї функції через посадові інструкції та встановлення відповідальності за її недотримання).

Таким чином, реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах призведе до значного підвищення результативності їх фінансово-економічної діяльності, дозволить налагодити більш дієвий і менш трудомісткий облік, контроль за наявністю, рухом і використанням виробничих запасів, а також досягти їх економії.

Література.

1. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: [навчальний посібник] / В.В. Сопко та ін. – Тернопіль: Астон, 2009. – 496 с.

2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: [підручник] / Ф.Ф. Бутинець. – [8-е вид., перероб. і доп.]. – Житомир: ПП "Рута", 2009. – 912 с.

3. Малюга Н.М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: Теорія, практика, перспективи / Н.М. Малюга. – Житомир: ЖІТІ, 2007. – 384 с.

4. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: [Підручник] / В.Г. Швець. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2006. – 525 с.

5. Маренич Т.Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях: [Підручник] / За ред. В.Я. Амбросова, Т.Г. Маренич. – [2-е вид., допов. і перероб.]. – К. : ВД «Професіонал», 2005. – 896 с.

ПІДДУБНА Г.Д.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ЕФЕКТИВНІСТЬ СУМІСНИХ ПОСІВІВ

У світовому рослинництві й кормовиробництві сумісне вирощування польових культур почали застосовувати досить давно у таких країнах як: Китай, Єгипет, Індія, а трохи пізніше — в античному Римі, Візантії, середньовічній Європі та слов'янських городищах. Ідею спільного вирощування рослин людина взяла з природи, де, як відомо, трав'яна й деревна рослинність росте найчастіше у вигляді рослинних угруповань — фітоценозів, які краще пристосовані до умов місцевості, де вони рос¬туть. На відміну від багаторічних рослинних угруповань, рослинні угруповання створені людиною, прийнято називати агрофітоценозами, або агроценозами. Це поєднання різних родин, видів і сортів рослин є більш випадковим. Помилки при доборі компонентів сумішей як багаторічних, так і однорічних польових культур відразу позначаються на результатах (знижуються урожайність, приріст зеленої маси і якість корму). Виправити ці помилки інколи буває важко або неможливо. Тому потрібний особливо ретельний підхід до прогнозування взаємодії компонентів суміші, який вимагає знання біології та екології однорічних і багаторічних рослин. Слід враховувати динаміку росту та їх розвитку. При вдалому доборі рослин, достатньому зволоженні і забезпеченні поживними речовинами продуктивність сумішей не лише не поступається перед продуктивністю одновидових посівів, а й часто перевищує її [1].

Вивченням складних взаємовідносин між рослинами при їх сумісному вирощуванні займалось багато дослідників, таких як: Морзюк С.С., Чорнобривенко С.І, Бузаджи П.П, Мазер К., Рассел Є. та інших. Це найкращим чином характеризує наукову і практичну актуальність даної теми.

** Науковий керівник – Майборода М.М., к.е.н., ст. викладач*

Традиційні резерви підвищення врожайності сільськогосподарських культур за рахунок використання дедалі потужніших засобів механізації та агрохімікатів , високих норм мінеральних добрив при створенні додаткового навантаження на довкілля не завжди виправдовують сподівання щодо підвищення урожайності вирощуваних сільськогосподарських культур [4]. У зв'язку з цим дедалі більшої уваги заслуговує вивчення і використання сумісних посівів для підвищення врожайності сільськогосподарських культур.

Часто плутають поняття «змішані», «сумісні» та «ущільнені» посіви. Власне, всі ці посіви є змішаними, але відрізняються один від одного кількісним і просторовим розміщенням рослин [1]. Отже більш детально розглянемо сумісні посіви.

Сумісні посіви – це посіви двох або більше видів рослин на одному полі при відповідному чергуванні рядків або окремих смуг культур. Для посіву насіння культур не змішується, а висівається окремо.

Основна мета сумісних посівів у рослинництві – підвищення врожайності і якості отриманої продукції, у кормовиробництві – покращення якості кормів. У зв'язку із виключенням витрат на підготовку ґрунту, сівбу та інші агротехнічні заходи за сумісної сівби, витрати скорочуються на 25–30% на вирощування 1 т продукції культур порівняно зі звичайною чистою сівбою. Останнім часом зростає інтерес до сумісних посівів, проте більшість досліджень виконується саме у напрямку кормовиробництва [2]. Збирання таких посівів проводять перпендикулярно до напрямку рядків , що сприяє перемішуванню зеленої маси компонентів.

Перевага сумісних посівів полягає в тому, що вони дають змогу диференціювати заходи із внесення добрив і догляду за посівами. При сумісних особливо смугових посівах, культури менш негативно впливають одна на одну, негативна взаємодія практично виключається. При висіванні культур із різною висотою стебел високорослі культури краще освітлені, й маса однієї рослини буває більшою, ніж в одновидових посівах. Для низькостебельного компоненту характерне певне затінення, проте значно менше, ніж у змішаних посівах [3].

На думку дослідників: Морзюка С.С. і Бузаджи П.П. феномен підвищення врожайності культур у сумісних посівах пояснюється значним зниженням напруження внутрівидової конкуренції між культурними рослинами і звуженням екологічних ніш, які можуть займатись бур'янами.

Також Мазер К. вказує, що в рослинних угрупуваннях існують ситуації коли при перевищенні існуючої суми активності спостерігається конкуренція. При мінімальній сумі активності рослин конкуренція змінюється співіснуванням. Тому рослини, що відрізняються своїми потребами, можуть співіснувати або мати нейтральні відносини [5].

Таким чином виходячи з усього вище сказаного, можна зробити висновок, що вирощування двох чи більше культур одночасно на одній площі мають наукову та практичну цінність для аграрного сектору. Перспективним напрямом інтенсифікації рослинницької галузі за рахунок більш ефективного використання біокліматичного потенціалу культур є сумісні агрофітоценози. При вдалому доборі рослин, достатньому зволоженні і забезпеченні поживними речовинами сумісні посіви за продуктивністю часто здатні значно перевищувати чисті посіви тих чи інших культур.

Література.

1. Зінченко О.І. - Рослинництво: [Підручник] / О.І. Зінченко, В.Н. Салатенко, М.А. Білоножко. – К. : Аграрна освіта, 2001. – 591 с.

2. Журнал Агрономія Сьогодні. – № 21 (340) листопад 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.agro-business.com.ua/agronomiia-siogodni.html

3. Куркин К.А. Фитоценотичкая конкуренция: системные особенности и параметрические характеристики / К.А. Куркин // Ботанический журнал. – 1994. – С. 437-447.

4. Єфименко Д.Я. Сумісні посіви / Д.Я. Єфименко. – К. : Урожай 2002. – 104 с.

5. Майер-Бозе Г. Гербіциди та їх залишки / Г. Майер-Бозе. – М., 1972. – 471 с.

POVALYAYEVA D.V., HORBACH P.YE.*

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

STIMULATION OF LABOR AT THE PRESENT STAGE OF ECONOMIC DEVELOPMENT

The aim of this work is to study and promote the effective quality of work and identify opportunities for growth considering their subjective needs based on external stimuli.

The concept «stimulation of labor» is one of the common methods of social control, influence the behavior of activity of individuals, social groups, labor groups.

The problem of incentives for workers to highly efficient, productive work involved many scientists, but primary sources of science considered the works of Smith, Ricardo, A. Marshall [1].

Modern theoretical achievements of foreign scientists in the field of encouraging business staff made D. McClelland, William Ouchni, W. Vroom, J. Atkinson, L. Porter and others.

Ukraine in this issue deal with such scientists as DP Goddess VS Vasil'chenko, AM Kolot, EE Kuzmin, L. Kirby, OH Miller, A. Sosnin and others [1].

To motivate employees of the organization must use both tangible and intangible methods. Promote in material form involves the introduction of highly efficient systems and forms of wages, improvement of existing and the introduction of a new tariff system, the use of incentive payments and allowances to salaries, cash payments for performance goals, "profit participation", the sale of shares at discounted prices. Intangible methods provide motivation by providing various gifts, discounts on goods produced by it, paid health insurance, improving the safety and the like [3].

But now I want a closer look at the material incentives of employees.

You can select the following types of financial incentives:

1) Salaries, which is a form of mandatory minimum remuneration of staff. It guaranteed basic compensation to which the employee can expect in return for their labor action. There are many different ways of deducting certain size (of wages): hourly, piece, the results of the individual, taking into account factors tariff-qualifying grid. Optimally, it is likely to be wage system that: a) worked closely with the needs of the company and its employees; b) based on accountability at all levels of managers and ordinary employees; c) laying the foundations differentiation in pay; d) developed, introduced and maintained with the participation of the workforce.

2) Allowances (surcharge) cash payments to key employees can be assigned based on: seniority, merit to the company, for night work, holidays, overtime, performance of additional responsibilities, communication professionals, hard working conditions and on other grounds and to the extent caused by the leadership of the organization. Conventionally, they can be seen as an additional element of salary, located between the rates on the current system of remuneration and bonuses.

3) Premiums earned on the basis of employees, usually defined intervals. Prize must be strictly personalized form of reward and be the basic method of differentiation in pay, that depend on the employment indicators, the results of a particular employee. The award should not be assessed, the results of which are mandatory and which are covered under salaries and allowances; on reasons not connected with work. Slight in size but frequent and widespread outreach staff bonuses turns into the usual fee and the stimulating effect is reduced [4].

Thus, today there are many types and forms of stimulation, so managers choose such systems should encourage that effectively encourage employees to work highly. I reviewed their work stimulating material types, because they consider the most effective.

Literature.

1. Колот А.М. Мотивація персоналу: [підручник] / А.М. Колот. – К. : КНЕУ, 2002. – 337 с.

2. Уванілов О.М. Застосування в комерційних організаціях узагальненої системи стимулювання праці / О.М. Уванілов // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 3. – С. 41-51.

** Supervisor – PhD, Ryzhikova N.I.*

3. Корецький М.Х. Стратегічне управління / М.Х. Корецький, А.О. Дехтяр, О.І. Доцій. – К. : ЦУЛ, 2007. – 240 с.

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://norca.ru/books/242/147/

ПОРИВАЄВА Д.Ю.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ЛОГІСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Аграрна сфера є пріоритетною стратегічною галуззю економіки країни, розвиток якої в значній мірі залежить від рівня управління матеріальними, фінансовими, інформаційними та сервісними потоками господарюючих суб'єктів. Підвищення ефективності такого управління можливе за рахунок використання логістичного підходу, зокрема шляхом формування логістичних центрів, які виконуватимуть функції щодо сприяння просуванню матеріальних потоків до кінцевих споживачів та надаватимуть інші консалтингові послуги. Створення логістичних центрів дозволить удосконалити процеси з постачання, збуту, складування, транспортування, управління запасами підприємств аграрної сфери та забезпечить зменшення витрат на їх організацію та проведення. За рахунок передачі частини допоміжних функцій, товаровиробниками приділятиметься більше уваги виконанню виробничих процесів з вирощування сільськогосподарських культур та розведення тварин. Зі змінами стратегій розвитку особливої уваги набуває вивчення ринку постачання ресурсів і готової продукції, удосконалення систем матеріально-технічного та інформаційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на основі логістичного підходу. Використання інструментарію логістики зі створенням логістичних систем дозволяє поліпшити внутрішнє та сформувати сприятливе зовнішнє середовище господарювання сільськогосподарських підприємств. У цілому організація логістичних систем в сільськогосподарських підприємствах стає необхідним фактором підвищення ефективності їх діяльності. Тому в сучасних умовах для забезпечення розвитку аграрної галузі актуальним є питання формування логістичних центрів.

Аграрним логістичним центром визначається спеціалізоване підприємство, розміщене в сільській місцевості на певній території, призначене для обслуговування сільськогосподарських товаровиробників з метою надання їм комплексу логістичних послуг, що сприятиме зниженню витрат коштів та часу на виробництво і збут агропродукції, а також підвищенню її якості та конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках. З технічної сторони агрологістичний центр представляє собою сукупність будівель та споруд, які за функціональним призначення поділяються на об'єкти складського, транспортного господарства, а також офісні приміщення, інженерно-технічні комунікації та інше. Розміщувати такі агрологістичні центри доцільно в місцях, наближених до авто-, залізничних, водних та інших шляхів, терміналів тощо. Особливістю агро логістичного центру має бути його відкритість для нових сільських господарюючих суб'єктів, які бажатимуть вести свою діяльністю за участю центру, доступність його виробничих потужностей для всіх клієнтів [1].

Задача оптимального розміщення логістичних потужностей давно вже стала класичним завданням логістики. На думку Крикавського Є. у ній потрібно знайти таке розташування розподільчих центрів або складів щодо своїх постачальників і споживачів, при якому певна цільова функція, що виражає сумарні логістичні витрати, досягає свого найменшого значення.

Глобальні логістичні системи та їх логістичні центри являються потужним засобом економії дефіцитних національних ресурсів: матеріальних, сировинних, енергетичних, фінансових,

** Науковий керівник – Гіржева О.М., к.е.н.*

трудових. Їх відмінною особливістю являється цільова направленість на найбільш повне задоволення сукупного попиту споживача, при чому вони являються необхідними елементами розширеного виробництва. Саме глобальні логістичні системи та їх центри дозволяють у сучасних умовах знайти найбільш продуктивні варіанти та форми організації товарних ринків та матеріальних потоків.

Для України облік глобальних рухів у світі в системі логістичних центрів дозволяє побудувати свою національну систему зовнішньоекономічних зв'язків. При цьому звертається увага на ряд принципових новацій та пов'язаних з цим процесів:

– Формування геоекономічного простору, як результат взаємопроникнення між геоекономікою, геофінансами, геоуправлінням, геосвідомістю, етнокультурами, правовими системами та іншими компонентами;

– Заміну державних суб'єктів міжнародного спілкування на приватні суб'єкти нових світогосподарських структур;

– Перетворення світового господарства у єдину «мегакорпорацію», функціонуючу поза національно-державнихутворень[2].

Агрологістичні центри спрямовані на обслуговування не тільки крупних сільськогосподарських підприємств, а й підприємств малого та середнього бізнесу, а також господарств населення — домогосподарств, що здійснюють сільськогосподарську діяльність як з метою самозабезпечення продуктами харчування, так і виробництва сільськогосподарської продукції.

Аграрні логістичні центри виконуватимуть наступні функції:

– транспортування продукції від сільськогосподарських товаровиробників до місця її зберігання та / або до споживача;

– оформлення товарно-транспортних накладних та інших видів документарного забезпечення операцій купівлі-продажу;

– передскладувальна підготовка продукції

– сушіння з метою доведення до кондиційної вологості (для зернових, технічних культур), пакування та інше;

– складування та зберігання продукції в спеціально обладнаних складських спорудах, проведення операцій для забезпечення якості агропродукції;

– накопичення та формування партій товару для їх подальшого продажу замовникам;

– виконання функцій з постачання товаровиробників необхідними матеріально-технічними ресурсами за системою "точно в строк" та за цінами, що є нижчими, ніж в роздрібній мережі (ціни виробника, оптові ціни при організації замовлення крупними партіями);

– пошук, залучення та формування довгострокових контактів з покупцями агропродукції, в тому числі і з іноземними.

На сьогоднішній момент в агропідприємствах логістичні функції виконуються лише частково — не кожне з них має в своїй організаційній структурі управління логіста, а тим саме логістичний відділ, який мав би виконувати весь комплекс логістичних функцій. Однією з проблем господарств населення є масштаби виробництва, які не використовують в повному обсязі сучасні арготехнології, техніку та обладнання.

Отже створення агрологістичних центрів сприятиме збільшенню виробництва, виконуватиме контролюючу функцію — приймаючи лише продукцію, що відповідає завчасно визначеним якісним параметрам, стандартам. Агрологістичні центри можуть зменшити ризики сільськогосподарських товаровиробників, пов'язані з закупівлею неякісних матеріально-технічних ресурсів, порушення строків поставок тощо.

При цьому агрологістичні центри:

– звільнять сільськогосподарські підприємства від виконання непрофільних операцій;

– підвищать рівень їх забезпечення якісними матеріально-технічними ресурсами на момент потреби в них;

– прискорять рух матеріальних потоків, зокрема доставку готової продукції до споживача;

– зменшать транспортно-складські витрати, а також втрати від псування продукції, зниження її якості;

– сприятимуть виконанню договірних зобов'язань тощо.

Виходячи з вище сказаного можна зазначити, що ефективна робота логістичного центру є кроком до підвищення ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємств аграрного сектору економіки.

Література.

1. Мороз О.Д. Досвід Німеччини у створенні регіональних логістичних центрів / О.Д. Мороз // Зб. наук. пр. «Економічні науки». – Серія «Регіональна економіка». – Випуск 5 (17). – Ч. 4. – Луцьк : ЛНТУ, 2014. – С. 398-404.

2. Васелевський М. та ін. Економіка логістичних систем: [Монографія] / Під ред. Є. Крикавського та С. Кубіва. – Львів: видавництво НУ «Львівська політехніка», 2015. – 596 с.

3. Шевченко А.В. Організація роботи логістичних центрів на підприємствах Укрзалізниці / А.В. Шевченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – Вип. 42. – С. 346-349.

4. Денисенко М.П. Організація та проектування логістичних систем: [Підручник] / За ред. проф. М.П. Денисенка, проф. П.Р. Лековця, проф. Л.І. Михайлової. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.

5. Неліпович О.В. Транспортно–логістичні центри: зарубіжний досвід та перспективи створення в Україні / О.В. Неліпович // Митна безпека. – 2013. – № 1. – С. 75-80.

СІРИК Т.І.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

СУТНІСТЬ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Агропромислова інтеграція – це форма господарювання, за якої відбувається процес зближення і поєднання галузей сільського господарства та промисловості для стрімкого зростання обсягів виробництва і забезпечення ефективної кооперації праці робітників міста й села.

Економічна основа агропромислової інтеграції визначається товарно-грошовим обміном, ринком. Останній організує їх в галузевому і територіальному відношенні. Ринковий механізм створює передумови для все більш тісної взаємодії і взаємозалежності окремих елементів економічної системи, в тому числі підприємств і галузей, що входять до складу АПК. Цей процес відбувається на різних рівнях.

Розвиток агропромислової інтеграції відбувається у двох основних розрізах: вертикальному і горизонтальному.

Вертикальна інтеграція – міжгалузеве кооперування і комбінування організацій і виробництв різних галузей, що забезпечує оптимальне проходження товарної маси в єдиному технологічному процесі з однієї фази виробництва з іншу, зниження витрат, підвищення ефективності виробництва і якості продукції. Вертикальна інтеграція на рівні сільськогосподарських підприємств – це різноманітні об'єднання агрофірми, комбінати з переробки сільськогосподарської продукції, районні агропромислові об'єднання. Вертикальна інтеграція в сільському господарстві України ще не набула належного розвитку, вона лише формується. Перебудова господарського механізму в Україні нерідко призводить до дезінтеграції, розриву інтеграційних зв'язків між підприємствами, що супроводжується великими втратами, зниженням ефективності виробництва. Підприємства, що входять до складу агропромислових об'єднань, частково втрачають свою економічну самостійність.

В економічно розвинутих країнах вертикальна інтеграція набула в останні десятиліття широкого розвитку, в тому числі й на кооперативній основі. Для України створення та забезпечення ефективного функціонування агропромислових формувань має особливо важливе

---

* *Науковий керівник – Крутько М.А., к.е.н., старший викладач*

значення, оскільки вона є великою сільськогосподарською державою з потужним експортним потенціалом. Наприкінці ХХ ст. спостерігалась тенденція до витіснення вітчизняних підприємств із внутрішнього ринку. Отже, діяльність таких господарських формувань повинна спрямовуватися на утримання існуючих і на вихід на нові ринки збуту.

Горизонтальна інтеграція – об'єднання підприємств, налагодження тісної взаємодії між ними «по горизонталі» з урахуванням спільної діяльності підприємств, які випускають однорідну продукцію і використовують подібні технології. Вона забезпечує поглиблення спеціалізації окремих ланок єдиного технологічного процесу, зниження витрат виробництва. В сільському господарстві горизонтальна інтеграція найпоширеніша у сфері основного виробництва у вигляді спеціалізованих господарств, міжгосподарських підприємств тощо.

Агропромислова інтеграція в розвинутих країнах, складається на базі господарської діяльності фірм агробізнесу в несільськогосподарській сфері, крупних капіталістичних господарств та фермерських господарств. Головну роль у координації міжгосподарських, міжгалузевих і агропромислових зав'язків відіграє економічна могутність фірм агробізнесу. Промислові фірми агробізнесу перетворюються на центри, які визначають основні напрями науково-технічного прогресу, забезпечують комплексність поставок і нормальну експлуатацію техніки в сільському господарстві, гарантують не тільки якість реалізованих засобів виробництва, а й відповідний корисний ефект. Фірми харчової промисловості й торгівлі продовольчими товарами, прагнучи мінімізувати сукупні витрати на виробництво, переробку і збут продуктів харчування, стимулюють підвищення й диференціацію якісних показників сільськогосподарської продукції, розширення її асортименту, раціональне розміщення, продуктову, технологічну й територіальну спеціалізацію, ліквідацію або скорочення сезонності сільськогосподарського виробництва.

Отже, розвиток агропромислової інтеграції дає змогу оптимізувати пропорції між сільським господарством і промисловістю, створює передумови для поступового скорочення витрат на міжгалузевих стиках, скорочення витрат на управління агропромисловим виробництвом, сприяє вирішенню соціальних завдань. Результат розвитку агропромислової інтеграції – формування агропромислового комплексу.

Література.

1. Єщенко П.С. Сучасна економіка: [навчальний посібник] / П.С. Єщенко, Ю.І. Палкій. – К., 2005. – 325 с.

2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – Т.1. – 864 с.

3. Крутько М.А. Сутність та особливості агропромислової інтеграції / М.А. Крутько, І.О. Рижик, С.Л. Макода // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – № 172. – 2016. – С. 126.

РОМАНАШЕНКО І.О.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ЛЕСЬ КУРБАС І ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ХАРКОВА 1920-1930-Х РОКІВ

Культурне життя в радянській Україні в 1920-1930-х роках було цілком обумовлене жорстокою системою і режимом політичної влади, що склалася в СРСР внаслідок «великого перелому». Воно мало суперечливий характер, соціалістичні досягнення історичного значення потерпали від політичного терору проти культури та її творців.

** Науковий керівник – Скубій І.В., к.і.н., ст. викл.*

Проте навіть за таких умов 1920-ті роки стали часом небаченого розвитку, відкриттів і сподівань в українській культурі. Вперше українська культура могла розраховувати на підтримку з боку держави, особливо коли в 1923 році більшовики взяли курс на українізацію з метою розширення свого впливу серед місцевого населення.

Зацікавлення суспільства культурою активно проявилося у швидкому розвитку художньої самодіяльності, різних видів мистецтва, насамперед театрального. По всій країні виникали професійні та аматорські театри, створювалися драматичні, хорові, танцювальні та інші гуртки. Формується ряд визначних театрів: імені Т. Г. Шевченка в Києві (пізніше стали працювати в Дніпропетровську), імені І. Я. Франка, «Березіль» у 1922 року у Києві (керівник Лесь Курбас), а з 1926 року – у Харкові.

У зв'язку з цим метою даної роботи є дослідження особистості Леся Курбаса, як діяча, з діяльністю якого тісно було пов'язане театральне мистецтво Харкова 1920-1930-ті років.

Дослідженням біографії Леся Курбаса займалися такі українські науковці, як Волицька І.В., Борошко Ю.М., Танюк Л.С., Бажан М.П., Вежбовська Л.Р., Масоха П.Є., Миколашевський Й.М. Творчість Курбаса та доля українського театру в добу українізації стала предметом дослідження і закордонних науковців, зокрема Февлер М. (Mayhill Fowler) [6].

Однією із найяскравіших театральних зірок тих часів був Лесь Курбас, енциклопедично освічений режисер-новатор.

Лесь Курбас (Олександр-Зенон Степанович) народився 25 лютого 1887 року в місті Самбір (тепер Львівської області) у родині акторів галицького театру Степана та Ванди Курбасів (за сценою Яновичі). Батько його, хоча й був мандрівним актором, проте і в бідності своїй прагнув дати Олександрові гарну освіту.

Ще з дитинства Лесь мріяв працювати в Наддніпрянській Україні, де існував відомий демократичний театр Садовського (Київ) і поруч була висока театральна культура. У 1916 році його мрія здійснилась, він вступав до цього театр, але молодого актора тягнуло до режисури і вся енергія митця була скерована на організацію студії молодих акторів, з якої виріс згодом Молодий театр [1].

У квітні-травні 1926 році Всеукраїнська театральна нарада ухвалила рішення про перейменування київського театру «Березіль» у Центральний український театр Республіки і переведення його до Харкова. Відтоді почався чи не найяскравіший період життя видатного українського режисера, який повною мірою розділив трагічну долю свого покоління.

Лесь Курбас був засновником спочатку політичного (1922-1926), а потім і філософського театру в Україні. У виставах свого філософського театру «Березіль» (Харків) Курбас малює всесвіт, де головним стає особлива довіра до життя людини у всіх його суперечностях [2].

Курбас брав активну участь у житті міста Харкова: викладав у музично-драматичному театрі, виступав як театральний критик і публіцист в газетах та журналах, спілкувався з багатьма літераторами. Варто також відзначити, що митець був автором книг «Шляхи українського театру» і «Березіль», численних статей з театрознавства, перекладав драматичні твори з інших мов, створив ряд оригінальних п’єс і сценаріїв за творами відомих письменників [4].

Багато чого з творчих пошуків Курбаса не розумілося широкими масами глядачів. Але не зважаючи на несприятливу для творчості атмосферу нерозуміння, недоброзичливості, Лесь Курбас не занепадав духом, він до останньої можливості вів боротьбу з поширеними у той час тенденціями спрощення та вульгаризації мистецтва.

Можливо, саме тому, що він не поступився своїми переконаннями, його було обмовлено та звільнено з посади керівника «Березолю» і у 1933 році заарештовано. У 1937 році після повторного суду він був розстріляний, а й 1957 році посмертно реабілітований.

Пам'ять про драматурга та його видатні досягнення була збережена. У 1989 році на фасаді Харківського державного академічного українського драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка було встановлено меморіальну дошку на честь Леся Курбаса, а «Мала сцена» театру знову отримала назву «Березіль» [5].

Отже, Лесь Курбас за весь час свого життя встиг зробити дуже багато – заснував театр «Березіль», був талановитим актором, режисером, викладачем. Він був людиною, яка відстоювала традиції театрального мистецтва до останнього, за що й поплатилася своїм життям.

Література.

1. Борошко Ю.М. Режисер Лесь Курбас / Ю.М. Борошко. – К. : Мистецтво, 1987. – 197 с.
2. Вежбовська Л.Р. Лесь Курбас: Перетворення світу силою мистецтва / Л.Р. Вежбовська // Культура. Сучасність. Альманах. – 2003. – № 1. – С. 83 91.
3. Культура України / Під ред. М.С. Ковалевської. – К., 2001.
4. Літературна Харківщина: [довідник] / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди; [за заг. ред. М. Ф. Гетьманець]. – [2-е вид., випр. і допов.]. – Х., 2007. – 319 с.
5. Шерех Ю. Лесь Курбас і Харків / Ю. Шерех // Сучасність. – 1993. – № 12. – С. 44-52.
6. Fowler Mayhill. Beau Monde on Empire's Edge: State and Stage in Soviet Ukraine. – University of Toronto Press, 2017. – 304 p.

СОЛОД Ю.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Ситуація, яка склалася на сьогоднішній день, в нашій країні, спонукає до виникнення певного спектру умов та наслідків. Мова йде про потребу в економічному зростанні, саме те на що орієнтований вектор розвитку української економіки. Великого значення набуває роль розробки нових технологій та результатів науково-технічного прогресу, які є каталізатором економічних вигод.

Економічне зростання – це найважливіша макроекономічна категорія, яка є показником не лише абсолютного збільшення обсягів суспільного виробництва, але і здатності економічної системи задовольняти зростаючі потреби, підвищувати якість життя. Саме тому економічне зростання включається до числа основних цілей суспільства поряд з економічною свободою, економічною ефективністю тощо [1].

Безсумнівно вплив на господарське зростання і структуру світової економіки надає науково-технічний прогрес, який зачіпає всі елементи продуктивних сил. Класичний економічний аналіз виходить з того, що в міру збільшення маси використовуваного капіталу норма прибутку знижується й її стійке зростання можливе тільки за рахунок впровадження нових технологій [2].

Розвиток сучасних технологій впливає на економічне зростання кількома шляхами:

– поліпшення технології дозволяє національному господарству збільшити випуск продукції при тому ж рівні витрат за рахунок збільшення продуктивності факторів виробництва;

– сучасні технології сприяють господарському зростанню через виробництво нових товарів з більш високою доданою вартістю і більш високою еластичністю до доходів;

– посилюється вплив на економічне зростання науково-технічного та освітньо-кваліфікаційного потенціалів. Нововведення і пов'язані з ними процеси управління та підвищення якості робочої сили забезпечують вирішальний внесок в економічне зростання;

– науково-технічний прогрес призводить до великих змін в предметах праці.

Серед них величезну роль відіграють різні види синтетичної сировини, які володіють заданими властивостями, не існуючими в природних матеріалах. Вони вимагають значно менше витрат праці на обробку. Тому сучасний етап НТП знижує роль природних матеріалів в економічному розвитку і послаблює залежність обробної промисловості від мінеральної сировини; під впливом НТП відбуваються зміни у засобах праці. В останні десятиліття вони пов'язані з розвитком мікроелектроніки, робототехніки, інформаційної та біотехнології. Інформаційні технології дозволяють механізувати сферу послуг. Використання електронної техніки в комплексі з верстатами і роботами призвело до створення гнучких виробничих систем, в

** Науковий керівник – Крутько М.А., к.е.н., старший викладач*

яких всі операції з механічної обробки вироби виконуються послідовно і безперервно.

Гнучкі виробничі системи значно розширюють можливості автоматизації, вони здатні швидко перебудовуватися на випуск нових моделей виробів, включаючи дрібносерійне виробництво. Їх застосування значно збільшує продуктивність праці в результаті підвищення коефіцієнта використання устаткування та скорочення витрат часу на допоміжні операції [3].

Отже, завдяки позитивним наслідкам НТП економічна стабільність посилюється і виводить на новий рівень розвитку економічний потенціал середовища як макро- так і макрорівня.

Література.

1. Білецька Л.В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка): [навчальний посібник] / Л.В. Білецька, О.В. Білецький, В.І. Савич. – [2-ге вид. перероб. та доп.]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 688 с.

2. Науково-технічний прогрес і економічне зростання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://econ-house.ru/svitova-ekonomika/27/754-naukovo-texnichnij-progres-i-ekonomichne-zrostannya.

3. Смирнов П.Ю. Світова економіка. Шпаргалки / П.Ю. Смирнов. – М., 2009. – 64 с.

4. Крутько М.А. Ідентифікація інтеграції в соціально-економічному розвитку України / М.А. Крутько // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – № 174. – 2016. – С. 218-223.

СОЛОШЕНКО О.Ю.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ОБОРОТНІ КОШТИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Кожне підприємство, починаючи свою виробничо-господарську діяльність, повинне мати певну грошову суму – обіговий капітал, який забезпечує безперебійний процес виробництва та реалізації продукції, робіт, послуг [5].

Оборотний капітал (оборотні кошти) - це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції, які беруть участь у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на собівартість продукції [2].

До виробничих фондів належать: сировина, основні й допоміжні матеріали, напівфабрикати, паливо, тара, запасні частини для ремонтів, малоцінні і швидкозношувані предмети, незавершене виробництво, напівфабрикати власного виготовлення, витрати майбутніх періодів.

Фонди обігу - це залишки готової продукції на складі підприємств, відвантажені, але не оплачені покупцями товари, залишки коштів підприємств на поточному рахунку в банку, касі, у розрахунках, у дебіторській заборгованості, а також укладені в короткострокові цінні папери [4].

Оборотні виробничі фонди і фонди обігу знаходяться в постійному русі і забезпечують безперервний кругообіг засобів.

У своєму русі оборотні кошти проходять послідовно три стадії: грошову, виробничу і товарну.

Перша стадія кругообігу коштів являється підготовчою. Вона протікає в сфері обігу. Тут відбувається перетворення коштів у форму виробничих запасів.

Друга стадія - Виробнича стадія представляє собою безпосередній процес виробництва. На цій стадії продовжує авансуватися вартість створюваної продукції, але не повністю, а в розмірі

** Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент*

вартості використаних виробничих запасів, додатково авансуються витрати на заробітну плату і зв'язані з нею витрати, а також перенесена вартість основних фондів. Виробнича стадія кругообігу закінчується випуском готової продукції, після чого настає стадія її реалізації.

На третій стадії кругообігу продовжує авансуватися продукт праці (готова продукція) у тім же розмірі, що і на другій стадії [3]. Лише після того, як товарна форма вартості зробленої продукції перетвориться в грошову, авансовані кошти відновлюються за рахунок частини виторгу, що надійшов, від реалізації продукції [1].

Метою статті є необхідність дослідити проблеми ефективного використання оборотних коштів у діяльності сільськогосподарського підприємства.

Досягнення даної мети передбачає розв'язання наступних завдань:

1. Розглянути основні характеристики обігових коштів.
2. Проаналізувати ефективність використання оборотних коштів у діяльності підприємства.
3. Запропонувати заходи щодо поліпшення ефективності використання оборотних коштів у діяльності підприємства.

Дослідження проведено на матеріалах ДП «Дослідне господарство «Елітне» Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва Національної академії аграрних наук України».

Таблиця 1

Структура ресурсного потенціалу ДП «ДГ «Елітне» ІР НААН» у 2015 році

Показник	*Рівень показника*		
	на початок року	*на кінець року*	*зміни, %*
Необоротні активи(основний капітал), тис. грн.	11321	12278	108,0
Оборотні активи(оборотний капітал), тис. грн.	8265	9107	110,2
Матеріальні оборотні засоби, тис. грн.	8044	7774	96,6
Грошові кошти і розрахунки, тис. грн.	5	34	680,0 (у 6 разів)

Підприємство «Елітне» має змогу виконувати зовнішні зобов'язання за рахунок власних коштів, отже підприємство є фінансово стійким, має достатньо оборотних коштів для погашення своїх боргів протягом 1 року. На підприємстві відбувається тенденція до зростання відсотка рентабельності, ділова активність підприємства збільшилася, період одного обороту оборотних коштів зменшується і складає 283 дня, що є досить хорошим результатом, майновий стан в цілому – задовільний.

Таблиця 2

Прибутковість та оборотність активів (капіталу) ДП «ДГ «Елітне» ІР НААН» у 2015 році

Показник	*Рівень показника*		
	на початок року	*на кінець року*	*зміна, %*
Прибутковість загальних активів, %	0,20	0,27	135,0
Прибутковість реалізованої продукції, %	7,80	62,0	8,1
Коефіцієнт оборотності загальних активів	0,41	0,54	131,7
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,89	1,27	142,7
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	33,35	8,10	24,3
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, днів	101,4	149,3	147,2
Прибутковість загального капіталу, %	20,0	27	135,0
Прибутковість власного капіталу, %	23,0	32,0	139,1

Підвищення ефективності використання оборотних коштів можна досягти за допомогою:

1) впровадження сучасних технологій та інших досягнень науково-технічного прогресу, що забезпечать економію ресурсів, зменшать затрати на виробництво і підвищать якість продукції;

2) удосконалення відносин з іншими господарюючими суб'єктами (удосконалення умов матеріально-технічного обслуговування);

3) покращання становища підприємства на ринку (стабільність у відносинах з покупцями, вибір форм розрахунків, що гарантують платежі і забезпечують прискорення завершення реалізації продукції і надходження коштів на рахунки підприємства) та інше.

Це все не лише сприяє поліпшенню фінансового стану підприємства, а й забезпечує закріплення господарських зв'язків, поліпшення фінансової і платіжної дисципліни.

Література.

1. Білейченко О. Структура обігових коштів в умовах ринкової економіки / О. Білейченко // Фінанси України. – 2012. – № 5 – С. 70-72.

2. Лайко П.А. Фінанси підприємств: [Підручник] / П.А. Лайко, М.В. Мних. – К. : Знання України, 2004. – 428 с.

3. Малій О.Г. Фінанси підприємств. [Навчальний посібник] / О.Г. Малій. – Харків: Вид-во «Міськдрук», 2012. – 354 с.

4. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: [монографія]/ О.Г. Малій. – Харків : ХНТУСГ, 2008. – 210 с.

5. Малій О.Г. Фінанси підприємств. Курсове навчально-дослідне завдання та методичні рекомендації до його виконання / О.Г. Малій. – Харків: ХНТУСГ. – 2015. – 54 с.

СОЛТАНОВ ИЛЬЯС, БАХАРОВ БАБАДЖАН*

Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко

РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ ТУРКМЕНИСТАНА

Особенности туркменской экономики определяются несколькими факторами. Во-первых, это наличие больших запасов природных ресурсов. Во-вторых, страна имеет закрытый тип экономики: иностранные инвесторы допускаются лишь в сложные для добычи месторождения. В-третьих, Туркменистан географически замкнутое пространство: не имеет выходов к морю и окружено государствами, политическая ситуация в которых затрудняет продвижение туркменских углеводородов на мировой рынок. До конца 2009 г. основным экспортером туркменского газа выступала Россия, через трубопроводы которой он поступал на европейские рынки. Нефть потребляется внутри страны. Основными отраслями промышленности являются добыча и переработка природного газа и нефти, электроэнергетика, текстильная отрасль и строительство. Особенностью современного периода развития промышленности стал ускоренный рост перерабатывающих отраслей: химии, нефтехимии, машиностроения и металлообработки, легкой и пищевой промышленности. В сельском хозяйстве стратегическими отраслями являются хлопководство и зерноводство. В 2000-е годы начал создаваться морской торговый флот. В 2005-20010 гг. экономика страны развивалась высокими темпами.

Выпадение Туркменистана из общего ряда трансформации постсоветских государств, тем не менее не перечеркивает его развития, в том числе и очевидного прогресса в некоторых областях жизни. Оно лишь образует особый феномен, изучение которого может быть продуктивным только при условии избавления от чрезмерно политизированных подходов к анализу. Несомненно, потери были немалые, но отнюдь не катастрофичные.

Недостаточная развитость экономики Туркменистана и низкий уровень жизни большей части населения при советской власти в известной степени даже сыграл положительную роль в кризисный период распада СССР. Он смягчил социальную напряженность. Когда в других странах СНГ в массовом порядке останавливалась работа промышленных предприятий, рвались цепочки хозяйственных связей, базировавшихся на плановой экономике, и, как следствие этого,

** Научный руководитель – Краля В.Г.*

огромные массы населения лишались работы и заработка, Туркменистан был лишен этих кризисных явлений. Часть сельского населения, и раньше жившая в известной мере по укладу близкому к патриархальному натуральному хозяйству, не подверглась тотальному обнищанию. Соответственно никакой сколько-нибудь массовой политической активности в силу обострения социальной напряженности, Туркменистан так и не узнал.

В советское время внутреннее потребление природного газа было незначительным - около 10 млрд. куб. м., практически весь объем добычи либо шел на экспорт, либо использовался в качестве топлива на теплоэлектростанциях, причем две три объемов электроэнергии также экспортировалось. Избыток природного газа и электроэнергии позволили руководству Туркменистана обеспечить население республики бесплатным пользованием природным газом, а также электроэнергией и водоснабжением. Тем самым население республики было лишено тех социальных трудностей - жизни без тепла и света, которые стали обыденным явлением для многих других регионов бывшего Союза. Власти страны прекрасно понимали ценность «газового фактора», благодаря которому они не без оснований надеялись осуществить подъем и развитие экономики Туркменистана. Поэтому основной задачей во внешней политике страны стала задача обеспечения получения высоких доходов от экспорта углеводородов Туркменистана.

Первые совместные с иностранцами проекты по разработке нефтяных месторождений начали осуществляться в республике уже в 1993 г., хотя они не были полностью удачными в условиях падения добычи нефти в Туркменистане в тот период. Значительно более перспективными являются проекты с участием британской компании «Monument Oil & Gas» в разработке месторождений «Бурун», «Кызылкум» и «Каратепе». Пока добыча туркменской нефти находится на уровне, при котором серьезно нельзя обсуждать идеи строительства экспортных нефтепроводов. Однако в будущем не исключено, что с ростом нефтедобычи, эти проекты появятся. Правовой базой, регулирующей деятельность как национальных, так и иностранных нефтяных и газовых компаний служил принятый в 1996 г. закон Туркменистана «Об углеводородных ресурсах». Данный нормативный акт регулировал правоотношения, возникающие при выполнении любой деятельности, связанной с нефтеразработкой на всей территории, находящейся под юрисдикцией Туркменистана. Закон содержал регламентацию полномочий государственных органов, частных компаний и других субъектов, осуществляющих операции с нефтью и газом. Остается добавить, что законодательные гарантии инвесторам были закреплены также в законах «Об инвестиционной деятельности в Туркменистане» и «Об иностранных инвестициях в экономику Туркменистана».

Уже в последний период жизни президента Ниязова Туркменистан встал активно пытаться привлечь крупных иностранных инвесторов для осуществления проектов по добыче и транспортировке углеводородных ресурсов. Для этого, в частности, упор Ашхабадом был сделан на рекламировании весомости углеводородных ресурсов страны. После их масштабной разведки, уже в 2005 году ресурсы углеводородного сырья Туркменистана оценивались Ашхабадом в 34,5 млрд. тонн нефтяного эквивалента. Разведка на большей части территории республики (особенно на шельфе) только начиналась, и, возможно, подтвердятся именно надежды туркменских нефтяников. Доказанные же запасы туркменского газа (по версии Ашхабада) действительно значительны - 3 трлн. куб. м. Бесспорно, что на каспийском шельфе могут обнаружиться месторождения с запасами вчетверо превышающими этот показатель. Руководство же республики иногда называло цифру запасов в 50 трлн. куб. м. газа, но пока такие прогнозы не базируются на достаточно серьезных основаниях. Официальные оценки туркменской стороной были озвучены в ноябре 2005 года на международной конференции «Нефть и газ Туркменистана».

Со сменой главы государства в конце 2006 года Ашхабад не изменил сколько-нибудь принципиально ни стратегию, ни тактику в нефтегазовой сфере. Он лишь немного подкорректировал их. По-прежнему власти Туркменистана заявляют об огромных запасах углеводородов. В тоже время новый президент Туркменистана способствовал принятию 20 августа 2008 года нового закона «Об углеводородных ресурсах» . Этот акт призван обеспечить более эффективное использование природных богатств страны.

Оценки перспектив развития экономики Туркменистана, данные руководством страны и международными экспертами, совпадают. И те, и другие достаточно позитивно оценивают

возможности экономики Туркмении и развития ее экономического роста. По оценкам МВФ, в 2011 г. ожидается постепенное мировое экономическое оживление, особенно в странах-экспортерах энергии, связанное с глобальным ростом спроса на энергоносители. Экономика Туркменистана базируется на добыче, переработке и экспорте углеводородов и имеет достаточные шансы не только сохранить экономические позиции, но и преумножить их, тем более что в конце 2009 г. ей удалось диверсифицировать транспортировку природного газа, добываемого на территории страны.

В распространенном заявлении заместителя директора-распорядителя МВФ Н. Шинохары по итогам его визита в Ашхабад говорится: «Прогнозируются значительные темпы роста экономики Туркменистана, и ожидается сохранение положительного сальдо бюджета». Другой международный финансовый институт - Азиатский банк развития - также дает положительный прогноз экономического развития страны в ближайшей перспективе. Рост ВВП Туркменистана в 2011 г., по оценкам экспертов банка, составит 6,5%. Озвученная президентом Г. Бердымухамедовым в мае 2010 г. «Экономическая стратегия Туркменистана» нацелена на эффективную интеграцию экономики в мировую экономическую систему.

При этом основные финансовые поступления в национальный бюджет для выполнения экономической стратегии будут из ТЭК страны. Туркменское правительство заявило, что в 2011 г. иностранные инвестиции в энергетический сектор, обслуживаемый совместными предприятиями, возрастут на 46% - до 4,1 млрд. долл. с 2,8 млрд. долл. В 2009 г. Партнерами Туркменистана в этой сфере являются лондонская компания Dragon Oil и китайская государственная компания CNPC. Аналитики считают, что приток иностранных инвестиций в страну ограничен тем, что правительство страны предлагает иностранным компаниям лишь рискованные шельфовые месторождения, сохраняя свои права на разработку более прибыльных блоков на суше.

ОБЕРЕМОК В.В., СОТНИКОВА К.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ЯК ПРАВИЛЬНО ТА КОЛИ САДИТИ КАРТОПЛЮ І ОТРИМАТИ НАЙВИЩИЙ УРОЖАЙ КАРТОПЛІ?

Картопля є смачним коренеплодом, який вирощують у всіх регіонах країни. Але перш ніж отримати великий урожай, необхідно витратити чимало часу і сил на те, щоб посадити картоплю.

Здається, немає нічого простіше, і про те, як садити картоплю, вже знають всі городники і дачники. Про посадці картоплі є маса корисної інформації в Інтернеті, величезна кількість журналів і книг які присвятили цій темі незліченну кількість статей. Проте, починаючи самостійно садити картоплю, постійно відкриваєш щось абсолютно нове і несподіване. Досвід з посадки картоплі накопичується у дачників після кожного вдалого (або не дуже) врожаю.

Якісне насіння картоплі — запорука гарного врожаю.

Думаю, що ні для кого не секрет, що основоположним чинником відмінного врожаю картоплі є те, яке насіння використовуються при його посадці. І починати заготовлювати насіння потрібно ще восени під час збирання врожаю. Чому саме восени? Осінь для відбору насіннєвої картоплі є найбільш вдалим періодом. Посадковий матеріал картоплі слід брати з кущів, які дали найкращий урожай. Розмір бульб для посадкового матеріалу повинен бути не менше 4-5 сантиметрів. Помічено, що чим більшого розміру будуть бульби посадкової картоплі, тим раніше він дозріє, і врожайність з кожного окремого куща буде вище.

Деякі дачники садять також різану картоплю. І правда, різану картоплю після нетривалого підсушування на сонці і опудрювання золою зрізу може дати дуже непоганий урожай. Тільки для

** Науковий керівник – Грищенко В.А.*

цього необхідна ідеальна волога і тепла погода. Але якщо після посадки погода встановиться дощова або холодна, то велика ймовірність того, що різані картоплини згниють, так і не давши сходів, або ж дадуть дуже слабкі паростки.

Ґрунт і його підготовка до садіння картоплі

Кращим ґрунтом для вирощування картоплі вважаються легкі і середні суглинки; окультурені і удобрені дерново-підзолисті і сірі лісові ґрунти, а також осушені торфовища.

Не так давно люди вважали, що картопля добре переносить підвищену кислотність ґрунту. В даний час доведено, що на кислих ґрунтах картопля більш схильна до ураження шкідниками і хвороб.

Картопля потребує багато поживних речовин, особливо під час утворення бульб.

Починати готувати ґрунт під посадку картоплі на майбутній рік слід вже наприкінці літа. Під перекопування вносяться добрива: 13 г / м ² аміачної селітри або 10 г / м ² сечовини, 10-13 г / м ² 30-40% калійної солі, 15 г / м ² подвійного гранульованого суперфосфату.

Як підготувати до посадки насіннєву картоплю?

Відібрані на посадку бульби насіннєвої картоплі необхідно в обов'язковому порядку озеленювати у світлому місці (під різними навісами, в тіні дерев) для того, щоб усередині бульби утворилася отрута солонін, що дозволяє бульбі довше зберегтися. При цьому потрібно уникати потрапляння на бульби прямого сонячного світла. Ми вже розглядали питання правильного прибирання та зберігання картоплі, тому не будемо повторяться.

Пророщування картоплі потрібно починати приблизно за 20-30 днів перед посадкою. Перед пророщуванням бульби потрібно промити в розчині марганцівки. Потім посадковий матеріал розкладається в один (максимум два) шару по ящиках. Ящики необхідно тримати при температурі 20 – 22 С у світлому місці, уникаючи попадання прямих сонячних променів на бульби картоплі. Зазвичай картоплю починають пророщувати в темряві, тому з'являються довгі слабкі паростки, які легко можуть обломитися під час посадки. В ідеалі ж паростки повинні бути зелені, міцні і бути завдовжки не більше одного — півтора сантиметрів. Через два-три тижні ящики з насіннєвою картоплею можна буде перенести вже в більш прохолодне місце з температурою повітря близько 10 – 14 С, наприклад, на засклений балкон.

Під час пророщування бульби потрібно зволожувати, періодично перевертаючи і обприскуючи їх. Бульби потрібно обприскувати через день. Для обприскування по черзі використовується звичайна вода, розчин золи і розчин мінеральних добрив. Дане чергування обприскувань зменшує ризик захворювання картоплі, стимулює її ріст. Розчин необхідно готувати безпосередньо перед обприскуванням.

Хорошим місцем для пророщування картоплі є теплиця. Розкладіть картоплю на солом'яній підстилці і накрийте поліетиленовою плівкою. Так ви забезпечите тепло, світло і достатню вологість — прекрасні умови для появи паростків картоплі.

Перед посадкою картоплю в першу чергу необхідно протравити, захистивши її тим самим від впливу агресивного ґрунтового середовища. При цьому після обробки картоплі спеціальними препаратами на насіннєвому матеріалі утворюється довготривала захисна плівка. Майже ніхто, до речі кажучи, цього не робить, а потім всі садівники дружно скаржаться на різні інфекційні неприємності. Боятися цих «хімікатів» не потрібно, всередину рослин вони не всмоктуються. Для протруювання використовується розчин 20г борної кислоти в 10л води. Бульби в корзинах або сітках занурюються на кілька секунд в розчин, а потім просушують.

Картопля до посадки готова, але земля все ще не прогрілася — що робити?

Дуже часто дачникам доводиться стикатися з такою ситуацією, коли насінева картопля вже готова до висадки в грунт, але через пізню весну підготувати грунт для посадки не представляється можливим. Для того, щоб зберегти посадковий матеріал, в такому випадку можна укласти картоплю в підготовлені заздалегідь канавки, засипавши їх перегноєм, тирсою або звичайною землею. Для страховки можна накрити канавку плівкою. Бульби в такій канавці без проблем пролежать 1-2 тижні, після чого можна буде садити їх на постійне місце.

Як і коли садити картоплю?

У першу чергу приділіть увагу вибору місця під посадку картоплі. Найпоширенішою помилкою більшості дачників є те, що картопля висаджується багато років поспіль на одних і тих

же грядках. А адже всі ми прекрасно знаємо, що місце періодично потрібно міняти. При цьому для отримання хорошого врожаю необхідно також удобрювати грунт. Якщо земля містить дуже незначну кількість піску, то картопля буде рости погано. У такому випадку, землю потрібно спеціально розпушувати піском для того, щоб забезпечити надходження кисню до бульб.

Найбільш підходящим періодом для посадки картоплі є приблизно той час, коли на березах починають розпускатися листя. У цей час грунт повинен прогрітися на глибині близько десяти сантиметрам до 9 С. До речі, існує і прикмета така народна, згідно з якою починати садити картоплю треба тоді, коли березові листочки стануть розміром з копійку.

Картоплю слід садити на глибину 8 -10см, при цьому грядки слід розташовувати з півночі на південь, рекомендована схема посадки — 80х35см. Можна садити картоплю і частіше за схемою 60х60см, однак у цьому випадку стебла будуть заважати росту один одного. Густо посаджені рослини продуваються недостатньо, через що зростає ймовірність розвитку фітофторозу. Якісне підгортання призвести в даному випадку не вийде, тому багато бульби виявляться зеленими, а така картопля для їжі не придатна.

Оптимальним варіантом є посадка картоплі з відступом 90 см між рядами. У цьому випадку і підгортати простіше і бадилля працює на врожай краще. Майте на увазі, що чим посадковий матеріал крупніше, тим рідше потрібно проводити посадку. Яку б схему посадки ви не вибрали, садити картопляні бульби потрібно на одну і ту ж глибину, посадку виконувати рівними рядками, залишаючи під бульбами шар пухкого грунту. Все це сприяє створенню оптимального режиму для росту рослин.

При бажанні під час посадки картоплі ви можете під кожну бульбу робити окрему лунку і заповнювати її добривом, золою і перегноєм, і тільки після цього опускати туди картоплину. Після укладання бульб лунки засипають землею, розрівнюючи її граблями.

Як правильно різати картоплю для посадки?

Багатьом садівникам після неврожайного року доводиться перед посадкою розрізати картоплю в цілях зменшення витрати насіння. Робити це вкрай не рекомендується. Розрізавши всього одну хвору бульба, за допомогою того ж ножа ви заразите ще кілька картоплин. У такому випадку не дивуйтеся, чому потім у вас не буде врожаю. Якщо все-таки насіннєву картоплю доводиться різати, то не забувайте хоча б періодично дезінфікувати ніж, занурюючи його в концентрований розчин марганцю або в 5 %-й розчин мідного купоросу. Ще один нюанс полягає в тому, що бульбу потрібно розрізати не впоперек, а вздовж. Адже найякісніші паростки з'являються на так званій вершині бульби. Розрізаючи картоплину поперек, ви отримаєте дві нерівноцінні половинки, одна з яких дасть хороші паростки, друга ж, на якій верхні «очка» взагалі відсутні, може прорости значно пізніше.

Якою за розмірами повинна бути насіннєва картопля?

Найкраще садити картоплю розміром з куряче яйце. Чим дрібніше буде посадковий матеріал, тим слабкіше з нього виросте кущ, відповідно на ньому і врожаю буде менше. Так чому б не посадити найбільші бульби, адже запас поживних речовин у них набагато більше? Так, але це не призведе до істотного зростання врожайності, а витрата посадкового матеріалу значно збільшиться. Так що краще всього зупинитися на золотій середині.

Посадкову картоплю, як ми вже говорили, необхідно відбирати ще восени, причому з найпотужніших кущів, помічених заздалегідь кілочками. Якщо ви прислухаєтеся до даної поради й будете відбирати для посадки не кращі бульби, а саме бульби кращих рослин, то довгі роки вам не знадобиться купувати насіннєву картоплю, при цьому врожай буде залишатися стабільним. Якщо ж врожайність з часом стає гірше, то потрібно купувати новий посадковий матеріал. Оновлювати насіннєву картоплю рекомендується хоча б частково раз на п'ять років.

Як вибрати насіннєву картоплю в торгових точках?

Перед тим, як купити картоплю для посадки, ви повинні мати уявлення про те, що купуєте.

Розрізняють такі категорії насіннєвої картоплі: супер-суперелiта, суперелiта, елiта, бульби першої, другої і третьої репродукції. Перші три категорії картоплі вирощують у розсадниках.

Супер-суперелiта є насіннєвим матеріалом вищого класу, вирощеним з мікробульб. Він містить всі ознаки сорту і вільний від різного роду вірусних хвороб.

Суперелiта — невеликого розміру бульби, які є урожаєм першого року, вирощеним з супер-суперелітних бульб.

Еліта – це посадочні бульби, які є урожаєм другого року, отриманим від суперелітної картоплі. Вважаються найбільш врожайними. Саме їх рекомендується використовувати для посадки.

Далі йдуть категорії насіннєвої картоплі, вирощені з елітних бульб: перша репродукція, друга і т.д. Всі ці категорії також дають непоганий урожай, проте вони рік від року накопичують все більше і більше різних хвороб. Картопля після третьої репродукції придатна лише для вживання її в їжу.

Не слід вирощувати один і той же сорт картоплі більше 3-4 років або необхідно через цей проміжок часу оновлювати весь посадковий матеріал.

Перед покупкою посадкової картоплі обов'язково вимагайте у продавця карантинний і сортовий сертифікати. Ні в якому разі не купуйте картоплі за відсутності такого документа. Купуючи кота в мішку, ви ризикуєте занести серйозних шкідників і небезпечні інфекції на свою ділянку.

Ну ось, тепер ви знаєте, як правильно вибрати посадковий матеріал і садити картоплю на своїй ділянці [1].

Література.

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rivnist.in.ua/news/2014/03/20/1980

КОРНІЄНКО В.С., СТРИГУН Д.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ

Згідно з рекомендаціями Міжнародної організації праці розрізняють поняття «продуктивність» і «продуктивність праці».

Продуктивність вважається загальним показником, який, показує ефективність використання ресурсів під час виробництва різних товарів і послуг та відображає взаємозв'язок між кількістю і якістю вироблених товарів або наданих послуг і ресурсами, витраченими на їх виробництво, а також дає змогу порівнювати результати виробництва на різних економічних рівнях.

Що стосується продуктивності праці, то за рекомендаціями Міжнародної організації праці, це показник, який відображає ступінь ефективності використання одного конкретного фактору виробництва (або ресурсу) – праці.

На думку О. Грішнової, продуктивність праці є «узагальнюючим показником використання робочої сили,.. що, як і всі показники ефективності, характеризує співвідношення результатів та витрат, в даному випадку, – результатів праці та її витрат» [2, с. 361].

Продуктивність праці відбиває ступінь ефективності процесу праці. У її визначенні вихідною категорією є праця. Праця в сільському господарстві, як і в інших галузях економіки, – це доцільна, свідома, організована діяльність людей, спрямована на створення матеріальних і духовних благ, необхідних для задоволення суспільних і особистих потреб людей. Зміст і характер праці залежать від ступеня розвитку продуктивних сил і виробничих відносин [4, с. 55].

З'ясовуючи економічний зміст продуктивності праці, треба мати на увазі, що праця, яка витрачається на виробництво тієї чи іншої продукції, складається з: живої праці, яка витрачається в даний момент безпосередньо в процесі виробництва даної продукції та минулої праці, уречевленої у раніше створеній продукції, яка використовується тією чи іншою мірою для виробництва нової продукції (сировина, матеріали, енергія – повністю, машини, споруди тощо – частково).

---

* *Науковий керівник – Грищенко В.А., асистент*

Продуктивність праці – це ефективність затрат конкретної праці, яка визначається кількістю продукції, виробленої за одиницю робочого часу, або кількістю часу, витраченого на одиницю продукції. Зростання продуктивності праці означає збільшення кількості продукції, виробленої за одиницю часу, або економію робочого часу, витраченого на одиницю продукції [8, с. 8].

Вченими [3] продуктивність праці визначається як ефективність виробничої діяльності людей у процесі створення матеріальних благ і послуг.

Американський дослідник-аналітик Д. Сінк визначає продуктивність – як відношення кількості продукції, виробленої даною системою за даний період часу, до кількості ресурсів, спожитих для створення цієї продукції за той же період часу [9, с. 29]. В свою чергу Є. Качан, О. Дяків та В. Островерхов, зазначають, що «продуктивність праці – це ефективність затрат конкретної праці, яка визначається кількістю продукції, виробленої за одиницю робочого часу, або кількістю часу, витраченого на одиницю продукції» [3, с. 150]. Отже, як бачимо, нині в наукових працях не існує єдиного визначення економічної сутності поняття «продуктивність праці».

На нашу думку, продуктивність праці – це ефективність затрат конкретної праці, яка визначається кількістю продукції, виробленої за одиницю робочого часу, або кількістю часу, витраченого на одиницю продукції.

У процесі виробництва функцією живої конкретної праці є створення нової вартості, а також перенесення робочого часу, матеріалізованого в речових елементах виробництва, на створюваний продукт. Тому продуктивність праці відображає ефективність як живої, так і сукупної (живої та уречевленої) праці. Розрізняють поняття індивідуальної (живої праці) і суспільної (живої та уречевленої) праці.

Розрізняють продуктивність праці в масштабі суспільства, регіону, галузі, продуктивність праці на підприємстві і продуктивність індивідуальної праці окремого працівника.

Кожне підприємство відрізняється визначеним рівнем продуктивності праці, що може підвищуватися або знижуватися в залежності від різноманітних чинників. Неодмінною умовою розвитку виробництва служить ріст продуктивності праці.

Підвищення продуктивності праці полягає в тому, що частка витрат живої праці в продуктах зменшується, а частка витрат минулої праці - збільшується, але при цьому загальна сума праці, укладена в кожній одиниці продукту, зменшується.

На рівень продуктивності праці впливає розмір екстенсивного використання праці, інтенсивність праці, а також техніко-технологічний стан виробництва.

Екстенсивна характеристика праці відбиває ступінь використання робочого часу і його тривалість у зміну при сталості інших характеристик. Чим повніше використовується робочий час, чим менше простоїв, непродуктивних витрат часу і чим довша робоча зміна, тим вище продуктивність праці. Екстенсивна характеристика праці має видимі межі: законодавчо встановлену тривалість робочого дня і робочого тижня. Якщо протягом законодавчо встановленого робочого дня робочий час цілком використовується на продуктивну працю, то це буде межею можливого розміру екстенсивного використання праці.

Інтенсивність праці характеризує ступінь її напруженості в одиницю часу і вимірюється кількістю витраченої на цей час енергії людини. Чим вище інтенсивність праці, тим вище її продуктивність. Максимальний рівень інтенсивності визначається фізіологічними і психічними можливостями людського організму, а це означає, що інтенсивність праці має фізіологічні межі і не може бути необмеженою.

Таким чином, інтенсивність праці - важливий чинник продуктивності, але він має фізіологічну межу і потребує дотримання фізіологічних норм витрати людської енергії.

Джерелом росту продуктивності праці, що не має меж, є науково-технічний прогрес, техніко-технологічне удосконалювання виробництва, поява нових матеріалів, видів енергії й ін.

Ріст продуктивності праці на підприємствах проявляється у вигляді:

– збільшення маси продукції, утворюваної в одиницю часу при незмінній її якості;

– підвищення якості продукції при незмінній масі, утворюваної в одиницю часу;

– скорочення витрат праці на одиницю виробленої продукції;

– зміни співвідношення витрат живої і минулої праці у бік росту частки витрат минулої праці при загальному скороченні витрат праці;

– скорочення часу виробництва й обертання товарів;
– збільшення маси і норми прибутку [1, 5-7].

Цілком очевидно, що можуть бути різноманітні комбінації зазначених видів прояву росту продуктивності праці. Кожний із них окремо й у сполученні з іншими свідчить про велике значення рівня продуктивності праці і її приросту для економіки підприємств, що знаходяться під впливом конкуренції, що посилюється, на ринках товарів, послуг і праці.

Ріст продуктивності праці забезпечує підприємствам і всьому суспільному виробництву подальший розвиток і сприятливі перспективи, що в кінцевому рахунку веде до підвищення рівня життя населення.

Література.

1. Волгін М.А. Економіка праці: (соціально-трудові відносини) / За ред. М.А. Волгіна, Ю.Г. Одегова. – К. : Іспит, 2003. – 736 с.
2. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: [Підручник] / О.А. Грішнова. – [3- тє вид., випр. і доп.]. – К. : Знання, 2007. – 559 с.
3. Економіка праці та соціально-трудові відносини: [навчальний посібник] / Є.П. Качан, О.П. Дяків, В.М. Островерхов та ін.; за ред. Є.П. Качана. – К. : Знання, 2008. – 407 с.
4. Жуковський М.О. Трудові ресурси як складова конкурентоспроможності підприємства / М.О. Жуковський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2. – С. 54-59.
5. Завіновська Г.Т. Економіка праці: [Навчальний посібник] / Г.Т. Завіновська. – К.: КНЕУ, 2003. – 300 с.
6. Зайцев Н.Л. Економіка організації: [Підручник] / Н.Л. Зайцев. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К. : Іспит, 2014. – 624 с.
7. Лукашевич В.М. Економіка праці та соціально-трудові відносини: [Навчальний посібник.] / В.М. Лукашевич. – Львів : Новий Світ-2000, 2008. – 248 с.
8. Макаренко П.М. Напрями підвищення продуктивності аграрної праці / П.М. Макаренко, О.В. Болдуєва // Держава і регіони. Серія. Економіка і підприємництво. – 2008. – № 6. – С. 87-91.
9. Синк Д.С. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение / Д.С. Синк; пер. с англ.; общ. ред. и вступ. ст. В.И. Данилова-Данильяна. – М. : Прогресс, 1989. – 528 с.

***TARAN M., HORBACH P.* ***
Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

DEVELOPMENT OF INNOVATION IN AGRICULTURE UKRAINE

Topical issues of agriculture Ukraine is an innovative way of production. The widespread introduction of innovation in all areas of agricultural enterprises contributes:

- productivity growth;
- saving different resources;
- reduce costs and decrease the cost of agro-food products;
- share increase and improve the efficiency of agricultural production.

Innovative potential forms of agricultural enterprises ability to compete in domestic and foreign markets and helping to avoid crisis.

An important tool for improving the competitiveness of the agricultural sector of Ukraine is an innovative model of development. Improving the efficiency of agricultural production is conditioned nowadays largely widespread introduction into practice of domestic and international scientific and technical progress, the strategic role which belongs innovation.

** Supervisor – Shabinskyy O., Doctor of Economics, professor*

Results innovation reflected in increasing sales, reducing production costs, increasing capital-labor ratio and productivity, increase profitability and other production and financial performance of agricultural enterprises and socio-economic development of rural areas.

The essence of the innovation development of various sectors of the national economy does not contain fundamental differences. However, the nature of agriculture and the main directions of this process significantly different.

The main features of formation and development of innovative processes in agriculture include the following:

– significant differences by regions climatic conditions and production specialization;

– variety of agricultural products produced, processed products, a significant difference in the technology of production, holding and feeding animals;

– big difference in the period of production of certain agricultural products and processed products;

– the large variety of types of production in different legal forms of ownership, size, etc.;

– high dependence of production technologies in agriculture to climatic conditions, road networks, distance from centers of supply and sales markets and other factors;

– agricultural producers isolation, remoteness from information and consulting services and organizations that produce scientific and technical products;

– divergent social and educational level of workers of agriculture;

– lack of clear scientific and caused organizational and economic mechanism of transfer of scientific achievements to agricultural producers and as a result, a significant backlog for the development of the industry innovations in production [1-3].

With the introduction of innovations in industry products typically do not change, just get improved properties. Innovation in agriculture can be viewed in four stages:

1) development of innovation;
2) testing and test innovations;
3) playback innovations;
4) innovation in production.

The main purpose of innovation in agriculture is to ensure the efficiency and environmental performance of agricultural production [2].

Subject to the requirements stipulated scientific classification was developed set of features classifications innovation that allows efficiently organize innovative activities in agricultural enterprises. Classification of innovations is presented in table. 1 [5].

It should be noted that agricultural development innovations and their implementation is mainly due to new plant varieties, new breeds of animals, new technology, new energy saving technologies, the use of which in most cases changes the characteristics of the agricultural products produced, but not lead to new products.

Innovative activity is an important part of accelerating the development of agriculture. It is in this area, unlike others, the development of innovation takes place more slowly, requiring special attention. Innovative processes in agriculture have certain characteristics associated with its characteristics, namely the presence of living organisms, seasonality and increased risk etc..

The most common innovations include new varieties and hybrids of plants and animal breeds, strains of microorganisms, trademarks and modifications of agricultural equipment, technology, chemical and biological agents and animal and plant protection, economic development, etc..

But, unfortunately, due to the large length stages of development and testing of fundamental innovations in agriculture, the results of scientific achievements in breeding crops give the most bang for 15-20 years from the beginning of each direct funding of research and in the selection of animal species - 20-30 more years [4].

Introduction of innovations and market development is constrained as several other factors, among which the most significant is the low purchasing power of households and the lack of reliable and comprehensive information on the latest domestic scientific developments in the field of agriculture.

Scientific studies require annual large-scale financing and full government support, as this depends on the scientific level and quality of innovation, which is extremely important in the spread of the Ukrainian market of scientific and technical products competitive foreign equipment and technology,

whose technical and economic parameters are not inferior, and sometimes surpass domestic counterparts. This is especially true import of agricultural machinery, seeds of foreign varieties of crop plants and plant protection products. Financial support for innovation is also needed at other stages of the innovation process, as should ensure promotion of domestic demand for research and development [3].

Table 1

Classification of innovations in agriculture

Symptom of classification	*Type of innovation*
The subject and scope of innovation	- biological - technical - technological - economic - social
The degree of novelty innovations	- for new businesses - new to the industry - new for the region - new for region - new for countries
The depth of the changes made	- basic - improving - modification - applications
The form of realization of innovations	- in the form of product - in the form of process
The focus of use	- gains - non-profit - protective - offensive - devastating
The period of implementation	- long-term - medium - short-term
Origin	- external - internal
Size costs	- innovations that require large investments - innovations that require minimum cost - innovations are possible at no extra cost
Sources of funding	- own funds - budget - credit and other borrowings - mixed funding
The risk	- lack of uncertainty - partial uncertainty - complete uncertainty

The development of innovation in agriculture Ukraine is an important direction for augmentation of competitive advantage, since agricultural sector economically developed countries gradually transformed into knowledge-intensive production.

Thus, we can conclude that in the context of the existence of the necessary increase production and competitiveness of agricultural products as one of the promising areas of Ukraine agricultural enterprises are using innovative approaches to the economic activities in agriculture.

Literature.

1. Skudlarski J. The theoretical aspects of innovation / J. Skudlarski, S.O. Zaika, Gridin O.V. // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – Випуск № 1. – С. 17-25.

2. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України/ О.І. Дацій. – К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2014. – 428 с.

3. Заика С.А. Инновации как основа восстановления продовольственной безопасности Украины / С.А. Заика, А.В. Гридин // International scientific-practical conference from Baltic to Black sea: National models of Economic Systems: Conference proceedings, March 25, 2016. Riga: Baltija publishing. 348 pages, pp. 71-75.

4. Заїка С.О. Генезис дефініції інновація / С.О. Заїка, О.В. Грідін // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 2(48). – Ужгород, 2016. – С. 24-30.

5. Шквиря Н.О. Особливості інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств / Н.О. Шквиря // Держава та регіони. – 2007. – № 6. – С. 216.

ОБЕРЕМОК В.В., ТРОФІМОВ Я.Ю.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Просування новітніх технологій у виробництво і на ринок є досить складним процесом через те, що все нове сприймається скептично. Особливо повільно ринок сприймає нововведення в тих сферах, де існують порівняно довготривалі та вже навіть традиційні системи взаємозалежностей. Такими системами можуть бути особливі технології, способи використання товарів або надання послуг, їхні певні якості й параметри. Близькими до такої характеристики є системи взаємозалежностей у сільськогосподарському виробництві.

Традиційними і навіть такими, що мають статус ознак трендів розвитку в сільському господарстві, є хімічні технології рослинництва. Хімічні технології містять такі напрями, як захист рослин, системи удобрення, стимулювання росту та ряд інших. Великою перевагою таких технологій, що базуються на використанні хімічних і синтетичних речовин, є їхня надійність за призначенням. Працювати з хімічними пестицидами надзвичайно зручно з точки зору впевненості в результаті. Використання мінеральних добрив дещо складніше та не таке прогнозоване, проте звички української агрономії, котрі формувалися десятиріччями, перетворюються у звичаї, і відійти від них можливо тільки використовуючи прогресивне бачення аграрного виробництва. Однак при цьому виникає проблема – згубний вплив на екологічний стан природи. Альтернативою є напрямок біотехнологій в сільському господарстві.

Внаслідок цілого комплексу причин біотехнології прогресивно розвиваються в передових країнах, і п'ятдесятирічний досвід Японії, США та Європи є велетенським порівняно з мінімальними українськими напрацюваннями. Органічні продукти за кордоном є звичним явищем, ринки цих продуктів сформовані та стабільні. Основою таких переваг є тривале випробовування та впровадження біотехнологій. Розвиток органічного землеробства в Україні надто повільний, аби формувати тренди розвитку галузі, проте він має великі перспективи. Поступове поєднання звичайних технологій, основаних на хімічних засобах, та біотехнологій, дозволить зменшити пестицидне та синтетичне навантаження на ґрунт і екосистему регіонів, та в цілому всієї країни. Використання біологічних інсектицидів, фунгіцидів та добрив отримує популярність в першу чергу в особливих умовах господарювання – в теплицях, овочівництві та ягідництві.

** Науковий керівник – Грищенко В.А.*

Наступним кроком мусить бути масштабне впровадження новітніх технологій в рільництві, а це неможливо без досліджень, котрі вимагають капіталовкладень. Особливою актуальністю серед першочергових досягнень біотехнологій у рільництві може стати деструкція пожнивних залишків та інокуляція насіння польових культур. Таким чином популярність альтернативи зростатиме, а отже, відбуватиметься автоматичне поширення перспективних змін у господарюванні, благотворних для природи і людини [1].

Література.

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ar25.org/article/novitni-tehnologiyi-v-silskomu-gospodarstvi.html

FEDERKA S., LISMAN O.*

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

FEATURES PLANNING INNOVATION ACTIVITY

The role of innovation in the company in the current market environment is difficult to overestimate. It is a key element of competitiveness and identifies ways to respond to external environment, allowing focus on improving all processes as well as Waste Products Company.

The concept of innovation covers broad aspects: the productive forces and production relations. Is the basis of new product and service improvement processes of the company. It can be caused by market needs and performance development [1].

Innovation occurs after the formation of five types of changes:

– the use of new techniques and technologies;
– providing new product properties;
– the using of new materials;
– a change in the structure of production and processes associated with it;
– the emergence of new markets [6].

The most common understanding of the concept of "innovation" is the result of creative activity, acting as a new or improved product, process, implemented in the market. Thus the main features of innovation are scientific and technological innovation, the possibility of manufacturing production to meet the demand of the market [2].

Also, the term innovation can be seen as a process. In a broad sense it consists of stages:

– basic research, are purely theoretical, and result in a discovery of the laws, patterns and other fundamental concepts;
– applied scientific research, special studies, the results of which - the narrow patterns or specific technical solutions that serve as the invention;
– research and development activities, results - experimental production, preproduction of new products, obtaining prototypes, establish a working document;
– industrial production, characterized by serial, mass production, selling products to the final consumer.

In implementing the various stages of the innovation process in the company produced various models of [7], which is a significant part of the strategic management.

Features innovative development companies characterized by a set of available resources, determining its ability to create, search, selection and innovation, and are characterized by the concept of innovation potential.

Innovative potential is both a prerequisite and outcome of the choice of certain innovative strategies factor that shows the degree of susceptibility of businesses to innovate [5].

** Supervisor – Shabinskyy O., Doctor of Economics, professor*

Implementation of business opportunities starts with adequate to the external and internal environment overall management strategy. The innovative strategy as part of general requires special attention and bringing to coordinate with other processes in the enterprise. The main objective is to achieve a balance between the development of scientific, technical and industrial potential.

Strategic planning linked to global goals of the enterprise and bringing them into line with the requirements of the environment. Planning should provide an opportunity to anticipate change and respond to cases of external changes.

Planning innovation associated with the implementation of certain complex functions:

– major is reflect the essence of planning;
– specific -is reveal the content of the planning process;
– providing is contribute to the basic and specific [3].

On this basis, formed functional subsystems - setting goals and priorities, development plans, study activities, projects, normative and methodological subsystem, information, logistics, organizational, staffing and coordination in the planning system innovation.

Innovative development is based on a system of interrelated steps aimed at effective assessment and selection of innovations for implementation in the enterprise. These stages are explained by economic means efficiency innovations so that on a corporate level in determining the long-term goals can analyze and consider the task of innovation development [4].

The convergence and interpenetration of strategic and innovative processes provided by the integration of assessment methods and selection strategies of innovation based on the following main stages:

1. Analysis of the environment and the development of innovative behavior: the results of research, forecasting, monitoring is the basis for constructing model of strategy is developing and evaluation of innovative behavior, which must comply with possible changes in the external environment interaction venture with competitors, customers, strategic partners, suppliers, shareholders and creditors as a result of the commercialization of innovations. At this stage, we have the potential sources of economic growth:

– formed a patent portfolio that blocks the actions of competitors;
– have the opportunity to expand market share due to meet the latent needs of customers and bring to market unique in its characteristics of new services or products improving;
– receiving royalties when entering into licensing agreements with strategic partners;
– diversification of product lines and the transition to more advanced marketing model;
– and increase the value of its shares by creating intellectual capital in the form of intangible assets.

2. Analysis of the internal environment can be made on the following areas:

– marketing;
– production;
– finance;
– staff;
– the management structure.

Estimation of innovative activity of former and current time capabilities in an innovative environment. Such knowledge can at the stage of strategic development areas excluded from among these alternatives unattainable goals due to lack of resources or poor infrastructure.

3. Consideration of alternative options to achieve the strategic objectives: the choice is between the parties to the innovative design, the date and place new items on the output market volumes patents, investment sources.

4. Selection innovation is based on the feasibility, organizational and technical justification in terms of innovation strategies, resources and performers.

5. Feasibility organizational and technical justification of innovative strategies: while it is appropriate to use approaches that are used to assess the effectiveness of projects and discounted cash flows arising in the development and implementation of innovations. This approach to evaluating the effectiveness due to the fact that in practice innovative strategies adopted to represent and treat in the form of investment decisions.

6. Analysis of innovation potential: the stage of corporate budgets assesses the innovation potential for determining the adequacy of enterprise financial and economic resources to provide innovative strategic and current production activities. It turns correspondence between innovative long-term and

short-term economic goals, objectives and resources. Evaluation of innovative capacity aimed at establishing consistency between the current strategic innovation and production activities on the basis of financial and economic support for their effective implementation. If, after calculating the cost of innovation in assessing the innovative potential derived indicators are negative, it is necessary to analyze the possibilities of enterprise technology to provide new investment funds from external sources.

7. Evaluating the effectiveness of the development and implementation of product and technological innovation on the basis of internal infrastructure capacity, examines overall farm efficiency and new and / or improving technologies including their estimated impact on growth businesses.

8. Analysis of the innovation process to identify matches between achieved and planned results of the innovation. A comparison of the effectiveness of approved and executed economic decisions aimed at identifying possible shortcomings and their consideration when developing further innovative development strategies [4-6].

Using parallel with network planning methods innovation can ensure continuity of strategic development through innovation. Using these techniques due to the choice of options that companies most often used in the transition from the implementation of a strategy of innovative development to develop another. In one of the approaches innovative projects are implemented in parallel: development and implementation of new technologies and improving carried out on a regular basis, one innovation will change the other mode vicious cycle. In another, a consistent approach, innovation usually are reactive in nature and implemented in response to the innovative actions of competitors. In other words, some businesspersons have to innovate followed by other market participants to secure a similar position as the innovative active competitors. In sequential approach may be a time gap between the implemented and planned to implement new or improving technology that could adversely affect the competitiveness of products produced now [7].

Inadequate support innovative development of monetary and financial, labor and economic resources increases the time and the resultant risk. Conversely, timely and full financing of investment support innovation processes contributes to early release of new products to the market and, therefore, brings the term income from investments.

Thus, the main stages of organization innovation businesses include:

– setting goals of innovative development company;

– development of basic development strategy and the degree of compliance of the environment, capacity and cycle of enterprise development and the level of risk is acceptable for the enterprise;

– definition of innovation objectives in terms of areas of the company;

– evaluation of innovative potential of enterprise;

– evaluation of innovative potential of enterprise;

– development of innovative strategies and preparation of innovative enterprise budget;

– implementation of innovative strategies;

– innovation strategy adjustment according to the changing goals of the enterprise, the basic development strategy or changes in the level of innovation potential [5].

Thus, innovation management, including its strategic planning occupies the most important place in the overall strategies of management. Through it realized an important indicator of effective management of business entity - the innovative potential of the enterprise. Innovations emerge as key elements of an optimal response to external changes and survival in high competition. The system integration phases of strategic and innovative development of generalized innovation organization, are planning approaches to innovation.

Literature.

1. Балаж Д.В. Методичні завдання вибору та обґрунтування стратегії інноваційного розвитку підприємства / Д.В. Балаж // Управління розвитком. – № 17. – 2013. – С. 68-70.

2. Єфремов О.С. Особливості стратегічного планування інноваційного розвитку підприємств / О.С. Єфремов // Вісник Хмельницького національного університету. – Том 2. – Випуск 4. – 2009. – С. 69-73.

3. Заїка С.О. Генезис дефініції інновація / С.О. Заїка, О.В. Грідін // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 2(48). – Ужгород, 2016. – С. 24-30.

4. Заїка С.О. Фактори формування інноваційного потенціалу підприємств / С.О. Заїка // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – Том 20. – Випуск 6. – 2015. – С. 94-97.

5. Попова Н.О. Науково-теоретичні основи управління інноваційним розвитком на підприємстві / Н.О. Попова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – № 4(16). – 2011. – С. 133-136.

6. Сімоненко Д.С. Проблеми планування інноваційної діяльності підприємства / Д.С. Сімрненко // Економічні інновації. – Випуск 38. – С. 189-194.

7. Шаманська О.І. Стратегічне планування інноваційної діяльності в системі ресурсного потенціалу підприємства / О.І. Шаманська // Актуальні проблеми економіки. – № 6(96). – 2016. – С. 164-168.

ФИЛЕНКО Ю.Р.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

THE EFFICIENCY OF SUGAR BEET PRODUCTION

Щасливі ми, що народилися в Україні. Тут живуть наші батьки, діди, прадіди, тут корінь українського народу. Знати свій народ — це знати мамину пісню, яка посіяла в душу дитині зернята добра, це знати і не забувати батьківську хату, стежину до школи, від якої діти йдуть у широкий шлях Батьківщини, це знати бабусину вишиванку, забуту і розтоптану жорстоким часом. Сьогодні ми повинні знати свої корені та думати про те, без чого не мислиться жоден народ: народні звичаї, традиції, про нашу Берегиню, обереги на рушниках, про наші добрі і славні символи. Вишиванка – назва народної сорочки, прикрашеної орнаментованою вишивкою. Важлива складова українського національного вбрання. Українці здавна ставилися до одягу шанобливо та з повагою. Мами вишивали одяг для дітей, вкладаючи в неї свої молитви і ніжні почуття. Вишиванки служили і прикрасою, і оберегом. За ним можна було визначити, звідки родом власник сорочки. Зараз можна купити вишиванку, а колись одяг люди вишивали самостійно. Традиційно вишивку розміщували на одязі в певних місцях, щоб захистити душу людини від злих сил. Тому предки вишивали воріт, поділ, горловину, манжети. Так вони прагнули захистити частини одягу, на яких тканину закінчувалася і з'являвся доступ до тіла людини. Функцією традиційної вишивки була саме охоронна місія. Вона не допускала попадання негативних сил в душу людини через краю сорочки. Також вважалося, що вишита сорочка оберігає власника від заздрісних і недобрих людей. Коли зла людина дивився на візерунки вишиванки, він відволікався від поганого настрою і випускав злу силу недоброзичливця повз ціль. Так що вишита сорочка нарівні з вишитими рушниками служила реальним оберегом. Крім того, предки вишивали сорочки на добро і з благими намірами. Сорочка завжди вишивалась жіночими руками, а тому несла сильний емоційний заряд, символізувала добро, любов і вірність. Давнє замовляння наших предків говорило: "Якою білою є сорочка на тілі, таким щоб і чоловік до жінки був". Саме тому дівчата повинні були вишити своєму нареченому вишиванку до весілля. Кожен регіон України має свою особливу вишиванку, яка відрізняється від інших технікою та орнаментом. Фактично, кожна область може повихвалятись унікальними вишитими сорочками, притаманними тільки їй. І кожна сорочка є неповторною та особливою по своєму.

Література.

1. [Electronic resource]. – Access mode: https://uk.wikipedia.org/

2. Півень О.І. Символіка незалежної України / О.І. Півень, Н.С. Новіцька, Т.І. Лось // Видавнича діяльність. – 2012.

** Науковий керівник – Грабар Н.Г. кандидат наук із соц. комунікацій*

FOMINA A.*

Kharkiv Petro Vasylenko National TechnicalUniversity of Agriculture

MOTIVATION AS A FACTOR INCREASED PRODUCTIVITY

Motivation of staff is one of the few factors increasing productivity in the enterprise. Nowadays, motivation of staff takes a landmark in the organization of the enterprise than ever before. This is primarily due to the fact that modern leaders began to realize that the main key to success in business is personnel focused on results. Without exaggeration, motivation can be called a major driver of human activity.

In scientific studies of foreign and domestic scientists investigated some theoretical and practical aspects of the efficient use of labor potential, quality of staff motivation and increase employment. However, the impact of motivational processes productivity remains unexplored [1].

To prevent loss of profits in the company, the manager must achieve ultimate work of their subordinates. To effectively manage such resources as people head should be allocated specific parameters of that assigned personnel, replacing those that can affect the psychological state performers, thereby justifying or explaining them. Perfectly designed work should create internal motivation, sense of personal contribution of manufactured products.

Today distinguish the following types of personnel motivation:

– financial motivation;

– immaterial motivation.

Financial motivation. The leading role in financial motivation work belongs wages as the main form of income employees. Especially relevant is the issue of financial motivation for countries with economies in transition, which include Ukraine.

This is due at least two reasons: low income and the need for the establishment of new content forms and methods of financial stimulation of employment in the economy [2].

The structure of financial motivation system include: salaries, salary, bonus, interest, compensation, vacation and other forms of payment, usually in cash.

The impact of high wages for staff motivation and efficiency of production is multifaceted. First, higher wages reduces turnover, and provides a more stable workforce. Second, the policy of high wages makes it possible to select the job market most prepared, experienced, enterprising employees. The main advantage here is also a savings in training and retraining newly hired [3].

To the non-financial incentives include - teaching, praise, certificates, contests, personalized gifts, various competitions and more. Non-financial incentives consisting of a whole range of issues - from employee motivation and evaluation of his work colleagues, and ending the internal climate of the company, the ability to express themselves in various aspects of the company, the opportunity to learn something that is very useful for staff.

Methods of non-financial incentives can be applied to a particular employee or implemented unaddressed. The latter include conducting joint corporate events, as well as providing various benefits - the so-called social package.

To date, the benefits package is one of the most effective ways to motivate employees: for example, the organization of free meals, medical insurance, payment of transport and mobile preferential or free tours to the resort for health, and the opportunity to improve their skills or be trained by the company [5].

The main tasks of motivation:

– forming each collaborator understanding of the nature and importance of motivation;

** Supervisor – Zaika S., PhD, senior lecturer*

– training organization psychological basis of internal organizational communication;

– formation of leaders of democratic approaches to personnel management using modern methods of motivation.

Problems associated with motivation, hard to define and even harder to analyze. According to one view, the motivation includes:

1) direction of individual behavior;

2) as individual effort after he chose this area;

3) stability of this behavior, ie how long an individual will act in a certain direction [3-4].

Another view is that the analysis of motivation should be focused on the factors that drive and stimulate the activity of the individual [6].

A well-planned system of motivation can significantly improve staff efficiency, increase sales, improve production process and customer service without a large material costs of the company. Because when a worker performs his duties with full dedication and his goals include self-development of the company in general, then efficiency increases by several times and vice versa, decreases in the lack of motivation or lack of general.

Effective management of industrial and economic activities of enterprises depends largely on the use of incentive measures established skillfully, but they should be improved based on the results of monitoring and motivation to attach to the kind of work mentality of Ukrainian economic situation in the country.

Summing up the above, we can conclude that motivation is essential for the success of the enterprise, and to ensure the improvement of the motivation of employees necessary to skillfully combine both financial and non financial incentives, namely:

– develop a perfect system of awarding work;

– involve developing a system of awarding employees;

– personally communicate with employees and assist them in solving certain problems;

– thanks to announce the general meeting of the enterprise;

– create certain conditions for getting a job promotion (benefits package, insurance, health care, etc.).

Literature.

1. Андрушко В.К. Управління персоналом: [Навчально-методичний посібник] / В.К. Андрушко, Ю.М. Комар, С.Ю. Комар. – Хмельницький : ХІУП, 2010. – 256 с.

2. Дмитренко Г.А. Мотивація і оцінка персоналу: [навчальний посібник] / Г.А. Дмитренко, Е.А. Шарапатова, Т.М. Максименко. – К. : МАУП, 2012. – 248 с.

3. Заїка С.О. Управління інтелектуальним капіталом як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства / С.О. Заїка, О.В. Грідін // Вісник ХНТУСГ Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків : ХНТУСГ, 2016. – Вип. 177. – С. 176-186.

4. Колот А.М. Мотивація персоналу: [підручник] / А.М. Колот, С.О. Цимбалюк. – К. : КНЕУ, 2011. – 397 с.

5. Крушельницька О.В. Управління персоналом: [навчальний посібник] / О.В. Крушельницька, Д.П. Мельничук. – К. : Кондор, 2003. – 296 с.

6. Мазнєв Г.Є. Сутнісна характеристика інтелектуального капіталу / Г.Є. Мазнєв, С.О. Заїка, О.В. Грідін // Науково-практичний журнал «Причорноморські економічні студії». – 2016. – Вип. 10. – С. 36-47.

ФРАНКО Є.О.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних ринкових умовах заставою виживання та основою стабільного становища будь-якого підприємства є його фінансова стійкість. Якщо підприємство фінансово стійке, платоспроможне, то воно має ряд переваг перед іншими підприємствами того ж профілю для отримання кредитів, залучення інвестицій, у виборі постачальників і в підборі кваліфікованих кадрів. Чим вище стійкість підприємства, тим більше воно незалежно від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик опинитися на краю банкрутства [1].

Великий вплив на фінансовий стан будь-якого підприємства робить стан дебіторської та кредиторської заборгованості. Правильний аналіз зміни обороту ресурсів, вкладених в запаси і розрахунки, дає можливість визначити резерви зменшення потреби в оборотних коштах шляхом оптимізації запасів, їх відносного зниження в порівнянні зі зростанням виробництва, прискорення розрахунків або, навпаки, залучення коштів в оборот при несприятливому положенні справ на підприємстві. Розумне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства є гарантом успішного розвитку підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику [2].

Об'єктом дослідження є Агрофірма ім. Довженка. Агрофірма успішно розвиває рослинницьку галузь. Стратегічними культурами є цукровий буряк і соя, окрім них вирощують озиму пшеницю, ячмінь, соняшник.

Аналіз фінансового стану підприємства дозволяє зробити наступні висновки:

1. Щодо показників фінансової незалежності підприємства можна побачити, що значення коефіцієнта автономії вище за рекомендоване значення: у 2015 р. – 0,76, а в 2013 р. – 0,75, це свідчить про стійкий фінансовий стан підприємства, незалежність його від зовнішніх джерел фінансування і можливість виконати свої зовнішні зобов’язання за рахунок власних коштів;
2. Також позитивним є збільшення величини власних оборотних коштів порівняно з 2013 роком збільшення відбулось на 382,7 тис. грн. Наявність власних оборотних коштів і збільшення показника в динаміці, свідчить про те, що підприємство не тільки здатне сплатити власні борги, а й має фінансові ресурси для розширення діяльності.

Проаналізувавши платоспроможність підприємства можна сказати, що підприємство є платоспроможнім.

Однією з основних проблем зростання дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства є недосконаліть управління його грошовими потоками. Оперативне управління грошовими ресурсами - планування грошових потоків і ефективне управління підприємством неможливе без оперативного контролю дебіторської і кредиторської заборгованості. Несвоєчасність отримання даних по заборгованості може призвести до того, що підприємство або залишиться без необхідних обігових коштів, або не зможе правильно запланувати обсяг грошових коштів для майбутніх виплат [3].

Здійснення контролю за рухом дебіторської і кредиторської заборгованості необхідно для поліпшення розрахунково-платіжної дисципліни. Важливим фактором контролю є оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості.

Важливим є співвідношення розміру кредиторської та дебіторської заборгованості. Великі суми дебіторської та кредиторської заборгованості є результатом самовільного перерозподілу оборотних коштів підприємства.

Виходячи із сутності дебіторської заборгованості, яка являє собою вилучення грошових

** Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент*

коштів та інших оборотних активів з обороту підприємства, значні її розміри, особливо за товари, роботи, послуги, свідчить про безпроцентне кредитування інших підприємств. А це стає причиною фінансових труднощів самого підприємства.

Великі розміри кредиторської заборгованості також негативно характеризуються діяльність підприємства та свідчать про напруженість його фінансового стану та платіжної дисципліни.

У процесі аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості необхідно скласти розрахунковий баланс шляхом порівняння цих видів заборгованості.

Активне сальдо матиме місце за умови перевищення величини дебіторської заборгованості над кредиторською, пасивне сальдо – умови перевищення величини кредиторської заборгованості над дебіторською [4].

У разі аналізу валюти балансу ознакою задовільного балансу підприємства є приблизна величина темпів приросту дебіторської і кредиторської заборгованостей.

Доцільним є здійснення розрахунку коефіцієнта співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей за формулою:

К_(Д/К)=ДЗ/КЗ

Цей коефіцієнт показує здатність підприємства розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів.

Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві Агрофірма ім. Довженка перевищує рекомендоване значення. Найбільше значення показник досяг у 2014 році, адже на кожну гривню кредиторської заборгованості припадає 12,7 гривень дебіторської заборгованості. У 2013 році – 5,51 грн., а в 2015 - 2,10 грн.

Ми запропонуємо покращити процес управління дебіторською заборгованістю. У цілому управління дебіторською заборгованістю включає: аналіз дебіторів, аналіз реальної вартості існуючої дебіторської заборгованості, контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості; розробку політики авансових розрахунків та надання комерційних кредитів; оцінку та реалізацію факторингу [5].

Також для покращення діяльності підприємства потрібно провести аналіз дебіторів, особливо тих, хто розраховується несвоєчасно. Для цього можна запропонувати такі заходи: треба визначити склад дебіторів з урахуванням їх репутації, платоспроможності, обмежити розмір дебіторської заборгованості в розрахунку на одного клієнта, забезпечити покриття дебіторської заборгованості шляхом страхування, забезпечення векселями, використанням штрафних санкцій. Це дозволить повернути власні кошти підприємства, що належать підприємству і таким чином не збільшувати суму позичкових коштів, особливо кредиторської заборгованості.

Література.

1. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / М.Я. Коробов. – [2-ге вид.]. – К. : ТОВ «Знання», 2001 – 378 с.

2. Житна І.П. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств / І.Г. Житла. – К. : Вища шк., 2001.

3. Фінанси підприємств: [Підручник] / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик та ін.; Кер. кол. авт і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – [5-те вид., перероб. та допов.]. – К. : КНЕУ, 2004. – 546 с.

4. Малій О.Г. Фінансовий аналіз: [Курс лекцій] / О.Г. Малій. – Харків : ХНТУСГ, 2016. – 157 с.

5. Малій О.Г. Фінанси підприємства: [Курс лекцій] / О.Г. Малій. – Харків: Вид-во «Міськдрук», 2011. – 160 с.

ЦИМБАЛІСТ А.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД, ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ТА ПЕРСОНАЛОМ

Становлення й зміцнення ринкових відносин в Україні потребує глибокого вивчення нових теоретичних положень та розробки практичних підходів до управління діяльністю підприємств. Під час розробки стратегії управління підприємством широко використовують системний підхід, який дає змогу обґрунтувати функції та структуру органів управління.

Теоретичні питання з цієї проблематики в межах загальної теорії управління ґрунтовно розроблені в працях таких зарубіжних учених: Н. Андерсона, Н. Гованні, Я. Гордона, Е. Гуммесона, Ф. Котлера, Т. Левіна, та багатьох ін. Вагомий внесок у дослідження проблем управління діяльністю зробили такі вітчизняні економісти: Г. Дмитренко, Г. Куликов, Є. Сич, В. Шинкаренко, В. Ткаченко та ін.

Системний підхід передбачає дотримання основних законів системи, а саме:

1. Композиції, тобто узгодження спільної і приватної мети.
2. Пропорційності. Внутрішня пропорційність повинна поєднуватись із зовнішньою пропорційністю, тобто відповідним рівнем розвитку елементів зовнішнього середовища.
3. Зважання на «вузьке місце», де особлива увага приділяється найбільш слабкому елементу системи.
4. Онтогенезу, що враховує послідовність стадій життєвого циклу підприємства (товару).
5. Інтеграції, що спрямовують систему на високий рівень організації і що дають змогу одержати синергетичний ефект.
6. Інформованості, що виділяє інформаційне забезпечення як головну умову конкурентоспроможності.
7. Стійкості, що висуває вимоги до побудови системи (статичний стан) і до її функціонування (динамічний стан) [1].

Методологія системного підходу знайшла своє застосування в багатьох сферах науки та виробництва, та одним з найяскравіших прикладів є застосування системного підходу стосовно управління підприємством та управління персоналом підприємства. На думку О.Остапчук, системний підхід до управління передбачає управління організацією як єдиною системою, де будь-який управлінський вплив на одну частину системи позначається і на інших її частинах, з чого випливає, що управляти необхідно всією організацією в цілому [5]. Отже, системний підхід до управління – це не набір якихось загальновизнаних принципів управління, – це спосіб мислення по відношенню до організації та управління в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Як спосіб управління, системний підхід ґрунтується на розумінні об'єкта управління як цілісності, на виявленні різноманіття його внутрішніх і зовнішніх зв'язків; сукупність пов'язаних, узгоджених методів і засобів управління економікою, галуззю, підприємством, підрозділом та ін.

Сутність системного підходу до управління полягає в наступному: формулювання цілей та встановлення їхньої ієрархії до початку будь-якої діяльності, пов'язаної з управлінням; отримання максимального ефекту, тобто досягнення поставлених цілей шляхом порівняльного аналізу альтернативних шляхів та методів досягнення цілей та здійснення вибору; кількісна оцінка цілей та засоби їх досягнення, заснована на всебічній оцінці всіх можливих і планованих результатів діяльності. Поява системного підходу до управління дозволило інтегрувати позитивні моменти всіх шкіл, які в різний час домінували в науковому менеджменті. [3].

Управління організацією з використанням системного підходу дає змогу здійснити аналіз

** Науковий керівник – Харчевнікова Л.С., ст. викладач*

різних за своєю природою і складністю об’єктів, виявити при цьому найважливіші характерні риси функціонування системи і врахувати найбільш істотні фактори, що впливають на її розвиток. Безперечною перевагою системного підходу є спрямування на слабо структуровані проблеми, пошук оптимального варіанта їх вирішення [4].

До основних етапів системного управління відносять:

1. Визначення місця підприємства в галузі і регіоні, місії підприємства.
2. Постановка мети.
3. Розгалудження системи на складові і детальне вивчення кожної підсистеми.
4. Виявлення факторів, що впливають на підсистеми і систему загалом, їх угрупування і ранжування.
5. Пошук відхилень існуючого стану системи від заданого.
6. Визначення об'єктивних і суб'єктивних причин відхилень.
7. Встановлення основних способів, методів і засобів приведення системи в заданий стан.
8. Пошук власних ресурсів, необхідних для вирішення проблеми.
9. Придбання додаткових ресурсів.
10. Реалізація запланованих дій.
11. Контроль і аналіз результатів [1].

Системний підхід до управління персоналом передбачає урахування взаємозв'язків окремих аспектів управління кадрами і виражається у розробці кінцевих цілей, визначення шляхів їх досягнення, створення відповідного механізму управління, що забезпечує комплексне планування, організацію і стимулювання системи роботи з персоналом [2].

Система управління персоналом являє собою комплекс цілей, задач і основних напрямків діяльності, а також різних видів, методів і відповідного механізму управління, спрямованих на підвищення продуктивності праці і якості роботи.

Таким чином, необхідність застосування системного підходу управління організацією спричинена складним становищем внутрішнього та зовнішнього середовища, великою кількістю інформації та високим рівнем конкуренції. Розглянутий системний підхід з ефективного управління дозволяє досягти високої результативності за рахунок реалізації послідовних дій, які здійснюються під час управління. Забезпечення значної конкурентоспроможності та стабільності підприємства є основою ефективного управління та досягнення його загального економічного розвитку в ринкових умовах.

Література.

1. Єфімова О.М. Системний підхід – основа управління діяльністю підприємств / О.М. Єфімова / / Персонал. – № 2. – 2007. – С. 67-72.

2. Балабанова Л.В. Управління персоналом: [Навчальний посібник] / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. – К. : Професіонал, 2006. – 512 с.

3. Холод Б.І. Системний підхід – основа сучасного управління діяльністю промислових підприємств/ Б.І. Холод, О.М. Зборовська / / Академічний огляд. – 2010. – № 1 (32). – С. 48-54.

4. Хомяков В.І. Менеджмент підприємства: [навчальний посібник] / В.І. Хомяков. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Кондор, 2005. – 434 с

5. Остапчук О.Є. Системний підхід до управління та прийняття управлінських рішень [Електронний ресурс] / О.Є. Остапчук. – Режим доступу: http://conftiapv.at.ua/publ/konferenciji_2011/section_5/sistemnij_pidkhid_do_upravlinnja_ta_prijnjattja_upravlinskikh_rishen/11-1-0-787

ЧАЛАЯ Н.Г.*

Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко

ФИЛОСОФСКОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ: ОБЩЕСТВО И ПРИРОДА

Затрагивая тему природы и общества, следует подчеркнуть, что общество – это часть материального мира, обособившегося от природы. Но мы не говорим, что оно полностью отделилось от мира, так как общество не может существовать без природы. Именно природа зародила общество.

Под словом «природа» подразумевается весь окружающий мир человека, а совокупность людей и их взаимодействия являются «обществом». Следовательно, можно сказать что природа – это оболочка общества. Но парадокс в том, что природа может существовать без общества, а оно без нее – нет. Окружающий мир существует и развивается самостоятельно, не подчиняясь ни каким законам, общество же, в свою очередь, как бы подстраивается под природу [7].

Природа в философии понимается как все сущее, весь мир, подлежащий изучению методами естествознания. Общество – особая часть природы, выделившаяся как форма и продукт деятельности человека. Взаимоотношение общества с природой понимается как отношения между системой человеческого общежития и средой обитания человеческой цивилизации. В широком смысле слова под природой понимается все сущее, в узком смысле она рассматривается как то, что породило и окружает человека, служит для него объектом познания. Природа – это объект естествознания, рамки которого определяются технологическими возможностями человечества для познания закономерностей мира и его изменения в соответствии с потребностями человека.

В философском плане природа, прежде всего, соотносится с обществом, поскольку она является естественным условием существования людей. Общество предстает как обособившаяся часть природы, условие и продукт человеческой деятельности. Взаимоотношение природы и общества – вечная и всегда актуальная проблема философии и всего гуманитарного знания. Самой острой проблемой современности считается соотношение человечества и живой и неживой сфер нашей планеты. Общество и природа пребывают в органической связи и единстве. Это проявляется, во-первых, в том, что общество возникло как продукт природы, в результате ее длительной эволюции. Во-вторых, общество не может существовать отдельно и независимо от природы. Человек живет природой, она – его часть. С нею человек, чтобы не умереть, должен оставаться в процессе постоянного общения. В-третьих, единство природы и общества заключается в их материальности. Материальность находит свое выражение в общей связи процессов и предметов. Природа и общество существуют объективно, вне сознания человека и независимо от него. В-четвертых, единство между обществом и природой подтверждается тем, что в обществе, как и в природе, действуют единые, общие законы развития [9].

Так в чем же заключается взаимосвязь общества и природы? Природа является основоположником общества, которое в свою очередь подстраивается под него. Полезные ископаемые, леса, поля, вода, горы, животные – все это способствует развитию общества, но ведь это и есть окружающий нас мир – природа. Внезапные пожары, стихийные бедствия, извержения вулканов могут замедлить развитие общества или же ускорить. Значит, природа может влиять на общество как положительно, так и отрицательно. Теперь рассмотрим влияние общества на природу. Можно сразу сказать, что здесь есть множество недостатков – озоновые дыры в атмосфере, загрязнения, истощение природных запасов и т.д. Черпая запасы природы, человек осуществляет свое саморазвитие. Мы достигли великих научных открытий и современных технологий, кажется, что мы можем управлять природой. Но это не так. Все эти открытия, прорывы в технологиях, необдуманное использование природных богатств привели к экологическому кризису и появлению различных заболеваний. В данный момент общество расплачивается за свои глупые поступки. Осознав, какой ущерб, человечество нанесло природе,

** Научный руководитель – Сухих Л.А., к.ф.н., доцент*

сейчас всеми силами пытаются сохранить то, что осталось, создавая заповедники, законы о защите окружающей среды, сажая новые леса и т.д.

Также можно рассмотреть взаимодействия общества и природы на некоторых примерах. При вырубке лесов большинство его обитателей теряют свои дома и за тем погибают. Браконьерство приводит к исчезновению и вымиранию редких видов животных и растений. Получение различных бытовых средств и металлов приводит к выбросу ядовитых веществ в атмосферу. Производство в природе носит безотходный характер, а человеческие отходы она может перерабатывать лишь частично, поэтому она не может полностью самоочищаться. Вследствие этого и возникают различные болезни и природные катаклизмы [10].

Проблема отношения человека и природы вырастает из объективного противоречия, характеризующего положение человека в природе: человек, являясь природным существом, противопоставляет себя остальной природе посредством своей деятельности. Материальная практика соединяет человека с природой (осуществляется естественный обмен между ними) и одновременно выделяет человека из природы, формируя несводимую к природным закономерностям человеческую сущность, специфические законы развития, подчиняющего себе, в конечном счете, и саму природную историю.

Что же является определяющим в отношении человека и природы: то, в чем он сходен, един с природой, или то, чем он принципиально отличается от нее? Решение этого вопроса предполагает понимание сущности человека, его места, роли, назначения в природе, мире [4].

Поэтому исследование отношения человека к природе с самого начала было связано с самопознанием человека. Эта связь обусловлена и тем, что человек, в отличие от всех других природных существ, относится к природе главным образом не непосредственно, а через других людей - через посредство общественных связей с другими людьми.

Природа раскрывается людям в общественно развитых способах их человеческой деятельности как «очеловеченная», носящая на себе печать самого человека. Человек в известном смысле соотносится в природе с самим собой [2-3].

Природа выступает для человека в зависимости от того, как человек выступает по отношению к ней, т.е. каковы те социальные условия, тот общественный организм, внутри которого человек осваивает и «присваивает» природу.

Как человек увидит природу и что он в ней увидит, обусловлено и тем, сквозь какие «очки», т. е. с точки зрения каких общественно развитых задач, возможностей он на нее смотрит.

Но это значит, что вопрос об отношении человека к природе вовсе не есть абстрактно-познавательный или, же производственно-технический вопрос, а есть, прежде всего, социально-исторический вопрос, содержание которого выражает общественные условия человеческой деятельности. Центром тяжести его являются реальные люди в их конкретном общественном бытии. Закономерно, что проблема отношения человека к природе всегда имела особо острый характер в переломные эпохи истории, в периоды ломки общественных отношений прежних формирований, когда открывались новые перспективы общественного сознания [1].

Подводя итоги всему вышесказанному, определим основные направления влияния природы на общество и наоборот.

Основные направления влияния природы на общество:

– Природа дает средства к существованию. Она дает материалы и энергию, необходимые для жизнедеятельности людей. Общество находит в природе пресную воду для жизни, потребностей сельского хозяйства и промышленности, воздух – для дыхания и горения.

– Природа влияет на размещение производительных сил общества и специализацию экономики. Например, не случайно население Исландии и Норвегии в своем абсолютном большинстве традиционно занималось рыбным промыслом, а население Египта – выращиванием хлопка.

– Природа ускоряет или замедляет развитие производительных сил. Влияние этого фактора было особенно значительным на ранних стадиях общества, хотя он важен и поныне. Со временем, с развитием производительных сил и увеличением власти человека над природой, значение его будет неуклонно снижаться.

– Природа может уничтожать результаты человеческой деятельности. Такие явления, как засуха, наводнение, извержение вулканов, землетрясение, способны затормозить развитие

общества.

– Природа влияет на формирование и развитие общественного сознания. Например, с открытием теории относительности существенно изменились взгляды на пространственно – временную организацию объектов природы [2, 6-9].

Основные направления влияния общества на природу:

– Общество расширяет объем и пределы использования природной среды. Современная наука утверждает, что человек разумный возник в некоторых отдельных районах нашей планеты и постепенно расселился по всему миру.

– Общество изучает и осваивает природу «вглубь». Это проявляется, с одной стороны, в изучении уже известных естественных явлений на уровне микропроцессов, а с другой – в открытии и промышленном использовании неизвестных раньше свойств и законов природы.

– Общество усиливает интенсивность использования природных ресурсов путем:

а) увеличения объема использования природных ресурсов;

б) вовлечения в производственную деятельность природных процессов, которые раньше не использовались (энергия приливов, геотермальных источников, естественные свойства вечной мерзлоты);

– Общество влияет на структуру окружающей природной среды. Под влиянием производственной деятельности не только существенно меняется ландшафт, но происходят также изменения в тепловом и энергетическом балансе среды, меняется состав веществ, которые участвуют в геологических и особенно биологических круговоротах, а также сам характер этих круговоротов;

– Общество направляет свои усилия на воссоздание природы. Это вызвано так называемыми социально – экологическими проблемами, к которым относятся: проблема достаточности природных ресурсов; проблема опасного для здоровья людей загрязнения окружающей среды; проблема роста народонаселения планеты [3, 5-7].

Общество и природа находятся в неразрывной связи между собой, они оказывают влияние друг на друга. Общество – это часть материального мира, отделившаяся от природы, но оно не сможет существовать без нее. Общество использует природные богатства для своих благ, и с XX века резко усилилось воздействие общества на природу. По мнению автора контрольной работы, если общество по – настоящему не одумается, то человечеству будет грозить гибель. Природа – это великое достояние и к ней нужно относиться бережно, но не все это понимают.

Литература.

1. Єрмоленко А.М. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи. [Монографія] / А.М. Єрмоленко – К.: Лібра, 2010. – 416 с.

2. Кириленко К.М. Культура і наука: [підруч. для студентів вищ. навч. закл.] / К.М. Кириленко – К.: «Україна», 2015. – 400 с.

3. Лось В.А. взаимоотношение общества и природы. / В.А. Лось – М.: Знание, 2009. – 64 с.

4. Маєр-Абіх К.-М. Повстання на захист природи. Віддовкілля до спільносвіту. / [Переклад з нім., післямова, примітки. Анатолія Єрмоленка]. – К.: Лібра, 2004. - 196 с.

5. Сидоренко Л.І. Сучасна екологія. Наукові, етичні та філософські ракурси: навч. посіб. / Л.І. Сидоренко – К.: Вид-во ПАРАПАН, 2012. – 152 с.

6. Соціологія глобалізації. Навчальний посібник. / [за головною редакцією Култаєвої М.Д.] – Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2008 – 207 с.

7. Філософія: світ людини. (курс лекцій) / [В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін.] - К.: Либідь, 2003. - 432 с.

8. Хилько М.І. Екологічна безпека України: у запитаннях та відповідях / М.І. Хилько, В.І. Кушерець – К.: Знання України, 2006. – 144 с.

9. Хлебопрос Р.Г. Природа и общество / Р.Г. Хлебопрос, А.И. Фет. - Новосибирск: Сибирский хронограф, 2015. – 344 с.

10. Шардер Пьер Тейяр. Феномен человека / Тейяр Пьер Шардер – М.: Наука, 2007. – 240 с.

ЧЕРНИШ Я.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ТА НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Той, хто сьогодні працює над проблемами завтрашнього дня, повинен ставити перед собою нові завдання. Розвиток світової конкуренції, швидка зміна сучасного ринкового середовища вимагають від менеджменту застосування сучасних технологій управління, спрямованих на посилення конкурентних переваг суб'єкта господарювання, а також оперативно адаптуватися до нових реалій. Не треба забувати про кризові явища, які непередбачувано впливають на економіку будь якої країни, і роблять відхилення у застосуванні найкращих, на певний час, моделей управління.

Дослідження актуальних напрямків та новітніх теорії і практики сучасного менеджменту необхідні для того, щоб продемонструвати безперспективність інертних методів управління, оцінювання і регулювання та переваги інноваційних чинників для економічного зростання.

На першому етапі наука менеджменту функціонувала одночасно у кількох, відносно самостійних напрямках: класична теорія менеджменту (школа наукового управління й адміністративна школа), неокласична теорія (школа людських відносин та школа організаційної поведінки), кількісна теорія менеджменту. В кожній з них намагалися запропонувати єдиний «рецепт» підвищення ефективності управління організації. Це і стало їх обмеженістю.

Сучасними ж напрямками розвитку науки управління є :

– глобалізація менеджменту;
– об'єднання інтересів бізнесу, суспільства і людини;
– гуманізація управління;
– посилення технократичного управління.

Зокрема, глобальний менеджмент за допомогою модернізованих комунікаційних технологій витісняє національно-локальні, традиційні системи менеджменту. Глобальне управління – є політичним і стратегічним менеджментом. До його функцій належить вироблення та реалізація найбільш загальних всесвітніх стратегічних рішень. Сучасні центри глобального менеджменту інтенсивно і послідовно створюють відповідну інфраструктуру, здатну завдяки застосуванню новітніх технологій, в тому числі гуманітарних та соціальних, контролювати свідомість і поведінку людей.

Гуманізація управління - зміна спрямованості політики управління у бік людини, як особи, тобто передусім не результат, а людина. Концепція вдосконалення управління трудової діяльність, що припускає повніше використання продуктивних резервів робочої сили, особливо інтелектуальних і морально-психологічних. Виділяють чотири основні принципи гуманізації управління: принцип безпеки - індивід на робочому місці повинен відчувати відсутність загрози для свого здоров'я, рівень доходу, забезпеченість роботою в майбутньому і так далі; принцип справедливості - доля кожного, виражена в доході, повинна відповідати долі його внеску в досягнення цілей фірми (організації); принцип демократії - відміна жорсткої ієрархії в побудові адміністративного апарату, самоврядування автономних груп, виборність керівництва, колективне демократичне рішення таких питань, як розподіл прибутків, інвестиційна політика. Невід'ємною складовою частиною гуманізації управління є заходи по збагаченню змісту праці і демократизація управління.

Тенденції, які прискорюють розвиток сучасної техніки і технології породжують такі уявлення, в яких головним і вирішальним фактором виробництва, відповідно і управління, є техніка і технологія виробництва. В технократичному управлінні господарює технократичне мислення, в якому людина сприймається не більш, ніж елемент великої технічної системи.

** Науковий керівник – Харчевнікова Л.С.*

Аналізуючи викладене, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день сучасні напрямки менеджменту складаються з безлічі моделей і концепцій. Серед них немає ідеальних. Одні несуть культурну специфіку певної країни, що заважає провадженню в іншій державі. Інші – є занадто витратними. І в будь-якому випадку, в кожної моделі є певні недоліки. Але сучасному менеджеру, тим не менш, необхідно бути в курсі сучасних теорій управління, вміти виділяти їх переваги і застосовувати на практиці.

Література.

1. Білорус О.Г. Економічна система глобалізму / О.Г. Білорус. – К., 2003 р.
2. Федулова Л.І. Актуальні проблеми менеджменту в Україні / Л.І. Федулова. – К.: «Фенікс» 2005 р.
3. Юхименко П.І. Міжнародний менеджмент / П.І. Юхименко. – 2011 р.

ШАПОВАЛЕНКО Г.А.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В організаційній та управлінській роботі підприємств особливе місце з фінансова діяльність.

Фінансова діяльність – це система форм і методів які використовуються для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлена цілей, тобто це практична фінансова робота, що забезпечує життєдіяльність підприємства, поліпшення результатів.

Фінансову діяльність підприємства спрямовано на вирішення таких основних завдань:

– фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності;

– пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності;

– виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками;

– мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власного капіталу;

– контроль за ефективним, цільовим розподілом використанням фінансових ресурсів [1].

Фінансова робота підприємства здійснюється за такими основними напрямками:

– фінансове прогнозування та планування;

– аналіз та контроль виробничо-господарської діяльності;

– оперативна, поточна фінансово-економічна робота.

На стадії фінансового прогнозування та планування фінансової роботи визначається загальна потреба у грошових коштах для забезпечення нормальної виробничо-господарської діяльності та можливість одержання таких.

Аналіз і контроль виробничо-господарської діяльності підприємства – це діагноз його фінансового стану, який допомагає виявити недоліки, виявити та мобілізувати внутрішньогосподарські резерви, збільшити доходи та прибутки, зменшити витрати виробництва, підвищити рентабельність, поліпшити фінансово-господарську діяльність в цілому.

Процес аналізу можна поділити на два блоки:

1) аналіз фінансових результатів та рентабельності;

2) аналіз фінансового стану підприємства.

Поточна та оперативна робота на підприємстві спрямовується на практичне втілення фінансового забезпечення підприємницької діяльності. постійне підтримування платоспроможності на належному рівні [2].

Таким чином, слід зазначити, що в ринкових умовах господарювання фінансово-

** Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент*

господарська діяльність підприємства включає чотири складові: виробничо-господарську, комерційну, інвестиційну, фінансову

Фінансова діяльність підприємств поширюється на всі його фінансові відносини (зовнішні і внутрішні) та має свої особливості.

Результатом фінансово-господарської діяльності підприємства є прибуток, у структурі якого ключову роль відіграє прибуток від операційної діяльності.

Прибуток створює підґрунтя для активної участі всіх підрозділів підприємства у його формуванні і нарощуванні, що визначає зміст фінансової роботи на підприємстві (фінансове прогнозування та планування; аналіз та контроль виконання фінансових планів; розроблення заходів, спрямованих на поліпшення результатів фінансово-господарської діяльності).

В регулюванні фінансово-господарської діяльності сучасного підприємства відіграє держава та особливо через податкові механізми.

Для досягнення основної мети аналізу фінансового стану підприємства – його об'єктивної оцінки та впливу можливостей підвищення ефективності функціонування – можуть застосовуватись різні показники фінансові аналізу [3].

У даній роботі я проводила аналіз на базі документів Публічного Акціонерного Товариства «Аграрний дім». Це підприємство знаходиться в Запорізькій області, в Гуляйпільському районі, а саме в місті Гуляйполе. Дане підприємство було засноване 15 березня 2000 року.

ПАТ "Аграрний дім" входить до складу групи компаній "Укррос" – вертикально-інтегрованого агропромислового холдингу, одного з лідерів ринку цукру в Україні. Основним напрямом діяльності компанії є виробництво і продаж цукру. Виробничі потужності компанії дозволяють виробляти цукор як для промислового, так і для приватного споживання.

Основним напрямом діяльності підприємства є вирощування зернових та олійних культур. Підприємство вирощує пшеницю, ячмінь, кукурудзу, соняшник, а також інші зернові культури (крім рису), бобові, однорічні і дворічні культури. Підприємство має парк власної сільськогосподарської техніки, яка використовується для посіву і збору с/г культур.

Головною метою було визначення фінансового стану даного товариства. І проаналізувавши показники ми зробили висновки,що дане підприємство є досить перспективним і працює в правильному руслі, а зміни у 2015 році (в порівнянні з 2014р.) є тільки позитивними.

Щоб і надалі поліпшувати фінансову діяльність і фінансовий стан підприємства необхідно:

– підтримувати рівень кваліфікації робітників на високому рівні;

– розробити і ввести ефективну систему матеріального стимулювання персоналу, тісно пов'язану з основними результатами господарської діяльності підприємства і економією ресурсів;

– надавати достатню увагу навчанню і підготовці кадрів, підвищенню їх кваліфікації;

– щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально активізувати збутову діяльність підприємства; стимулювати збут можна різними методами; бажаний результат можна отримати наданням знижок покупцям, помірними зменшеннями цін, застосуванням масової реклами.

Література.

1. Малій О.Г. Фінанси підприємств: [навчальний посібник] / О.Г. Малій // Харків : «Міськдрук», 2011. – 159 с.

2. Фінансова діяльність підприємства / [Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я.]. – Київ: «Либідь», 1998. – 312 с.

3. Карпенко Г.В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г.В. Карпенко. – Економіка держави. – Житомир, 2010. – 61 с.

4. Малій О.Г. Оцінка фінансового забезпечення агроформувань / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2015. – Вип. 161. – С. 227-232.

5. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємства та джерела їх утворення: теоретичні аспекти / О.Г. Малій // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – № 2. – 2016. – С. 71-74.

6. Офіційний сайт ПАТ «Аграрний дім» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://agro-dom.pat.ua/

7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://buklib.net/books/28009/

8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku

ШАТЛЫК КУЛЫЕВ, НУРДЖАНОВ АСКАР*

Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко

НЕФТЕДОБЫЧА ТУРКМЕНИСТАНА

Первые упоминания о нефти в Туркменистане относятся к XIII веку, когда на Небит-Даге велась ее колодезная добыча. В конце XIX века нефтепромышленник Нобель пробурил на Челекене первые скважины, давшие промышленные притоки, а к 1900 году нефть здесь добывалась уже 23 фирмами. Регулярная промышленная добыча нефти началась в 1933 году, после открытия месторождения Небит-Даг. После Второй мировой войны были открыты месторождения Кум-Даг (1948 год), Котур-Тепе (1956) и Барса-Гельмес (1962), составившие основной фонд нефтяной промышленности республики. Добыча росла до середины 70-х годов, достигнув максимума в 1975 - 15,5 млн. тонн, после чего начала снижаться. В настоящее время извлекаемые запасы нефти и конденсата, учитываемые по более чем 20 месторождениям (включая газоконденсатные и нефтегазоконденсатные) оцениваются в 213 млн. тонн. Главнейшие месторождения - Котур-Тепе и Барса-Гельмес содержат более 65% всех запасов нефти и обеспечивают более 70% добычи республики. Степень выработанности этих двух месторождений составляет соответственно 65 и 58%. Добыча нефти ведется на 15 месторождениях, из которых 3 расположены на шельфе Каспийского моря. К 1980-му году она сократилась почти вдвое по сравнению с пиковым уровнем в 1975 году и продолжает снижаться в среднем на 10-15% в год. В Туркменистане имеются два нефтеперерабатывающих завода - в Чарджоу и Красноводске (Туркменбаши), суммарной мощностью около 12 млн. тонн в год. НПЗ в Красноводске рассчитан на переработку нефти, импортируемой из России. В рамках межгосударственного обмена со странами СНГ Туркменистан вывозит нефть в Россию и Узбекистан и ввозит из Казахастана и России. По уровню извлекаемых запасов и добыче газа Туркменистан занимает одно из ведущих мест в мире и второе после России среди бывших республик СССР. Становление газовой промышленности в качестве самостоятельной отрасли началось во второй половине 60-х годов, с вводом в эксплуатацию Очакского месторождения. В последующие годы отрасль стремительно развивалась по мере разработки новых месторождений, расположенных преимущественно на востоке республики. Текущие извлекаемые запасы газа Туркменистана приближаются к 3 трлн. кубометров (включая около 70 млрд. кубометров растворенного газа), сконцентрированных в почти 100 месторождениях (газовых, газоконденсатных, нефтегазовых). Более 80% запасов и добычи газа приходится на долю единственного уникального месторождения Даулетобад-Долмез (открыто в 1982 году) и двух десятков крупных. Максимальный уровень добычи был достигнут в 1989 году (89,9 млрд. кубометров). В последующие годы она снижалась. Сокращение добычи вызвано не только естественными причинами старения и истощения месторождений, но и в значительной степени ценовыми конфликтами и проблемами транспортировки, возникающими с государствами СНГ. Значительный объем добычи газа при низкмо внутреннем потреблении (8 млрд. кубометров) обеспечивает высокие экспортные возможности страны. Более 90% валютных поступлений в республику связано с экспортом газа. Ежегодно 8-10 млрд. кубометров туркменского газа вывозится в Западную Европу через территорию России и в рамках российских контрактов. Туркменский газ получают большинство государств СНГ, включая Россию. Но основным импортером традиционно является Украина. Несогласие в вопросе цен на туркменский газ и неплатежи украинских потребителей в значительной степени объясняют значительное сокращение добычи газа в Туркменистане в 1992-93 годах. Реализация значительного нефтегазового потенциала Туркменистана сдерживается отдаленностью от крупных регионов сбыта и необходимостью транспортировки сырья через территорию России. При создании соответствующей инфраструктуры республика могла бы выступить на мировом рынке в качестве независимого крупнейшего экспортера природного газа. С этой целью правительством учреждена рабочая группа по разработке оптимального маршрута прокладки экспортного газопровода,

** Научный руководитель – Краля В.Г., ст. преподаватель*

организации тендеров на его строительство и привлечения инвестиционного капитала. На рассмотрение группы были представлены 5 проектов маршрутов газопроводов для транспортировки газа.

1. Туркменистан-Азербайджан (по дну Каспийского моря)-Иран-Турция-Европа.
2. Туркменистан-Иран-Турция-Европа.
3. Туркменистан-Азербайджан-Армения-Турция-Европа.
4. Продолжение до Турции и далее в Европу существующего газопровода, проходящего через Грузию, Узбекистан, Казахстан.
5. Аналогичный номеру 4, но проходящий частично по территории России.

Помимо западного направления отдельно изучается вариант внедрения на азиатский рынок. Обсуждаются два альтернативных проекта: газопровод протяженностью более 6 тыс. км, производительностью 30 млрд. кубометров до китайского порта на Желтом море, где имеется завод по сжижению газа. Далее газ в сжиженном виде поставляется в Японию. Этот проект привлекателен возможностью выхода на японский рынок газа, который потенциально может поглотить любое предложенное количество этого энергоносителя. Однако необходимость прокладки трубопровода через территории Афганистана, Пакистана и Китая делает его весьма дорогостоящим. Другой проект вдоль существующей нитки в Узбекистан и Казахстан и далее в Китай представляется приемлемее. Помимо газопровода планируется строительство нефтепровода к Персидскому заливу через территорию Ирана. Любой из проектов требует значительных капиталовложений, основу которых неизбежно должны составить иностранные инвестиции. До недавнего времени Туркмения не привлекала внимания западных деловых кругов, во-первых, из-за нестабильности обстановки в соседних государствах СНГ и, во-вторых, из-за ограниченности информации о нефтегазовом потенциале республики. Попытки правительства привлечь внимание иностранных фирм, делавшиеся в 1991-92 годах путем проведения тендеров не приносили ощутимых результатов. На первом раунде торгов ни одна крупная нефтяная фирма заявок не подала. Только аргентинская Bridas SAPIC получила право на поисково-разведочные работы. На втором раунде в январе 1993 года еще несколько небольших иностранных компаний выиграли тендер. В третьем раунде торгов приняли участие 13 компаний, в том числе несколько крупных транснациональных (Occidental Petroleum, British Gas, Chevron и др.). По результатам тендера, объявленным 15 ноября 1993 года, Occidental получила права на проведение поисково-разведочных и эксплуатационных работ на блоке 6, включающем уже разарабатываемое нефтегазоконденсатное месторождение Бурун. В конце 1993 года в Туркменистане была провозглашена концепция развития нефтегазовой промышленности до 2020 года.

МЕНЗЯК К.О., КОНАНИХІН І.Ю.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

РЕФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ В РАМКАХ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Наша держава, підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, взяла на себе широке коло зобов'язань, які направлені на гармонізацію законодавства України до правових вимог ЄС. Важливе значення в цьому напрямі має наближення права в сфері бухгалтерського обліку в Україні до вимог, які діють в ЄС.

Першочергово треба відмітити, що сьогодні склалася ситуація, коли правові вимоги до бухгалтерського обліку в ЄС зазнали змін, що знайшло своє відображення в прийнятті Директиви 2013/34/ЄС про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язану

** Науковий керівник – Руденко С.В., к.е.н., викладач*

звітність певних типів підприємств від 26.06.2013 р. Треба звернути увагу, що дана Директива відмінила дію 4-ої Директиви Ради 78/660/ЄЕС щодо річних рахунків окремих типів компаній та 7-ої Директиви Ради 83/349/ЄЕС щодо консолідованих рахунків. А саме відмінені Директиви і передбачалися до імплементації згідно Угоди про асоціацію. Отже, виникає необхідність адаптувати законодавство в сфері бухгалтерського обліку в Україні в рамках зазначених змін.

Аналізуючи кроки нашої держави в особі органів законодавчої та виконавчої влади щодо імплементації Директиви 2013/34/ЄС, в першу чергу, необхідно відмітити законопроект, який було зареєстровано у Верховній Раді України 11 травня 2016 року. Він був створений з метою удосконалення діючих національних положень бухгалтерського обліку, а саме для їх гармонізації із нормами Європейського Союзу та Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ).

Законопроектом передбачається з урахуванням положень Директиви 2013/34/ЄС внести до Закону такі зміни:

– доповнити новими термінами, зокрема «витрати», «доходи», «звітний період», «звіт про платежі на користь держави», «звіт про управління», «таксономія фінансової звітності» та «підприємства, що становлять суспільний інтерес»;

– встановити для цілей бухгалтерського обліку критерії віднесення підприємств до мікропідприємств, малих, середніх та великих підприємств відповідно до положень Директиви ЄС № 2013/34/ЄС;

– встановити, що підприємства, які здійснюють видобуток корисних копалин загальнодержавного значення, складають фінансову звітність за МСФЗ;

– поширити Закон на операції з виконання бюджетів та складання фінансової звітності про виконання бюджетів з урахуванням бюджетного законодавства;

– скоротити перелік обов'язкових реквізитів для первинних документів;

– уточнити період складання проміжної фінансової звітності з метою забезпечення однозначності у визначенні періоду, за який вона складається;

– дозволити не складати консолідованої фінансової звітності малим групам, які відповідають критеріям, передбаченим цим законопроектом;

– удосконалити порядок подання та оприлюднення фінансової звітності, передбачивши її подання підприємствами, що застосовують МСФЗ, в єдиному електронному форматі, а також зобов'язавши підприємства надавати копії фінансової звітності за запитом юридичних та фізичних осіб відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» та деякі інші [1].

Варто відмітити, що вже більше року ці зміни не знаходять свого відображення в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», тобто не проголосовані депутатами Верховної Ради України.

На нашу думку, прийняття змін у відповідності з нормами права ЄС в бухгалтерському обліку є конче необхідними та логічними у світлі обраного державою вектору європейського розвитку. Але, в той же час, критичний аналіз законопроекту дає нам змогу стверджувати про деякі його недоліки, які потребують усунення. І внесення яких не вплине на впровадження вимог Директиви ЄС № 2013/34/ЄС.

В першу чергу, вважаємо, що передбачене законопроектами складання великими і середніми підприємствами звіту про управління може ускладнити роботу бухгалтерської служби. Крім того, його складання не є однозначно обґрунтованим, оскільки цей звіт не є складовою фінансової звітності. Крім того, дослідження діючої практики бухгалтерського обліку в Україні говорить про необхідність:

– надати нове визначення терміну «підприємства, що становлять суспільний інтерес» у зв'язку з чим, ПАТ, що не є емітентами цінних паперів не вважатимуться підприємствами, що становлять суспільний інтерес;

– уточнити відповідальність власників підприємства за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві;

– визначити чіткий перелік показників, що підлягає відображенню у формі звіту про платежі на користь держави.

Отже, на нашу думку, виділені напрями реформування бухгалтерського обліку в Україні в

рамках Угоди про асоціацію з ЄС покращать якість ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності вітчизняними суб'єктами господарювання, підвищать зацікавленість іноземних інвесторів, що наразі є важливим завданням для економіки нашої держави.

Література.

1. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (щодо удосконалення деяких положень) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/ webproc4_1?pf3511=59047.

КОРНІЄНКО В.С.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

РОЛЬ ПІДПРИЄМЦЯ В ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Вперше зазначення якостей, необхідних підприємцю, з'явилось в роботах французького економіста Жана Батіста Сея, який вважав, що підприємець повинен виділятися прагненням створювати нові способи виробництва і управління, при цьому розуміти людей і ризикувати. Це особа, яка «переміщує ресурси з галузі низької продуктивності і низьких доходів в сферу високої продуктивності і прибутковості» [1, 4].

З часом визначення поняття «підприємець» не зазнало значних змін, хоча в міру розвитку суспільства змінювався не тільки тип, а й психологія підприємця. Спочатку він мав свій капітал і управляв ним, поєднуючи ці функції з продуктивною працею, згодом став організатором виробництва, не завжди маючи власний капітал. Нинішнє уявлення про підприємця і його функції склалося тільки до середини XX сторіччя.

Сучасний підприємець прагне до розширення власного бізнесу, виживання в умовах конкурентної боротьби і передачі свого бізнесу спадкоємцям. Ще на межі XIX-XX ст. діяльністю підприємств починають управляти менеджери - люди, які, працюючи в умовах нестабільності ринку і невизначеності можливих результатів, беруть на себе тягар ризиків і домагаються успіху в здійсненні проектів, в тому числі національного і міжнародного значення.

Пізніше відбувається розмежування і замість одного з'являються кілька типів підприємців:

– постачальник капіталу - фінансист;

– постачальник нового знання - ініціатор технічної або маркетингової ідеї;

– постачальник організаційної схеми - експерт (юрист чи економіст), що пропонує організаційно-правові форми для створення або трансформації підприємства;

– постачальник управлінських технологій - менеджер, який розробляє структуру внутрішніх і зовнішніх зв'язків нового підприємства [5,13].

Звичайно, можливе суміщення деяких функцій, проте з перебігом часу воно все більш ускладнюється навіть на середніх підприємствах. Люди, здатні виконувати непрості підприємницькі функції, повинні володіти певними якостями:

– інтуїцією і чуттям на нові нестандартні шляхи;

– енергією і волею, щоб відмовитися від усталених порядків і долати інерцію економічних і соціальних процесів.

Професор Даремської школи бізнесу в Англії Алан Гібб вважає, що підприємець - це енергійна особистість, яка демонструє певні риси і стандарти активної поведінки і мислення, причому зазвичай в сфері ділового життя [8].

За твердженням відомого американського фахівця з управління Пітера Друкера, підприємці бачать економічний ресурс там, де інші його не помічають. Вони намагаються створити нові і

** Науковий керівник – Грищенко В.А.*

відмінні від старих цінності, перетворити матеріали в ресурс або надати існуючі ресурсам нову і більш продуктивну форму [10-12].

В основі підприємницької діяльності лежить систематизована інноваційна діяльність, тобто пошук і використання нових можливостей задоволення бажань і потреб людини. Підприємець, за визначенням Й. Шумпетера, повинен поєднувати, комбінувати фактори виробництва; він шукає нові форми його організації, удосконалення в комерційних комбінаціях [6-7]. Йдеться про функції, що здійснюються періодично різними суб'єктами, які нерозривно пов'язані з нововведеннями. Підприємець не обов'язково сам винаходить нововведення, часто він запозичує чужий господарський досвід. Мотивами його діяльності є: саморозвиток особистості, досягнення успіху, подолання труднощів.

Участь підприємця в інноваційних процесах визначає його психологія. По-перше, він має схильність до творчості, створення нового і інновацій. Це дозволяє йому постійно шукати нові ідеї і прагнути до їх впровадження у себе на підприємстві. По-друге, підприємці відчувають необхідність розширення своєї діяльності. По-третє, їм притаманний господарський оптимізм - вони завжди вірять в успіх своєї справи. По-четверте, при відсутності достовірної інформації про майбутнє необхідно володіти такими рисами, як розважливість і аналітичний стиль мислення. Тоді можна оцінити ймовірності різних результатів: як сприятливих, так і несприятливих, перетворюючи невизначеність в підприємницький ризик [2].

Підкреслюючи роль підприємця в інноваційному процесі, Й. Шумпетер зазначав, що в умовах ринкової економіки підприємець-новатор виступає рушійною силою змін, які змінюють рівновагу економічної системи [3]. При впровадженні інновацій звичний порядок взаємовідносин порушується діями підприємців-новаторів, які витісняють «консерваторів» з поля економічних взаємодій і займають звільнене місце. Однак і «новатори», і «консерватори» виконують в господарській діяльності певну позитивну функцію.

Наявність «консерваторів» дозволяє виявити і визначити новацію. Крім того, вони забезпечують збереження сформованих стандартів до того моменту, поки під впливом «новаторів» не почне відбуватися перехід до нових стандартів, які поступово стають все більш привабливими. Модель поведінки «новатора» при впровадженні інновацій потребує більшого грошового забезпечення в порівнянні з консервативною.

Витрати «новатора» складаються з витрат на пошук і обробку інформації, на укладання контрактів з розробки нової ідеї, на виробництво продукту і просування його на ринку, а також на можливе впровадження нової організаційної форми.

«Новатор», незважаючи на збитки в початковій фазі, за рахунок зростання обсягу продажів і розширення ринкових ніш успішно рухається в бік підвищення рівня рентабельності. З часом «новатор» може перетворитися на «консерватора» або розкрити новаторський потенціал в суміжних областях. Загальна величина витрат «консерватора» нижче витрат «новатора». Однак, щоб захистити ринкову нішу, продовжувати підтримуючу рекламу, компенсувати витрати на ресурси, які постійно дорожчають, при збереженні цін на вироби, що випускаються без скорочення обсягу продажів, «консерватор» рухається в бік зниження рівня рентабельності. У нього з'являються дві перспективи - перетворитися в «новатора» або, зберігаючи свою консервативну модель, піти з ринку. Названі фактори регулюють число «новаторів» і «консерваторів» в економіці та визначають модель їх поведінки.

На рівні окремо взятого підприємства проблема еволюції системи «новатор-консерватори» зводиться до їх співіснування в рамках однієї економічної організації. При цьому освоюються нові продукти і ринки, а також випускається стара продукція. Таке поєднання створює певний запас міцності для підприємства, забезпечує ефективний перерозподіл ресурсів і, в кінцевому рахунку, позитивно позначається на розвитку підприємства.

Аналіз підприємницької діяльності в розвинених країнах показує, що малі та середні підприємства, навіть при ризикованій діяльності, відіграють новаторську роль у розвитку наукомістких високотехнологічних виробництв, в швидкому освоєнні нововведень. Великі корпоративні структури також прагнуть до інновацій, оскільки мають для цього великі матеріальні і фінансові можливості для освоєння базових, стратегічних нововведень.

Література.

1. Варналій З.С. Основи підприємництва: [Навчальний посібник] / З.С. Варналій – К. : Знання-Прес, 2002. – 239 с.
2. Виноградська А.М. Основи підприємництва / А.М. Виноградська. – К. : Кондор, 2007. – 544 с.
3. Вороніна Л.І. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: [Навчальний посібник] / Л.І. Вороніна, В.Є. Воротін, Л.А. Мартинюк, Т.В. Черняк. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – 307 с.
4. Донець Л.І. Основи підприємництва: [Навчальний посібник] / Л.І. Донець, Н.Г. Романенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 320 с.
5. Економіка і підприємництво: стан та перспективи: Зб-к наукових праць. – К.: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2001. – 395 с.
6. Заїка С.О. Генезис дефініції інновація / С.О. Заїка, О.В. Грідін // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – Випуск 2(48). – Ужгород, 2016. – С. 24-30.
7. Заїка С.О. Фактори формування інноваційного потенціалу підприємств / С.О. Заїка // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – Том 20. – Випуск 6. – 2015. – С. 94-97.
8. Кісельов А.П. Основи бізнесу: [Підручник] / А.П. Кісельов. – К. : Вища школа, 1998. – 191 с.
9. Коваленко О.В. Підприємництво та його організаційно-правові засади: [Навчальний посібник] / О.В. Коваленко. – Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 400 с.
10. Колот В.М. Підприємництво: [Навчально-методичний посібник] / В.М. Колот, О.В. Щербина – К. : КНЕУ, 2003. – 160 с.
11. Мочерний С.В. Основи підприємницької діяльності: [Посібник] / С.В. Мочерний, О.А. Устенко, С.І. Чеботар. – К. : Видавництво центр «Академія», 2001. – 280 с.
12. Остапчук А.Д. Організація підприємницької діяльності у фірмі: [навчальний посібник] / За ред. професора В.К. Збарського. – К. : КиМУ, 2015. – 273 с.
13. Сизоненко В.О. Сучасне підприємництво: [Підручник] / В.О. Сизоненко. – К. : Вітер, 2003. – 435 с.

МІНЕНКО С.І.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ВИРОБНИЦТВО ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Нові умови господарювання в Україні обумовили трансформування науково-інноваційної сфери, необхідність її адаптації до радикальних змін в економіці. Досвід багатьох економічно розвинених країн, свідчить, що розумна інноваційна політика держави може вивести економіку з кризи.

Одним із способів підвищення конкурентоспроможності є впровадження інновацій. Якщо розглянути визначення цих понять, то між конкурентоспроможністю та інноваціями простежується певний взаємозв'язок.

---

* *Науковий керівник – Смігунова О.В., доцент*

Під конкурентоспроможністю розуміється «здатність підприємства виробляти товари або послуги, які можуть конкурувати на світовому ринку». У свою чергу під інновацією розуміється «впровадження нової або суттєво поліпшеної ідеї, товару, послуги, процесу або практики, яка призначена для отримання поліпшеного результату» [1].

Основною умовою для впровадження інновацій є наявність ефективної системи маркетингу і збуту, що здійснює зв'язок підприємства з кінцевими споживачами з метою постійного виявлення нових вимог покупців, що пред'являються до якості виготовлених товарів і послуг.

В Україні інновації у виробництві найчастіше проявляються у заміні морально застарілого обладнання на нове. Але цього не достатньо для забезпечення стійких конкурентних позицій на ринку в майбутньому, що пов’язано із швидким зростанням існуючих технологій та динамічним розвитком нових у більшості галузей. Велика швидкість інноваційних процесів у світі та впровадження їх результатів у виробництво спричинює постійну появу нових видів виробництв.[1]

На сучасному етапі світового економічного розвитку головною ознакою конкурентоспроможності стає її інноваційність - здатність системи до безперервного розвитку, оновлення та змін діяльності на основі засвоєння нововведень. Також інноваційність означає використання наявного науково-технічного, інформаційного та інтелектуального потенціалу з метою подальшого розвитку, підвищення результатів діяльності та якості життя.

Для України питання підвищення конкурентоспроможності інноваційних підприємств на світовому ринку повинно стати основним, а отже інноваційна політика держави на сучасному етапі має базуватися на таких принципах:

– визначення моделі інноваційного розвитку економіки пріоритетною;

– створення економіко-правових умов і економічних механізмів, що забезпечують перетворення інновацій на істотний чинник економічного зростання;

– найширше застосування ринкових механізмів активізації інноваційної діяльності й підприємництва, створення однакових стимулів для всіх суб’єктів господарювання незалежно від форм власності;

– ефективний розвиток і використання власного науково-технічного потенціалу і його реформування відповідно до цілей економічної політики;

– оптимальне поєднання інтересів розробників, виробників продукції та інвесторів, визнання об’єктів інтелектуальної власності джерелом доходів.

Реалізація цих принципів потребує вдосконалення законодавства з позиції стимулювання інноваційної діяльності з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції.

Література.

1. Грозна В.В. Підвищення конкурентоспроможності економіки України як передумова співробітництва з ЄС / В.В. Грозна // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – 11 (29). – С. 130-134.

2. Інноваційний менеджмент: [навчальний посібник] / В.Д. Дорофєєв, В.А. Дресвянников, О.Є. Чуфістов. – Львів : Вид-во ПГУ, 2003.

3. Прогнозування і планування економіки: [учебник] / Под ред. Г.А. Кандауровой, В.И. Борисевича. – Мн. : Сучасна школа, 2005. – 476.

4. Лемешевский І.М. Макроекономіка (економічна теорія. Частина 3): [Навчальний посібник] / І.М. Лемешевский. – Мн. : ФУАинформ, 2004. – 576 с.

5. Жданов С.А. Основи теорії економічного управління підприємством: [Підручник] / С.А. Жданов. – М. : Финпресс, 2000. – 384 с.

ПАХУЩА О.П.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

РИНОК ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Поняття «туризм» почало формуватися з початком масовості, тобто переміщень значної кількості людей з метою змістовного проведення дозвілля, хоча можна з впевненістю стверджувати, що подорожування завжди було властиве людині перш за все як біологічній істоті, для якої рух є невід'ємною потребою організму, а з часів посилення урбанізаційних процесів спілкування з природним середовищем все більшою мірою стає психофізіологічною потребою. По-друге, подорожування є формою пізнання середовища і розширення людських можливостей з адаптації до довкілля, а також одним з найдавніших засобів комунікації, культурного обміну, економічних контактів.

Туристична індустрія є однією з важливих напрямків для розвитку економіки регіонів України. Серед основних функцій туризму слід зазначити рекреаційну, соціальну, культурну, екологічну, економічну, просвітницьку і виховну.

Зміна пріоритетів суспільного розвитку позначилась і на розвиткові туризму, який набирає рис, притаманних галузі світового господарства. Ринок туристичних послуг задовольняє потреби населення у відпочинку та змістовному проведенні дозвілля і функціонує за загальними законами світового ринку.

Україна об'єктивно має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму: особливості географічного положення та рельєфу, сприятливий клімат, багатий природний, історико-культурний та туристично-рекреаційний потенціал. Останнім часом в Україні розвиваються різні види туризму. Найбільш популярний – міський екскурсійний туризм.

В Україні туристичний бізнес розвивається з переважною орієнтацією на виїзд. Переважна більшість діючих у нас туристичних фірм воліють займатися відправленням своїх співвітчизників за рубіж, і лише невелика їхня частина працює на залучення гостей в Україну – тобто усе робиться так, що капітал від туристичного бізнесу спливає за рубіж. Але розширення міжнародних зв'язків відкриває нові шляхи для просування національного туристичного продукту на світовому ринку, залучення до світового інформаційного простору, передового досвіду організації туристичної діяльності.

Туризм – це галузь нових часів. Як один із найбільш важливих секторів світової економіки, туризм є лідером за кількістю створених робочих місць, прибуткам, інвестиціям, впливі на показники розвитку багатьох країн і регіонів. У порівнянні з промисловістю він значно менше негативно впливає на природні ресурси та довкілля. Більше того, заснований на задоволенні від відвідування нових місць, туризм створює стимул не руйнувати, а зміцнювати те, що так привертає увагу мандрівників (краса природи, культурна спадщина та традиції).

Україна має надзвичайно вигідне географічне та геополітичне розташування, розвинену транспортну мережу, володіє значними природно-рекреаційними та історико-культурними ресурсами, населена працелюбним і гостинним народом. Забезпечити належну віддачу від цього потужного потенціалу, використати його в інтересах активного відпочинку та оздоровлення можна лише за умови чіткої організації туристичної діяльності, зміцнення існуючої та створення нової матеріально-технічної бази, залучення досвідчених і кваліфікованих кадрів, тобто за умови правильної організації та ефективного управління туризмом.

Розвивати туризм в Україні треба по шести основних напрямках – пляжний відпочинок; лікувальний відпочинок; унікальна історична спадщина; релігійний туризм; «зелений»

** Науковий керівник – Бобловський О.Ю., к.ф.н., доцент*

туризм; екстремальний туризм.

Туристичний сектор, що характеризується великими обсягами й має найбільший індекс розвитку у світі, складається зі значної кількості різних видів господарської діяльності. Із них найбільш важливими можна вважати наступні: готелі, ресторани, центри проведення конгресів і конференцій, заміські клуби, тематичні парки, комерційні центри, санаторії і профілакторії, сауни, поля для гри в гольф, змішані туристичні комплекси, центри дозвілля, туристичні й транспортні компанії.

Аналізуючи перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні на наступні десять років, перш за все, необхідно підкреслити, що сучасний туризм – це та сфера економіки і життєдіяльності суспільства в цілому, яка в тій чи іншій мірі інтегрує практично всі галузі. Саме це і визначає одне з перших місць, яке займає туризм у світовій економіці. Саме цей фактор повинен стати головним у формуванні нового державного підходу до туризму як тієї галузі, пріоритетний розвиток якої може позитивно вплинути на економічний і соціальний стан країни в цілому, стимулювати ряд важливих галузей економіки, сприяти зміцненню нового позитивного іміджу України на світовій арені.

Стратегічною метою розвитку туристичної індустрії в Україні можна визначити створення конкурентоспроможного на світовому ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико-культурного довкілля. Програма дій, зорієнтована на досягнення цієї мети, має бути синхронізованою із загальними темпами становлення ринкових механізмів і співвідносною з політикою структурних реформ в економіці. Вона повинна також враховувати накопичений досвід розвитку туризму у світі, що створює сприятливі умови доопрацювання та розроблення відповідної нормативно-правової бази туризму.

Важливими факторами, що впливатимуть у подальшому на розвиток ринку туризму, є демографічні зміни, матеріальний та соціальний стан населення, рівень освіти, тривалість відпустки, професійна зайнятість та багато інших чинників.

Маючи різноманітний ресурсний потенціал, туризм України повинен сприяти зміцненню економіки країни, наповненню державного бюджету, зростанню добробуту українських громадян, збереженню історико-культурної спадщини, піднесенню духовного потенціалу суспільства.

Література.

1. Потенціал України у світі туризму: гірше за Прибалтику, Росію і Закавказзя, ліпше за Середню Азію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aratta-ukraine.com/news_ua.php?id=2304

2. Нові можливості розвитку туризму в Карпатському регіоні: Матеріали міжнародної конференції. Ужгород, 23 лютого 2007 р.

3. Всесвітня туристична організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.world-tourism.org

4. Забуранний С.В. Розвиток туристичної діяльності у сільській місцевості України / С.В. Забуранний // Економіка АПК. – 2014. – № 4. – С. 100-105.

5. Кузик С.П. Менеджмент туризму в регіоні / С.П. Кузик, Д.Л. Олесневич // Регіональна економіка. – 1999. – № 1. – С. 103-109.

6. Федорченко В.К. Історія туризму в Україні / В.К. Федорченко, Т.А. Дьорова. – К. : Вища школа, 2002. – 195 с.

ПОВАЛЯЄВА Д.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

РОЛЬ МЕНЕДЖМЕНТУ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

У сучасних умовах розвитку аграрної економіки України менеджер повинен уміти чітко визначати стратегію розвитку підприємства, гнучко й адекватно реагувати на сигнали зовнішнього економічного оточення, правильно визначати диспозицію підприємства на ринках аграрної продукції, послуг, робіт і ресурсів, чітко та оперативно приймати поточні управлінські рішення. Усі ці завдання можна виконати, лише опанувавши менеджмент як науку, практику й мистецтво [1].

Дослідження проблем менеджменту в аграрному виробництві вивчалися в працях таких вітчизняних вчених як Саблук П.Т., Гуткевич С.А., Кісельов А.П. Однак, треба зазначити, що ця галузь знань дуже динамічна і потребує постійного нагляду вчених.

Термін «менеджмент» (англ. management) має американське походження і не перекладається іншими мовами дослівно. Слово «менеджмент» є похідним від англійського to manage — «управляти». У свою чергу, останній термін запозичив корінь латинського слова manus, що означає «рука». З розвитком суспільства зміст поняття «менеджмент» трансформувався й увібрав у себе всю різноманітність вимог до управління як мистецтва ведення справ і стилю роботи. Багатозначність поняття «менеджмент» віддзеркалює фундаментальний Оксфордський словник англійської мови, в якому наведено такі його визначення: 1) спосіб, манера спілкування з людьми; 2) влада і мистецтво управління; 3) особливі вміння, адміністративні навички; 4) орган управління, адміністративна одиниця [2].

Аграрний менеджмент може бути визначений як діяльність з організації й координації виробництва на сільськогосподарських підприємствах з метою одержання зростаючого прибутку в довгостроковому періоді, а також досягнення інших специфічних для кожного власника підприємства чи менеджера цілей [3].

Оптимізація управління аграрним сектором з кожним днем набуває більшої значущості як в Україні так і в світі. Щорічно населення нашої планети збільшується на 80 мільйонів чоловік. Як інформує Deutsche Welle, до 2050 року населення нашої планети може досягти 9 млрд. якщо темпи приросту населення залишаться колишніми. Щоб прогодувати таку кількість людей, в найближчі 40 років необхідно подвоїти, а то й потроїти обсяг виробництва продовольчих товарів [4]. І тому, Україна, яка має найпотужніший світовий потенціал у виробництві продуктів харчування, грає важливу роль. По оцінкам експертів, Україна може виготовляти продукції на 1 млрд. людей. Отже, єдиним завдання стає ефективна діяльність аграрного менеджменту в цьому процесі.

Основні функції аграрного менеджменту

1. Планування. Ця функція є запорукою успішного управління виробництвом не тільки в сільському господарстві,а й у інших галузях. Адже, план, це поетапне виконання дій та кожен знає що, як, коли та ким має бути виконано.

2. Організація як функція менеджменту направлена на формування управляючих систем, а також зв'язків і відносин між ними, забезпечуючи упорядкованість технічної, економічної, соціально-психологічної і правової сторін діяльності кожного суб'єкта господарювання.

3. Мотивація – це процес спонукання працівників до високопродуктивної діяльності для задоволення своїх потреб і досягнення цілей організації.

4. Контроль – це система спостереження і перевірки відповідності функціонування підприємства встановленим стандартам та іншим нормативам, виявлення допущених відхилень від прийнятих рішень і визначення причин їх невиконання.

5. Регулювання – це вид управлінської праці, ціллю якої є подолання протиріччя між організацією і дезорганізацією, порядком і факторами, які порушують цей порядок.

---

[*] *Науковий керівник – Рижикова Н.І., к.е.н.,доцент*

В реальності сьогодні особливістю сільського господарства є той факт, що тут у більшості випадків поєднуються функції власника і менеджера. Незалежно від того, чи це фермерське господарство, товариство з обмеженою відповідальністю, кооператив, в усіх цих організаційно-правових формах підприємств тією чи іншою мірою поєднуються функції власника і менеджера. Виникає проблема в тому що такий «багатофункціональний» керівник по-перше не завжди зможе діяти раціонально, оскільки його рішення вплине не лише на організацію, а й на власний матеріальний стан. По-друге більшість таких власників не мають спеціальної управлінської освіти, і не можуть або не хочуть залучати кваліфікованих працівників з організації виробництва. Менеджмент стає можливим лише у великих агрохолдингах, де усвідомлюють усю важливість управлінського процесу і є можливість втілення цілей підприємства у життя.

Також перевагою великих аграрних підприємств є можливість залучення інвестицій у свій сектор. «Ми очікуємо значних інвестицій в аграрний сектор України, які, за нашими підрахунками, до 2012–го становитимуть близько 5 млрд. доларів США» – сказав Алекс Ліссітса, президент асоціації «Український клуб аграрного бізнесу» [5].

Ще однією перспективною сферою аграрного менеджменту є не лише галузь первинного виробництва сільськогосподарської продукції, а й переробна промисловість. Особливого значення набуває менеджмент виробництва біопалива.

Отже, важливість аграрної сфери для України беззаперечна і ефективне управління нею має бути ключовим питанням для вирішення економічних проблем у період кризи. Низький рівень ліквідності сільськогосподарських підприємств не дозволяє їм одержувати на етапі переходу до ринкової економіки в потрібному обсязі інвестиції від інших суб'єктів бізнесу. Це також пов'язано з низьким рівнем обороту коштів у цій галузі. Отже ефективне управління, особливо аграрного підприємства, стає насущною проблемою не лише підприємства, а й української економіки в цілому.

Література.

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Аграрний менеджмент» / Й.С. Завадський, Г.С. Білецька // Національний університет природокористування і біоресурсів України. – 2015. – С. 5.

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org

3. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств: [навчальний посібник] / С.І. Дем'яненко. – Київ, 2005. – 343 с.

4. Межі можливого: скільки людей здатна прогодувати наша планета: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.if.ua/news/18672.html

5. Сидоренко О. Оптимізація управління аграрними компаніями / О. Сидоренко // Agroexpert: практичний посібник аграрія. – 2010. – № 11. – С. 82-84.

РОМАНАШЕНКО І.О.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Інфляція – це знецінення грошей, зниження їхньої купівельної спроможності. Інфляція проявляється не тільки в підвищенні цін. Поряд з відкритою, має місце прихована, або пригнічена, інфляція, що виявляється, перш за все, в дефіциті товарів і послуг при незмінних цінах або невиплату заробітної плати в термін, що означає її подальшу виплату знеціненими грошима [6].

** Науковий керівник – Онеґіна В.М., д.е.н., професор*

Є різні погляди на природу і причини інфляції, але переважають два напрями: перший розглядає інфляцію як суто грошове явище, спричинене порушенням законів грошового обігу; другий – як макроекономічне явище, спричинене порушенням пропорцій суспільного відтворення, і насамперед між виробництвом і споживанням, попитом і пропозицією товарів [1].

Метою роботи є дослідити особливості інфляції в незалежній Україні та шляхи її подолання.

Дослідженнями особливостей інфляції та розробками шляхів її подолання займалися такі науковці, як Базилевич В.Д., Маневич В.І., Давидов А.Ю., Марцин В.С., Ганусик Ю.Б. та інші.

В Україні інфляційні процеси спостерігаються від початку її становлення на шлях незалежності. Відомо, що в певні моменти вона була руйнівною, а в інших ситуаціях помірною.

У сучасних ринкових умовах одним із головних інструментів впливу держави на розвиток економічних процесів у країні є грошово-кредитна політика. Вітчизняні та міжнародні дослідники вважають інфляцію нині найголовнішою загрозою для України, навіть більшою порівняно зі скороченням темпів економічного розвитку.

Найчастіше виникнення інфляції пов'язане з діяльністю уряду, змінами політики держави, а також настанням війни та

інших катаклізмів. Усі ці обставини наразі спостерігаються в Україні – зміна політичної влади революційним шляхом, спрямування політики на курс до співробітництва з європейськими державами, тривалі воєнні дії на сході країни. Ці події стали каталізатором того, що наприкінці 2014-го – початку 2015-го р. інфляційні процеси набули загрозливого розмаху, і проблему інфляції було визнано однією із першочергових для вирішення економічних проблем.

У 2014 році внаслідок розгортання воєнних подій на сході України та пов'язаних із цим дестабілізаційних тенденцій у економіці, рівень інфляції склав 24,9% (табл.), що свідчить про початок нового інфляційного етапу. В Україні за останні три роки (2014-2016 рр.) ціни збільшилися у 2 рази, індекс цін у 2016 р. по відношенню до 2013 р. дорівнював 201,2%. У Польщі індекс цін за цей період був у 25 разів менше, ніж в Україні. Основними причинами цього інфляційного етапу, на рівні із воєнною експансією, вважаємо зміну тарифів на газ, електроенергію, гарячу і холодну воду; ослаблення гривні, що призводить до подорожчання імпортних товарів, у вартості яких значну роль відіграє імпортна сировина; різкі коливання валютних курсів [2].

Таблиця

Індекси споживчих цін в Україні за 2007 - 2016 роки, % до попереднього року [4]

2007	*2008*	*2009*	*2010*	*2011*	*2012*	*2013*	*2014*	*2015*	*2016*
116,6	122,3	112,3	109,1	104,6	99,8	100,5	124,9	143,3	112,4

Характерними рисами сучасного інфляційного процесу можна назвати падіння реальних доходів населення, панічно зростання попиту на валюту, її дефіцит; знаття депозитів з банківських рахунків, зростання попиту на активи, що можуть бути використаними для інвестування коштів, збільшення кількості безробітних та осіб, які зайняті неповний робочий день.

Зростання рівня інфляції в Україні постійно посилюється незбалансованістю державних доходів та витрат, наявністю дефіциту бюджету; широким використанням внутрішніх запозичень з метою покриття бюджетного дефіциту; що призводить до збільшення грошової маси в обігу, а отже, стимулює підвищення цін; зростання маси кредитних ресурсів в обігу внаслідок розширення кредитної системи; випуск в обіг не повністю контрольованих державою платіжних засобів.

Антиінфляційна політика України включає в себе систему заходів, спрямованих на поновлення рівноваги між товарним і грошовим ринками. Вона передбачає ріст пропозиції при скорочені попиту, тобто підвищення товарності економіки і скорочення непродуктивних витрат, і насамперед дефіциту державного бюджету. Стратегічним завданням виступає всебічне підвищення темпів економічного зростання, створення сприятливих умов для розширення виробничих інвестицій. Важливим тактичним завданням є зниження ажіотажного попиту і обмеження інфляційних очікувань [5].

В Україні ще немає значного досвіду боротьби з інфляцією і тому в розробці своєї антиінфляційної політики в нашій державі було використано теоретичні й практичні розробки західної економічної науки в цій сфері [3].

Отже, особливостями сучасного періоду інфляції є використання державою інфляційних методів покриття дефіциту бюджету; збільшення грошової маси та зростання маси кредитних ресурсів в обігу; підвищення цін і тарифів на товари та послуги підприємств державної та комунальної власності. Інфляція призводить до зменшення реальних доходів населення; міграції робочої сили в інші країни, падіння ВВП, диференціації доходів населення та соціального розшарування, посилення економічної та політичної нестабільності. Тому нагальним завданням уряду є визначення дієвих шляхів зміцнення національної валюти та забезпечення її стабільності.

Література.

1. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: [Підручник] / В.Д. Базилевич. – К., 2008. – 719 с.

2. Ганусик Ю.Б. Закономірності розвитку інфляції в Україні в умовах циклічності / Ю.Б. Ганусик // Наук. стат. – Випуск 5. – 2015.

3. Марцин В.С. Деякі підходи до регулювання процесів на сучасному етапі розвитку економіки / В.С. Марцин // Економіка розвитку. – № 1(65). – 2015. – С. 42-48.

4. Індекс інфляції згідно з Держкомстатом України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.index.minfin.com.ua

5. Інфляція в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.knowledge.allbest.ua/economy

6. Що таке інфляція [Електронний доступ]. – Режим доступу: http://www.epi.cc.ua

ОБЕРЕМОК В.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні перспективи економічного розвитку України пов'язуються з високотехнологічними й конкурентоспроможними підприємствами, господарська діяльність яких створювала б синергетичний ефект із національною економічною системою. Такий ефект можливий лише за наявності інноваційного розвитку підприємств, які складають основу конкурентоздатності національної економіки. Підвищення активності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є однією з головних передумов стабільності та сталого розвитку економіки.

Успішне функціонування організації можливе лише за умов систематичного і цілеспрямованого новаторства, націленого на пошук нових різноманітних можливостей, які надає середовище господарювання. Таке новаторство є змістом інноваційної діяльності, його результати збагачують і вдосконалюють виробничо-господарські процеси, визначають напрями майбутнього розвитку організації, які ґрунтуються на нових підходах до задоволення потреб ринку.

Управління інноваційною діяльністю має бути орієнтоване на розвиток інноваційної активності підприємства та її інноваційного потенціалу, а також забезпечення ефективного здійснення систематичного, цілеспрямованого планування, розробки, впровадження та використання інновацій.

Виконаний аналіз теоретичних досліджень в рамках інноваційної економіки, свідчить про

** Науковий керівник – Харчевнікова Л.С.*

існування великої наукової бази, що складається з праць зарубіжних та вітчизняних учених. Так, основні теоретичні та методологічні положення, пов'язані з виявленням сутності та змісту інновацій викладені в роботах провідних вчених та їх послідовників: Й. Шумпетера, Б.Санто, Ф.Ніксона, Р.А. Фатхутдінова, В.І. Захарченко, Н.М. Корсікової, М.М. Меркулової, Т.Г. Дудара та ін. Питанням дослідження сучасних проблем розвитку інноваційної діяльності в сільському господарстві присвячені роботи: П.А. Лайко, М.Ф. Бабієнко, П.М. Музики, С.В. Степової, А.В. Шумського, Н.В. Алтухової та ін.

Незважаючи на значну кількість досліджень у сфері «інновацій» та «інноваційної діяльності», в науковій літературі має місце різне трактування змісту використовуваних понять та різна інтерпретація взаємозв'язку між цими категоріями. Зокрема, потребують подальшого уточнення визначення принципів та факторів інноваційного розвитку підприємства. Залишається відкритим питання про необхідність і можливість встановлення єдиного показника ефективності управління інноваційною діяльністю.

Крім того, аналіз відповідних публікацій з даної проблеми призводить до висновку, що в даний час недостатньо повно розроблена теоретична і методологічна база процесів управління інноваційною діяльністю сільськогосподарських утворень в умовах складних ринкових відносин. Це знаходить відображення в певному суб'єктивізмі різноманітних підходів до визначення поняття нововведення, до змісту інноваційної діяльності як об'єкта підприємництва, до формування організаційно-економічних механізмів управління інноваціями, а також постановки та вирішення завдань інноваційного розвитку.

Інновації є економічною категорією науково-технічного прогресу, яка забезпечує якісні зміни у функціональних можливостях підприємств і ринкових переваг сучасного виробництва з урахуванням диференційованого впливу галузево-технологічної специфіки. Проблема нововведень є найважливішою та найскладнішою серед інших проблем з якими стикається бізнес, тому як у вітчизняній, так і світовій літературі характерна багатогранність поглядів на сутність поняття «інновація». Трактування категорій інноватики залежить від об’єкта та предмета дослідження. Наприклад, Ф. Ніксон уважає, що інновація – це сукупність виробничих, технічних і комерційних заходів, які ведуть до появи на ринку нових та вдосконалених промислових процесів і обладнання [2, с. 11].

На думку Б.Санто, інновація — це такий суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми якостями виробів, технологій та дає прибуток (у разі, коли інновація орієнтована на економічний зиск), її поява на ринку може принести додатковий дохід [5, с. 14].

Й.Шумпетер трактує інновацію як нову науково-організа¬ційну комбінацію виробничих чинників, створену підприємницьким духом. Саме Й.Шумпетером уперше був уведений у науковий лексикон термін «інновація», що в буквальному перекладі означає «втілення наукового відкриття, технічного вина¬ходу в новій технології або новому виді виробу». Крім того, інновація розглядалась Й.Шумпетером як нова функція виробництва, «нова її комбінація» [8, с. 17].

Р.А. Фатхутдінов дає визначення інновації як кінцевого результату впровадження новації з цілю зміни об’єкту управління і отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту [7, с. 16].

У наукових дослідженнях вітчизняних економістів переважає думка, що інновації – це технічні, організаційні, економічні, управлінські зміни, які мають позитивний вплив на підприємство з метою одержання прибутку на основі задоволення суспільних потреб. Інновація це позитивні зміни стану об’єкта, це те, що забезпечує процес позитивних змін на підприємстві, а також – це засіб практичного використання у відтворювальному процесі [6, с. 12].

Аналіз наведених визначень показує, що під терміном «інновація» одні автори розуміють об’єкти впровадження, інші – процес, що веде до появи чогось нового – новації для отримання певного виду ефекту.

Узагальнюючи вище зазначене, слід вказати, що інновація – це новизна, будь-яка позитивна зміна, яка вноситься ініціатором у власну діяльність із метою покращення методів управління та інших виробничих чинників на всіх етапах виробництва і збуту товарів для підвищення своєї конкурентоспроможності та економічної ефективності виробництва.

Ми погоджуємося з позицією О.В. Крисального та інших вчених, які стверджують, що інновація закінчує свій розвиток після широкого використання у виробництві за умови окупності витрат на її одержання. Після цього інноваційна продукція переростає в досягнення науково-технологічно-технічного процесу, набуваючи широкого застосування [4, с. 87].

Період часу від виникнення ідеї, створення і розповсюдження нововведення і до моменту його використання називають життєвим циклом інновації. З огляду на послідовність проведення робіт життєвий цикл інновації розглядають як інноваційний процес.

Інноваційний процес – комплекс пов'язаних між собою дій, які ведуть до виникнення наукових ідей і перетворення їх у матеріальні засоби, що надаються до практичного використання [6, с.12]. Також інноваційний процес можна розглядати як перетворення наукового знання на інновацію, яка задовольняє нові суспільні потреби; послідовний ланцюг дій, що охоплює всі стадії створення новинки і впровадження у практику [2, с. 42].

Таким чином, інноваційний процес слід розглядати як сукупність цілеспрямованих дій, які охоплюють період від встановлення невідомих раніше об'єктивних закономірностей властивостей та явищ матеріального світу до масового випуску інноваційної продукції та набуття широкого застосування. Лише після впровадження інновації та з'ясування як вона задовольняє потреби ринку та споживачів, можна оцінити ефективність інноваційного процесу.

Важливе значення при цьому має моделювання інноваційного процесу, яке дозволяє виокремити в інноваційній діяльності складові, створюючи тим самим можливість наскрізного планування інновації за стадіями з урахуванням кон'юнктурних змін.

Для України характерна залежність економічного зростання від експорту сировини і агропромислової продукції з низьким ступенем переробки, який виключає або значно знижує інноваційну складову виробництва. Непідготовленість більшості підприємств до реалій сучасної економічної ситуації України пояснюється, в першу чергу тим, що минуле було практично повністю визначене і обмежене плановими завданнями, зовнішнє середовище не стимулювало, а часто навіть перешкоджало формуванню інноваційних моделей управління. Через це, при входженні підприємства, не орієнтованого на інновації в нове динамічне середовище, виникає конфлікт, що веде до необхідності, або постійно, оперативно підлаштовуватися під зміни, що вже відбулися, або формувати специфічні механізми управління, що дозволяють прогнозувати майбутні зміни і адекватно на них реагувати, тобто створювати механізми управління інноваціями.

Складна структура процесу створення нововведення, нові форми його організації вимагають суттєвої реконструкції і вдосконалення діючої системи управління цим процесом. Вони повинні здійснюватися комплексно: зверху вниз, реалізуючи загальні принципи та вимоги стосовно єдиної централізованої системи управління, і знизу вгору, реалізуючи особливості загальних принципів та вимог стосовно конкретного процесу, пов'язуючи при цьому показники і методи оцінки, планування та стимулювання в єдину дієву систему.

Інноваційні процеси не володіють автоматизмом дії навіть в умовах ринкових відносин. Вони потребують - як макрорегулювання (на рівні держави), так і мікрорегулювання (на рівні окремого господарського утворення). Це тим більше важливо, адже на сьогоднішній день склалися несприятливі умови і тенденції в галузі управління інноваційною діяльністю.

В економічній літературі виділяють три напрями розвитку організації: екстенсивний, інтенсивний, та інноваційний, який на сьогодні привертає особливу увагу.

Інноваційний тип розвитку – спосіб економічного зростання, що базується на постійних і систематичних нововведеннях, спрямованих на суттєве поліпшення усіх аспектів діяльності господарської системи, для створення інноваційних товарів і формування конкурентних переваг, на періодичному перегрупуванні сил, обумовлений логікою НТП, цілями і завданнями розвитку системи, можливістю використання певних ресурсних факторів у створенні інноваційних товарів і формуванні конкурентних переваг [3, с. 58].

Вибір такого типу розвитку підприємства обумовлений об'єктивними причинами:

– інноваційний товар здатний створити значні конкурентні переваги, які дозволять підвищити конкурентоспроможність та економічну стійкість підприємства;

– свою нішу на ринку можна зайняти випустивши якісно новий товар, який зможе виділитися на переповненому ринку товарів та послуг;

– загальною тенденцією до персоналізації потреб і споживчих характеристик товару;

– дрібні товаровиробники повинні дотримуватися інноваційної стратегії для забезпечення стійкості свого існування та протистояння корпораціям, які прагнуть монополізувати ринок.

Для практичної реалізація інноваційного шляху розвитку економіки необхідним є формування певної моделі розвитку, котра передбачає використання нових організаційних форм у виробничій і підприємницькій сфері, що суттєво прискорить процеси передачі інноваційних розробок у різні галузі.

Інноваційна модель розвитку економіки – це теоретичне вираження інноваційних пріоритетів, напрямів, структур, систем мотивації, стратегій, механізмів тощо, які спрямовані на формування інноваційного типу розвитку національної економіки [3, с. 59].

Ефективна стратегія інноваційного розвитку підприємства спрямовується на усунення слабких сторін, які перешкоджають його успішній діяльності та заважають використовувати потенційні можливості. Слід зазначити, що базується вона на визначенні та використанні факторів, під впливом дії яких підприємство може ефективно функціонувати шляхом сприяє створення конкурентних переваг. При цьому важливо врахувати умови постійних змін зовнішнього середовища, які особливо характерні для галузі сільського господарства, де сильні сторони суб'єкта господарювання з часом можуть перетворитися на слабкості. Тому стратегія інноваційного розвитку має бути орієнтована не скільки на максимально ефективне використання існуючих можливостей, скільки на виявлення і розвиток тих можливостей і характеристик, які визначатимуть успіх підприємства у майбутньому [6, с. 14].

Для отримання позитивних результатів у вигляді прибутку, підвищення ефективності діяльності, зростання конкурентоспроможності, підприємство, що стало на інноваційний шлях розвитку, повинне дотримуватися таких принципів, як:

– збалансованість зовнішніх і внутрішніх можливостей розвитку та їх адаптація до потреб підприємства;

– самостійність у обміні ресурсами між елементами виробничо-збутової системи підприємства, та між підприємством і оточуючим його середовищем;

– оперативне коригування механізму управління відповідно до змін, що уже відбулися або є прогнозованими.

В економічній літературі визначено, що інновації в агропромисловому комплексі (зокрема, у сільському господарстві) – це, з одного боку, процес досліджень, розробок і поширення нових видів продуктів, нових технологій, організаційних форм і маркетингових методів в агропромисловому комплексі, а з іншого боку, матеріалізований результат цього процесу, виражений у зміні всього господарського механізму агропромислового підприємства, переходу його у новий стан, що дозволяє підприємству підвищити ефективність своєї діяльності за допомогою підвищення конкурентоспроможності продукції [1, с. 49].

Із впровадженням новацій у сільському господарстві види продукції як правило не змінюються, а набувають покращених властивостей. Інновації, впроваджені в одному аграрному підприємстві, можуть потім поширюватися на комерційній основі в інших організаціях. Швидкість їх поширення (дифузії) залежить від відносної потреби в інвестиціях та ефективності кожної інновації. При цьому чим більше число організацій використовувало дану інновацію, тим вище втрати тих підприємств, які її не використали і тим нижче темпи розвитку галузевого агропромислового виробництва у цілому [9, с. 26].

Для сільськогосподарських підприємств властивими є як загальноприйняті інновації: організаційно-управлінські та економічні, виробничі та техніко-технологічні, соціально-екологічні; так і специфічні, які обумовлені особливість функціонування підприємства, тобто селекційно-генетичні.

У зв'язку зі специфікою галузі та особливостями виробничих процесів можна виділити такі основні особливості інноваційного процесу в агропромисловому виробництві:

– вибір технологій виробництва сільськогосподарської продукції залежить від природно-кліматичних умов;

– організаційна розірваність між дослідженнями та розробками (виконуваними спеціальними науково-дослідними організаціями) новацій і безпосереднім виробництвом;

– сезонність виробництва та тривалий виробничий цикл для деяких видів сільськогосподарської продукції;

– розосередження на великій території сільськогосподарського виробництва.

Дані особливості інноваційних процесі стикаються з великою кількістю перешкод на шляху їх використання в агропромисловому виробництві. До таких перешкод можна віднести:

– низький попит на інноваційні розробки серед виробників на внутрішньому ринку;

– не сформована державна інноваційна політика;

– низька підтримка та стимулювання підприємств державою для здійснення інноваційної діяльності;

– обмежені фінансові можливості аграрних підприємств.

З огляду на дану ситуацію українські аграрні підприємства не поспішають підвищувати свою інноваційну активність, залишаючи її на низькому рівні. Для ефективного функціонування сільського господарства, необхідним є постійне поновлення продукції, впровадження нових методів управління та сучасних технологій, формування повноцінної інфраструктури. Підвищення активності інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є однією з головних передумов стабільності та сталого розвитку аграрного сектору економіки, оскільки це дозволяє не лише змінити характер виробничої діяльності, але і наповнити її новим значенням і практичним змістом. За таких умов господарюючі суб'єкти повинні обирати розвиваючу ринкову стратегію функціонування, яка стає визначальним чинником досягнення економічного лідерства, важливим інструментом у конкурентній боротьбі.

Наукові дослідження у сфері науково-технічного розвитку сільського господарства дозволяють встановити, що не вирішеними залишаються питання організації і управління інноваційною діяльністю та інноваційним розвитком галузі. Підвищення активності інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств забезпечить підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності виробництва. Для активізації інноваційних процесів в агропромисловому виробництві важливою умовою є подолання перешкод, а саме обмеженості фінансових можливостей, слабкої підтримки з боку держави та низького попиту на інноваційні розробки.

Література.

1. Алтухова Н.В. Проблеми інноваційного розвитку агропромислового комплексу України / Н.В. Алтухова // Агросвіт. – 2012. – № 2. – С. 48-54.

2. Дудар Т.Г. Інноваційний менеджмент: [навчальний посібник] / Т.Г. Дудар, В.В. Мельниченко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

3. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: [навчальний посібник] / В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулова. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.

4. Лайко П.А. Удосконалення інноваційної діяльності в АПК – вимоги часу / П.А. Лайко, М.Ф. Бабієнко, П.М. Музика, Є.А. Бузовський, О.І. Гойчук, М.М. Кулаєць // Економіка АПК. – 2007. – № 12. – С. 85-91.

5. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б. Санто; : пер. с венг. – М. : Прогресс, 1990.

6. Степова С.В. Економічні аспекти активізації інноваційної діяльності підприємств АПК. / С.В. Степова // Економіка АПК. – 2010. – № 23. – С. 11-17.

7. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент. [Учебник] / Р.А. Фатхутдинов. – [6-е изд.]. – СПб : Питер., 2008. – 448 с.

8. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер; пер. с нем. – М. : Прогресс, 1982.

9. Шумський А.В. Управління інноваційним розвитком агропромислового виробництва: стан та перспективи розвитку / А.В. Шумський // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 24-29.

МІНЕНКО С.І., СТОЛЕНКО Н.А., МІНЕНКО Д.І.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ

Успішний та динамічний розвиток будь-якого сучасного підприємства потребує, незалежно від послуг і товарів, які воно виробляє чи надає, професійних ефективно працюючих і кваліфікованих працівників, досвідчених і здатних керувати виробничим процесом управлінців. Проте навіть якщо вдалося сформувати колектив зі справжніх професіоналів, не слід забувати про те, що персонал потребує постійної мотивації. Головним завданням керівництва персоналом є орієнтація працівників на досягнення цілей організації. Саме тому для успішного керування поведінкою людей у процесі їх трудової діяльності дуже важливо визначити, що саме мотивує людей до праці. Необхідно дати відповідь на цілу низку запитань. Що викликає у людини бажання і потребу працювати? Чому одним приносить задоволення напружена праця, а інші ставляться до неї байдуже або навіть з відразою? Яким чином можна посилити зацікавленість працівника у поліпшенні результатів його роботи? На ці та інші важливі питання можна відповісти, розглядаючи явище мотивації.

Мотивація, як одна з головних функцій менеджменту передбачає систему дій направлену на активізацію мотивів іншої людини. Питаннями мотивації праці займалися як закордонні, так і вітчизняні автори, зокрема: А. Маслоу, Д. Мак-Грегор, П. Армстронг, А. Кібанов, І. Баткаєва, О. Мітрофанова, М. Ловчева, Ф. Херцберг, Б. Моснер та інші [1]. Невтішним є те, що на праці вчених і науковців щодо вирішальної ролі мотивації персоналу в інтенсивному розвитку підприємств майже не зважають в реальному ринковому середовищі.

Важливо розуміти, що шлях до управління лежить через розуміння того, що саме рухає людиною, що спонукає її до діяльності, які мотиви лежать в основі її дій, тільки тоді можна спробувати розробити ефективну систему форм і методів управління людиною.

Суть мотиваційного менеджменту полягає в тому, щоб активізувати саме ті мотиви, які вже є у даної людини. Керівникам здається, що є універсальні методи. Більшість вважають, що встановлення винагороди за досягнення співробітника має пробудити в людині важливі мотиви, для підвищення ефективності її діяльності. Насправді ж це пробуджує азарт в одних і занепокоєння в інших. При цьому зовсім не факт, що азарт підвищуватиме ефективність діяльності адже кожного працівника, якого намагаються мотивувати, потрібно вивчати. Найважливіший постулат мотиваційного менеджменту – успішне мотивування повинне бути індивідуальним. Тобто в мотиваційному менеджменті головним є не дії, а дослідження: якщо хочеш мотивувати правильно і ефективно – спочатку досліджуй того, з ким збираєшся працювати, і мотивуй цілеспрямовано. Для когось головним виявиться мотив прагнення до успіху, для іншого – незалежність, для третього – мотив пізнання і причетності до групи.

Знання логіки процесу мотивації не дає істотних переваг в управлінні цим процесом. Можна вказати на декілька чинників, які ускладнюють і роблять розмитим процес практичного розгортання мотивації. Важливим чинником є неочевидність мотивів. Можна припускати, здогадуватися з приводу того, які мотиви діють, але точно розпізнати їх важко, або ж взагалі неможливо. Наступним важливим чинником є мінливість мотиваційного процесу. Характер мотиваційного процесу залежить від того, які потреби ініціюють його. Проте, власне потреби знаходяться між собою в складній динамічній взаємодії, часто суперечать одна одній або ж, навпаки, підсилюють дії окремих потреб. При цьому складові цієї взаємодії можуть трансформуватись у часі, змінюючи спрямованість і характер дії мотивів. Тому навіть при найглибшому знанні мотиваційної структури людини, мотивів її дії, можуть виникати непередбачені зміни в поведінці людини і непередбачена реакція з її боку на мотивуючі дії [2].

Ще одним суттєвим чинником, що робить мотиваційний процес кожної конкретної людини унікальним і не цілком передбачуваним, є відмінність мотиваційних структур окремих людей,

---

* *Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач*

різний ступінь впливу однакових мотивів на різних людей, різний ступінь залежності дії одних мотивів від інших. У одних людей прагнення до досягнення результату може бути дуже сильним, у інших же воно може бути відносне слабким. В цьому випадку даний мотив по-різному діятиме на поведінку людей. Можлива і інша ситуація: два працівники організації мають однаково сильний мотив на досягнення результату. Але у одного цей мотив домінує над всіма іншими, і він добиватиметься результату будь-якими способами. У іншого ж цей мотив порівняно по силі дії з мотивом на співучасть в сумісних діях. В цьому випадку дана людина поводитиметься зовсім по-іншому. Це свідчить про те, що процес мотивації дуже складний і неоднозначний.

Висновки. Існує велика кількість різних теорій мотивації, що намагаються дати пояснення цьому явищу. Всі вони можуть бути розбиті на дві великі групи. Першу групу складають теорії, що концентруються на виявленні і аналізі змісту чинників мотивації, другу – теорії мотивації, точкою концентрації уваги яких є динаміка взаємодії різних мотивів, тобто те, як ініціюється і прямує поведінка людини. Перша група теорій зазвичай називається групою теорій змісту мотивації, друга група – теорій процесу мотивації [3]. Для ефективності мотиваційного менеджменту необхідно звертати увагу на всі теорії, оскільки кожна з них має свої нюанси, свої переваги та недоліки. Одна з них буде ефективною для однієї групи працівників, інша – для другої. Тому завданням мудрого управлінця є побудова вдалої моделі мотивації персоналу, що сприятиме можливості суттєво збільшити обсяги виробництва, покращити фінансові показники, досягти оптимальних результатів праці при мінімальних витратах.

Література.

1. Гусєв В.В. Менеджмент. Управління персоналом, мотивація, комунікація / В.В. Гусєв. – Москва, 1999.

2. Балабанова Л.В. Управління персоналом: [Підручник] / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 468 с.

3. Уткин Э.А. Мотивационный менеджмент / Э.А. Уткин, Т.В. Бутова. – М. : ТЕИС, 2004. – 236 с.

4. Колот А.М. Мотивація персоналу: [Підручник] / А.М. Колот. – [Вид. 2-ге, без змін]. – К. : КНЕУ, 2006. – 340 с.

5. Армстронг П. Практика управления человеческими ресурсами / П. Армстронг. – М. : Питер, 2012. – 848 с.

ДЯДЬКІН О.С.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАХОВИХ РИЗИКІВ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Ризик є складним явищем, з яким ми зустрічаємося щоденно: і на побутовому рівні, і у процесі здійснення будь-якої діяльності. Його пов'язують, перш за все, з фактором невизначеності, невпевненості в можливому результаті.

Незважаючи на давню історію існування ризику та його вивчення, в науковій літературі немає єдиної думки щодо визначення цього поняття та єдиного підходу щодо концепції в теорії ризику. Проте найбільш точно та лаконічно поняття ризику зазначено в Законі України «Про страхування»:«страховий ризик – це певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання» [1].

Для оцінки та аналізу ризиків необхідно їх класифікувати за відповідними ознаками в типи, види, групи тощо. Класифікація ризиків може бути досить різноманітною залежно від критерію,

* *Науковий керівник – Луценко О.А., к.е.н., доцент*

покладеного в її основу. Проте в сучасних умовах в страхуванні не існує чітко розробленої класифікації ризиків. В законодавчій та нормативній літературі також немає класифікації та поділу ризиків за видами, проте міститься вимога виконання актуарних (математичних) розрахунків при визначенні страхових тарифів, в основу яких покладена вартісна оцінка ризиків.

Загально визнаються та найбільш відомі в світовій практиці європейська та американська класифікації.

Європейська класифікація вважається найбільш вичерпною, враховує специфіку більшості ризиків, що обумовлені діяльністю страховика. При цьому застосовується метод аналізу ризиків – економетричний. Проте недостатнє застосування статистичних методів не дозволяє вважати результати такої оцінки повністю адекватними, тобто існує недостатність кількісної оцінки ризиків [2].

Американська класифікація розділяє ризики за етапами роботи страхової компанії, протягом якої вона піддається зазначеним ризикам:

– етап становлення;
– етап повноцінної активної діяльності;
– етап ліквідації страхової компанії.

При цьому для оцінки та аналізу ризиків використовується, головним чином, вербальний аналіз, коли застосовується не тільки вірогідні розрахунки до певних ризиків, що мають достатнє статистичне спостереження, а розглядаються і ті ризики, що не мають достатньої статистики. Тобто недостатня якісна оцінка ризиків [3].

За європейською і американською класифікаціями ризиків страхової діяльності роль джерела виплати за ризиками страхових операцій виконують власні кошти страхової компанії.

Останнім часом все більш популярною стає фінська класифікація ризиків, яка знаходить економічний компроміс між кількісним і якісним аналізом та оцінкою ризиків. За фінською класифікацією ризики у страхуванні поділяються на:

– основні ризики;
– додаткові ризики [4].

Основні ризики покриваються за рахунок спеціально сформованих страхових резервів, а додаткові – за рахунок резерву стабілізації, а не за рахунок власних вільних резервів. Власні вільні кошти використовуються для доповняльного зниження негативного впливу додаткових ризиків.

Узагальнюючи погляди вчених та практикантів, можна запропонувати наступну класифікацію ризиків з позиції страхування:

За видами ризиків:

– за можливістю здійснення страхування;
– ризики, які можливо застрахувати;
– ризики, які неможливо застрахувати.

За рівнем допустимості

– допустимі ризики;
– недопустимі ризики.

За видами діяльності страховика

– ризики, що передані страхувальником;
– ризики діяльності страховика.

Таким чином, стандартизований поділ ризиків може допомогти у вирішенні управлінських завдань. Якщо суб'єкти страхування планують нарощувати свою діяльність в цій галузі, то їм необхідно сконцентруватися на розробці практичних рішень, а також простих у застосуванні систем, здатних допомогти впевнено поводитися з ризиками. Подібним чином можна сприяти розвитку нової культури управління, яка характеризується усвідомленням ризиків і шансів, а не страхом ризиків і діями, спрямованими на їх запобігання.

Література.

1. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua

2. Бидюк П.І. Класифікація ризиків у страхуванні і байесівський підхід до їх аналізу. [Електронний ресурс] / П.І. Бидюк. – Режим доступу: oaji.net/article/2014/1349-1413367091.pdf.

3. Житар М. Методичні аспекти управління ризиками страхових компаній. Економічні науки. Схід №1 (141) січень-лютий 2016р.» [Електронний ресурс] / М. Житар. – Режим доступу: /shid.com.ua/article/download/64114/60027.

4. Жабинець О.Й. Проблема класифікації ризиків страхових компаній: наукові підходи та законодавчі ініціативи в умовах євроінтеграції / О.Й. Жабинець // Наук. вісник Львівський державний університет внутрішніх справ. – 2013. – № 2.

5. Grandell, J. Aspects of Risk Theory [Text]/ J. Grandell. – New York –Heidelberg- Berlin: Springer-Verlag, 1992. – 175 p.

ІВАНЧЕНКО А.Ю.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА

Ефективність діяльності аграрного підприємства з виробництва зерна полягає у формуванні комплексу умов та організаційно-економічних заходів з дотримання розширеного характеру відтворювального процесу, який дозволяє суб'єктам господарювання не тільки задовольняти попит суспільства, але і гармонійно розвиватися на основі дії сталих організаційних, економічних, правових та соціальних зв'язків та відносин.

На основі аналізу розроблених напрямів і інструментів управління ефективністю з урахуванням факторів формування ефективності виробництва сформульовані наступні сценарії управління ефективністю виробництва зерна (табл. 1).

Таблиця 1

Доступні сценарії управління ефективністю виробництва зерна*

За рахунок впливу на витрати	*За рахунок впливу на результати*
- підвищення культури землеробства за рахунок науково-обґрунтованого використання матеріально-технічного забезпечення підприємства, або залучення послуг інших організацій, для виконання окремих складових технологічних операцій, з метою уникнення втрат і невиробничих витрат ресурсів;	- пошук раціональних каналів збуту продукції та необхідних посередників;
- дотримання збалансованості матеріально-технічного забезпечення масштабам виробництва;	- обґрунтування ціни на товар в умовах сезонних коливань цін на цільовому ринку та зміни конкурентоздатності товару за рахунок кооперації підприємства з товаровиробниками різних рівнів матеріально-технічного забезпечення;
- використання науково-обґрунтованих обсягів факторів виробництва з урахуванням природно-кліматичних умов;	- вибір оптимальних способів кондиціювання вирощеної продукції з метою більш повного задоволення потреб споживачів.
- розробка системи заміщення недостатньої кількості певних ресурсів господарства або окремих їх складових високої вартості.	

**джерело: розроблено автором*

* *Науковий керівник – Майборода М.М., к.е.н., ст. викладач*

Для реалізації запропонованих сценаріїв управління необхідно мати в підприємствах певні резерви підвищення ефективності виробництва зерна відповідно ринковим умовам господарювання.

Література.

1. Гончарук А.Г. Методологические основы оценки и управление эффективностью предприятия: [монография] / А.Г. Гончарук. – Одесса: Астропринт, 2008. – 288 с.

2. Яковлев В.Б. Анализ эффективности сельскохозяйственного производства: [учебник] / В.Б. Яковлев, Г.Н. Корнев. – М. : Росагропромиздат, 1999. – 270 с.

3. Либкинд А.С. Эффективность сельскохозяйственного производства: экономико-статистические методы анализа: [учебник] / А.С. Либкинд. – М. : Статистика, 1976. – 184 с.

4. Технологічні карти та витрати на вирощування сільськогосподарських культур з різним ресурсним забезпеченням / [Кол. авторів]; за ред. Д.І. Мазоренка, Г.Є. Мазнєва. – Харків : ХНТУСГ, 2006. – 725 с.

5. Бакум М.М. Підвищення ефективності виробництва зерна: ресурсні та техніко-технологічні аспекти / М.М. Бакум // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва «Економіка АПК і природокористування». – Харків : ХНАУ, 2009. – № 14. – С. 248-256.

6. Бакум М.М. Напрями та інструменти управління ефективністю виробництва зерна / М.М. Бакум // Вісник ХНТУСГ ім. П. Василенка «Економічні науки». – Харків : ХНТУСГ, 2011. – Вип. 112. – С. 17-27.

МАТЯШ Г.Є.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Важливою складовою ресурсного потенціалу є основні засоби, їх якісний склад і раціональне співвідношення, які визначають масштаби та напрями розвитку аграрного сектору. Важливим засобом одержання повної й достовірної інформації про ресурси, зобов'язання, результати діяльності підприємства та своєчасного подання цієї інформації користувачам є бухгалтерський облік. Дослідження теоретичних положень та діючої практики організації обліку основних засобів в світлі обов'язкового використання Міжнародних стандартів потребують особливої уваги, оскільки різні підходи до визначення, визнання та їх оцінки впливають на фінансові результати суб'єкта економіки. Сучасна обліково-економічна і законодавча література розглядає стан розвитку категорії «основні засоби» наступним чином.

Основні засоби відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він триваліший за рік) [1,2].

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення податкового тиску на платників податків» від 17.07.15 р. № 655-VIII (далі – Закон № 655) були внесені зміни до визначення основних засобів [3].

Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних

** Науковий керівник – Луценко О.А.., к.е.н., доцент*

активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [4].

Проводячи порівняльний аналіз, можна помітити, що по-перше, основні засоби і в ПКУ і бухгалтерському обліку представлено матеріальними активами, що відкидає плутанину при розумінні терміну «актив»;

По-друге, у П(С)БО, на відміну ПКУ відсутнє поняття втрачання вартості.

По-третє, основні засоби призначаються для ведення господарської діяльності, то з'являється їх розмежування на виробничі і невиробничі. Останні, в свою чергу не відносять до податкових основних засобів і відповідно на них не нараховують амортизацію. На противагу цьому в бухгалтерському обліку такого розмежування немає.

По-четверте, П(С)БО не визначає такого критерію як вартість, на відміну від ПКУ, яким передбачена зміна вартісного критерію. А матеріальні активи, які відповідають усім іншим критеріям, крім вартісного, відносять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів.

По-п'яте, наявність строку (терміну) корисного використання об'єкту основних засобів, який є характерним для основних засобів, дає право вважати таке визначення ґрунтовним. Проте мінімально допустимі строки корисного використання експлуатації об'єкта основних засобів не передбачені П(С)БО.

По-шосте, до складу об'єктів основних засобів і в податковому, і в бухгалтерському обліку не відносять: капітальні інвестиції, нематеріальні активи, вартість землі. Щоправда до цього переліку в податковому обліку відносять автомобільні дороги загального користування, бібліотечні й архівні фонди, матеріальні активи вартістю менше 6000 грн.

Зіставивши визначення основних засобів національної системи бухгалтерського обліку П(С)БО 7 і ПКУ з Міжнародними стандартами фінансової звітності 16 [5], де під основними засобами розуміють матеріальні об'єкти, що утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи надання послуг для надання в оренду іншим або на адміністративні цілі,і використовуються, за очікуванням, більше одного періоду, можна стверджувати, що національні стандарти є ідентичними міжнародним. Проте це лише стосується визначення, але МСБО 16 не уточнює, що є об'єктом основних засобів, не конкретизує критерій визнання об'єкту, не містить вичерпного переліку методів амортизації основних засобів.

Оскільки МСБО вбирають в себе позитивний досвід багатьох країн, на мою думку,було б доречним враховуючи вимоги сьогодення і нюанси вітчизняного обліку надати міжнародним стандартам статус національних.

Література.

1. ПСБО 7 «Основні засоби», затверджене наказом Мінфіну України від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/go/z0288-00

2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau. Ua/ doc/?uid=1023.1226

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення податкового тиску на платників податків закон України від 17.07.15 р. № 655-VIII [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

4. Податковий кодекс України від 23.12.2010 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/

5. Міжнародні стандарти фінансової звітності МСБО 16 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/go/929.014.

ЛІСМАН О.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ДО ПИТАНЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Активізація процесів й ускладнення в економічній сфері в Україні призвели до загострення конкурентної боротьби, в тому числі і між учасниками сировинного аграрного ринку [5]. Така ситуація змушує виробничі підприємства даної сфери шукати можливі традиційні напрями і, на основі останніх, оновлювати стратегії розвитку не лише для підвищення ефективності своєї діяльності, а й для забезпечення належного рівня конкурентоспроможності – як кінцевого результату провадження виробничо-комерційної діяльності.

Питанням конкурентоспроможності в сучасній вітчизняній та зарубіжній економічній науці приділено достатньо уваги. Але, більшість представлених результатів досліджень присвячено проблемам забезпечення та перспективам підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств. Тому, на нашу думку, має місце недостатність та недосконаліть розроблених і застосовуваних існуючих методичних підходів щодо організації, управління, контролю та оцінки конкурентоспроможності підприємств в умовах функціонування аграрного ринку. Також на підставі останнього можна говорити про певну недосконаліть інструментарію забезпечення та розвитку конкурентоспроможності підприємств даної сфери, що і визначає актуальність теми.

У ситуації існуючої на сьогоднішній день зростаючої конкуренції між величезною кількістю операторів ринку, пов'язаних з виробництвом та реалізацією аграрної продукції, з'являється певна необхідність формування ефективних стратегій їх конкурентоспроможного розвитку. Слід відзначити, що виникають оновлені формати виробничо-торгових відносин між учасниками аграрного ринку, які в кожному конкретному випадку мають свої особливості і вимагають побудови нових, адекватних систем і стратегій розвитку на коротко- і довгострокову перспективу, що забезпечуватимуть їх конкурентоспроможність. У зв'язку з цим, в умовах конкуренції, що посилюється, виникає необхідність розробки стратегій забезпечення конкурентоспроможності саме аграрних товаровиробників, як перших і одних з найбільш незахищених учасників в ринковому ланцюзі.

Аналіз останніх наукових досліджень показує, що основною метою формування конкурентоспроможного стратегічного управління є досягнення оптимального рівня ефективності і конкурентоспроможності обраного підприємства. Однак, на жаль, що стосується критеріїв оптимальності та ефективності, то до сих пір, навіть в теорії, чітких рівнів конкурентоспроможності підприємств аграрної сфери не представлено [4]. Це, на нашу думку, робить процес розробки стратегій розвитку трудомістким через недосконаліть оцінки його результативності.

Також, однією з важливих і важко прийнятних в реаліях функціонування зазначених підприємств вважається завдання стратегічного управління – спрямований вплив на зовнішнє середовище, можливість її зміни і створення відповідних умов для повного досягнення стратегічних цілей.

Загалом, хотілося б відзначити, що ідеологічно стратегічне управління підвищення конкурентоспроможності, в тому числі і аграрних підприємств, формується виходячи, по-перше, з можливостей, а по-друге, на основі трьох базових складових: потенціалу, стратегії і конкурентоспроможності, представлених як єдине ціле.

За економічною сутністю потенціал підприємства (у найзагальнішому розумінні) являє собою сукупність стратегічних ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємства і мають визначальне значення при аналізі можливостей і меж функціонування окремих підприємств в тих чи інших умовах.

Якщо розглядати стратегію, як економічну категорію, то слід мати на увазі загальний, не деталізований план чи напрям діяльності підприємства, який охоплює способи досягнення

** Науковий керівник – Мандич О.В., к.е.н., доцент*

поставлених цілей тривалий період. При чому стратегію можна розглядати як послідовний, раціональний, конструктивний, підкріплений теорією, стійкий до існуючих умов середовища і адаптивний до змінних умов довгостроковий план, який має супроводжуватись постійним повним аналізом та моніторингом в процесі реалізації.

Конкурентоспроможність є найбільш широким поняттям. Наразі, існує декілька тисяч лише визнаних визначень, які розглядають дану категорію за різними методологічними підходами. Якщо розкривати економічний зміст конкурентоспроможності у широкому форматі, то можна її визначити як здатність певного суб'єкта господарювання перевершити конкурентів в існуючих умовах функціонування на заданому об'єктовому ринку.

Дослідження економічної сутності даних дефініцій дозволяє говорити про їх діалектичну єдність. Однак механізм взаємозалежності та взаємозв'язку представлених категорій стратегічного управління в існуючих наукових дослідженнях сучасних авторів не розглядається, що і зумовлює необхідність проведення обраного дослідження.

Література.

1. World Development Indicators: Agricultural inputs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wdi.worldbank.org/table/3.2#

2. Agriculture value added per worker (constant 2005 US$) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://data.worldbank.org/indicator/EA.PRD.AGRI.KD

3. Eurostat – Data Explorer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do

4. Горкавий В.К. Використання статистичних методів в маркетингових дослідженнях / В.К. Горкавий, О.В. Іващенко // Економіка АПК. – 2008. – № 7 (165). – С. 105-111.

5. Іващенко О.В. Економічна сутність категорії «ринок» / О.В. Іващенко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка і природокористування». Випуск 5.– Х. : ХНАУ, 2007. – С. 161-165.

ЛИМАРЕНКО А.В.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ОСОБЛИВОСТІ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» валютні операції за участю резидентів та нерезидентів підлягають валютному контролю [1].

Валютний контроль – це комплекс адміністративних заходів, спрямованих на стримування вивезення і стимулювання повернення валютних коштів у країну. Валютний контроль може поширюватись як на всі операції, передбачені платіжним балансом країни, так і на їх частину. Як інструмент стабілізації руху капіталів валютний контроль у відкритих економіках обмежує коливання процентних ставок та обмінних курсів доти, доки не сформується розвинена ринкова інфраструктура і не стане можливим регулювання руху капіталів, а відтак і динаміки обмінного курсу через вплив на рівень процентних ставок [2].

На сьогоднішній день в Україні через нестабільність національної валюти значна частина розрахунків в Україні проводиться в іноземній валюті, яка є резервною у світі – це американський долар. Результатом обігу двох валют в Україні стало формування бімонетарної системи, що містить у собі негативні наслідки. По-перше, в умовах часткової доларизації економіки Національний банк втрачає монетарні важелі управління, а також можливість повноцінно

** Науковий керівник – Поливана Л.А.., к.е.н., доцент*

реалізувати грошово-кредитну політику. Це означає, що до показника пропозиції грошей включається нова складова – обсяг іноземної валюти в обігу, яким не може управляти центральний банк. По-друге, знижується ефективність фіскальної політики. По-третє, відмова від національної валюти на користь іноземної з причин високої інфляції загострює процес знецінення грошей.

Одним суттєвим обмеженням стало рішення НБУ про позбавлення резидентів можливості виводити за кордон валюту, куплену на міжбанківському ринку за індивідуальною ліцензією або залучену у вигляді кредиту. Але поряд з жорсткою політикою, НБУ продовжує суттєво пом'якшувати обмеження на продаж готівкової іноземної валюти населенню. З 4 квітня 2017 року НБУ підвищив цю максимальну суму до 150 тис. гривень, тобто до суми, понад яку фінансові операції з готівкою підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу.

З метою забезпечення мінімізації відпливу іноземної валюти з країни Національним банком запроваджено обмеження щодо купівлі та обміну іноземної валюти, необхідної для проведення розрахунків з нерезидентами за імпорт продукції (робіт, послуг, прав інтелектуальної власності), яка має здійснюватися лише за умов фактичного надходження товару на територію України.

За роки незалежності в нашій країні було створено доволі жорстку систему валютного контролю, до характерних рис якої можна віднести відсутність єдиного державного органу, що здійснює контроль за валютними відносинами, та наявність низки нормативно-правових документів, що регулюють їх. На жаль, через таку організацію валютного контролю процес узгодження дій органів валютного контролю щодо спостережень та організації перевірок дотримання суб'єктами валютних відносин законності здійснюваних операцій значно ускладнюється.

Що стосується країн ЄС, то їхня валютна система дещо відрізняється від української. На початку 70-х років XX століття, у зв'язку із зростанням коливань курсу американського долара, країни-члени Європейського економічного співтовариства («Спільного ринку») розпочали пошуки виходу із критичного стану, які були спрямовані на створення власної регіональної валютної системи. Щоб протистояти пануванню долара у світовій валютній системі, у березні 1978 р., було створено міжнародну (регіональну) валютну систему – Європейську валютну систему (ЄВС).

ЄВС – це специфічна організаційно-економічна форма відносин країн ЄС у валютній сфері, спрямована на стимулювання інтеграційних процесів, зменшення амплітуди коливань курсів національних валют та їх взаємну ув'язку. ЄВС функціонувала за принципом «кошика», в якому курси національних грошових одиниць змішані залежно від котирування тієї чи іншої валюти. Її ще називають «валютна змія», перевага якої полягає в тому, що сама «змія» в цілому більш стійка, ніж кожна з її складових. Саме на цій основі будується паритетна сітка двосторонніх курсів валют та визначається фіксована межа їх відхилення. Метою створення ЄВС були досягнення валютної стабільності та створення єдиної валюти, яка б оберталася в ЄС, вирівнювання основних економічних показників та уніфікація економічної політики, розробка та впровадження засобів колективного регулювання валютної сфери, стабілізація економічного становища країн – членів ЄВС [3].

Створення ЄВС відбулось під впливом Західної Європи, яка прагнула до більшої фінансової самостійності й стабільності за рахунок менш прив'язаних європейських валют до долара.

ЄВС включала три складові:

– зобов'язання щодо узгодженої зміни ринкових валютних курсів у взаємодомовлених кількісних межах за допомогою валютного втручання центральних банків, у тому числі шляхом підтримки;

– механізм кредитної допомоги урядам, які натрапляють на фінансові труднощі при підтримці ринкового валютного курсу на двосторонній основі за рахунок засобів спеціального Європейського фонду валютного співробітництва (ЄФВС) із загальним капіталом 25 млн. ЕКЮ, який згодом було реорганізовано у Європейський валютний фонд (ЄВФ). Ці кошти використовували для короткотермінового і середньострокового кредитування;

– спеціальну європейську розрахункову одиницю – ЕКЮ (зараз – євро), яка була колективною міжнародною валютою і мала визначений валютний курс, розрахований на базі «валютного кошика» національних валют країн – членів ЄВЄ з урахуванням їх частки в сукупному валовому національному продукті [4].

Однак у реальному житті процес просування до валютного союзу зазнав деяких труднощів:

1. Франція вбачала в даному союзі логічний і дійовий засіб закріплення основ єдиного внутрішнього ринку ЄС та рішучий аргумент у протистоянні долару. Німеччина, в свою чергу підтримувала ідею єдиного валютного союзу, але не поспішала зі злиттям центральних банків, адже, мала найсильнішу валюту і тому буда змушена нести безпосередню відповідальність за стан справ у союзі.

2. Позиція Великої Британії відрізнялась від французької та німецької. Лондон побоювався, що зміщення центру фінансової активності в зону ЄС призведе до втрати Великою Британією її особливого статусу у зв'язках зі СІЛА. Особливі ризики Об'єднане Королівство вбачало у впровадженні єдиної валюти євро. Створення єдиної грошової одиниці могло послабити позиції Великої Британії в Європі, тому країна приєдналась до ЄВС досить пізно, але лише за умови, що обіг євро буде відбуватися паралельно з фунтом стерлінгів. Та згодом ця жорстка позиція дещо послабилася.

3. Такі країни, як Італія, Іспанія, Греція і Португалія, поки що не можуть обходитися без постійної девальвації своєї валюти, а також без ліквідації існуючих бюджетних дефіцитів. Тому їх просування до валютного союзу є дещо повільнішим порівняно з Францією, Німеччиною, Ірландією, Данією і країнами Бенілюксу.

4. В межах Союзу іноземні конкурентні компанії могли витіснити деяких місцевих виробників, тому ідею створення валютно-фінансового союзу підтримали перш за все найбільш конкурентоспроможні фірми.

5. Зростання конкуренції в межах ЄС веде до опосередкування життєвих стандартів. Намагання вирівняти національні рівні заробітної плати могло призвести до збільшення проблеми безробіття, особливо у бідних районах Італії, Іспанії, Португалії і Греції, а в більш розвинутих країнах до програшу населення.

Розглянувши особливості та труднощі просування Європейської валютної системи, потрібно зазначити стимулюючі чинники валютного контролю в Україні:

– створення сучасного банківського законодавства, яке здебільшого або повністю відповідає законодавству Європейського Союзу та сучасній міжнародній практиці;

– перехід банківської системи на систему обліку, що базується на Міжнародних стандартах фінансової звітності;

– запровадження системи гарантування вкладів фізичних осіб;

– створення національної платіжної системи на основі передових комп'ютерних технологій;

– створення та постійне вдосконалення системи банківського нагляду [5].

Отже, на основі вищевикладеного, можна запропонувати виділення питання валютного законодавства, наприклад, в частині розробки Кодексу з питань валютного регулювання та контролю, так як це було зроблено щодо податків. Саме цей крок надасть можливість більш ефективно регулювати та розвивати валютну систему України.

Література.

1. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. в редакції від 12.01.2011 // Відомості Верховної ради України. – 1993. – № 17. – Ст. 184.

2. Блащук Ю. Валютний контроль: міжнародний досвід і національні тенденції / Ю. Блащук // Вісник Національного банку України. – 2001. – № 4. – С. 28-29.

3. Береславська О.І. Міжнародні розрахунки та валютні операції: [навчальний посібник] / О.І. Береславська, О.М. Наконечний, М.Г. Пясецька та ін.; за заг. ред. М.І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2002. – 392 с.

4. Красавина Л.Н. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: [учебник] / Под ред. Л. Н. Красавиной. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2014. – 576 с.

5. Шереметьева О. Поняття валютного ризику як правова категорія / О. Шереметьева // Право України. – 2003. – № 9. – С. 111–114.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Вісник

студентського наукового товариства навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

(Збірник наукових праць)

ВИПУСК № 1 /2017

Відповідальний за випуск В.М. Онегіна

Підписано до друку 23.06.2017 р.
Формат 60×84$^{1}/_{8}$. Папір офсетний.
Гарнітура Garamond. Офсетний друк.
Умовн. друк. арк. – 14,5. Наклад – 100 прим.
Зам. № ___

Видавництво ТОВ «Смугаста типографія»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК № 4863 від 12.03.2015 р.
61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 28 А; Тел.: (057) 754-49-42;
E-mail: zebra-zakaz@mail.ru